nokta

Haftalık Haber Dergisi 15-21 Ağustos 1983

Sayı: 25 100 TL.

Cephe notları

Sınırlarımızdaki savaş: Bitmeyen kin, dinmeyen kan

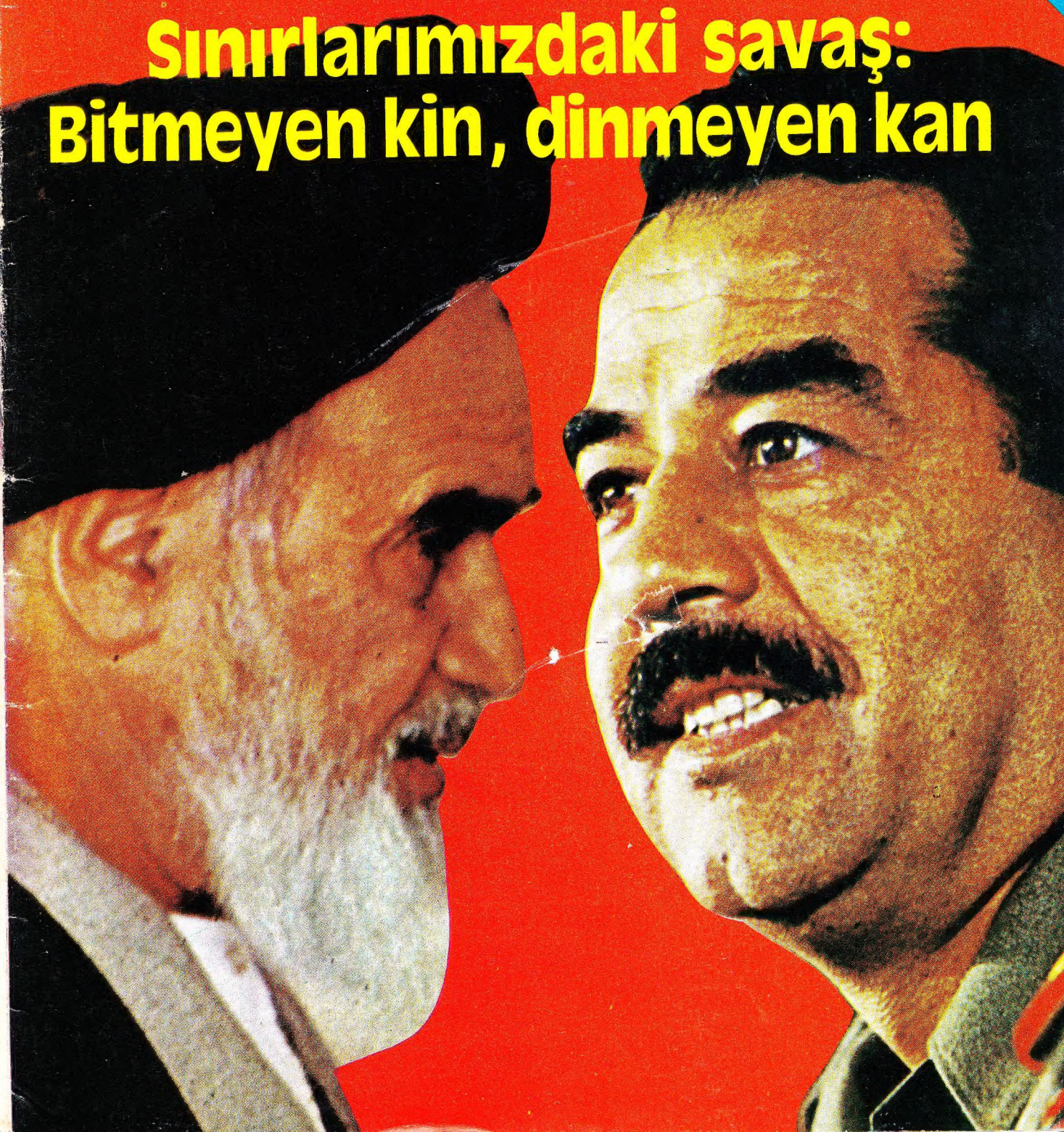

Güzeller
güzeline,
güzeller güzeli
bellissima.

AROMEL KOZMETİK
"anımsatır"

Toptan Dağıtım: İzmir. **Aromel K.** Tel: 119012 • **Esmen** Tel: 141504 İstanbul. **Esmen** Tel: 265320 • Ankara. **Münir Parfümeri** Tel:315620

Kapak

Sınırlarımızdaki savaş: Bitmeyen kin dinmeyen kan

İran'la Irak arasında 35. ayını dolduran savaş, Türkiye'nin tarafsız kalma politikasını etkileyecek biçimde gelişirken Ankara yoğun bir diplomasi trafiğine sahne oldu. Bu arada, **Nokta** Yazışleri Müdürü Yazgülü Aldoğan, savaşın Irak'taki yansımasını yerinde görerek izlenimlerini yazdı. Ayrıca, savaşın Türkiye'ye siyasi ve ekonomik yansımalarının çeşitli değerlendirmeleri. **Sayfa 20**

Odalarda yeni düzenleme

Meslek kuruluşlarını yeniden düzenleyen kanun hükmündeki 9 kararname ile bu kuruluşların özerkliği kaldırılırken, meslek kuruluşuna üyelik de isteğe bağlı kılınıyor. Yeni düzenlemeden hoşnut olduğunu ifade eden tek kişi Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Dernekleri Federasyonu Başkanı Hüsamettin Tiyanşan. **Sayfa 12**

Ekonominin ateşi yüksek

Enflasyonun yüzde 20'de tutulamayacağının resmi olarak açıklanmasının yanısıra, ithalat ve ihracatta da planlanan hedeflere ulaşılamayacağı belirlendi. Kişi başına milli gelirin 1000 doların altına düşmesi "hasta adamın ateşi yükseliyor" değerlendirmelerine yol açtı. **Sayfa 46**

Gözler yine Güneş'te..

Nokta, Güneş'in sahiplerinden G. Y. Yönetmeni ve Murahhas Üye Güneri Cıvaoğlu ile görüştü. Cıvaoğlu, Tercüman'ı 217 bin satışla almış, 480 bin net satışa ulaştırmıştı. "Bir gazeteye ne kadar yatırım yaparsanız yapın tutmaz" dendiği bir dönemde, Güneş'i en büyük üç arasına sokmayı başarmıştı. Cıvaoğlu, Güneş'in ekonomik bunalımdan etkilenmeyeceğini açıklıyor. **Sayfa 40**

Film ne zaman kopacak?

Yeni hazırlanan Sinema Yasa Tasarısı da, uzun bir süredir çıkmazda bulunan Türk sinemasına bir çözüm getiremiyor. Halen Bakanlar Kurulu'nun gündeminde bulunan tasarı eğer bu hali ile yasalaşırsa, sinemacılarımızın eli kolu bağlanacak. Daha çok "sansür" ve "cezalar" konusunda yenilikler getiren tasarı ilk kez **Nokta** tarafından inceleniyor. **Sayfa 56**

İÇİNDEKİLER

TÜRKİYE 5
Politikada kritik hafta
SODEP'le Doğru Yol'un kaderleri belli oluyor
Seçim takvimi
Orduda yeni atamalar
Meslek Odaları artık özerk değil
Dernekler yasası DM'de
Devlet büyükleri için kabir

KAPAK 20
Bitmeyen kin, dinmeyen kan
Sınırlarımızda 35. ayını dolduran İran-Irak savaşı
Savaş nereye gidiyor
Cepheden notlar
Üç yıldır süren savaş neredeyse gösteriye dönüşmüş
Ama yine de insanlar ölüyor, yaşam çok zor

DÜNYA 30
Kral öldü, yaşasın kral
Guatemala'da darbeci generallerin yaptığı son savaşı, Amerikan yönetiminin desteklediği General Oscar Humberto Mejia kazandı
ŞİLİ
Pinochet'ye 4. "Basta"
Halk Pinochet'yi devirerek demokrasiye geçmeyi amaçlarken, Pinochet 10. yıl nutkunu hazırlıyor
İTALYA
Çizmede sosyal demoCraxi
Bertino Craxi, İtalya'nın 37 yıldır ilk, Akdeniz'in ise beşinci sosyalist başbakanı olmayı başardı

TOPLUM 34
Doktorculuk ve iğnecilik
Cinsel gelişmenin çocuğun gelişiminin bir parçası olduğunu kabullenemeyenler şok geçirmeye mahkum

YAYIN 38
Sabancılar kitaplaştı

BASIN 40
Gözler yine Güneş'te...

BİLİM 41
Milyoner zeka küpleri
Her iki Amerikalı'dan biri daha okul çağlarında kompüterle çalışmaya başlıyor

SPOR 42
TRT'nin özet atletizm yayını yarışları sporseverlere zehretti

EKONOMİ 46
Ekonominin ateşi yüksek
İhracat ve ithalat hedeflerinin gerilemesi ve enflasyon beklentisinin yükselmesi, ekonomideki tıkanıklık göstergeleri olarak değerlendiriliyor

MÜZİK 54
Farklı bir dinleti
Nükhet Duru, Timur Selçuk ilk kez bir arada

SİNEMA 56
Film ne zaman kopacak
Yeni yasa tasarısının getirdikleri

KONUK 66
Murtaza Çelikel: "Politikacı bostan tarlasında yetişmez"

nokta

Haftalık Haber Dergisi 15-21 Ağustos 1983

Sahibi: Gelişim Basım ve Yayım A.Ş. ve Süreli Yayınlar A.Ş. adına Ercan Arıklı
Genel Yayın Yönetmeni: Haluk Şahin
Yayın Kurulu: Dr. Haluk Şahin, Dr. Yazgülü Aldoğan, Deniz İnsel, Dr. Adil Özkol, Hıncal Uluç, Hilmi Yavuz.
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Yazgülü Aldoğan
Ankara Temsilcisi: Aycan Giritlioğlu
Yazı İşleri Müdür Yardımcıları: Tuğrul Eryılmaz, İpek Çalışlar
Yazı Kurulu: İç Haberler: Aycan Giritlioğlu; Dış Haberler: Nilay Karman; Ekonomik Haberler: Mustafa Sönmez; Araştırma ve İnceleme: Güldal Kızıldemir; Toplum ve Sanat: Tuğrul Eryılmaz.
Yazı İşleri: **İstanbul:** Korhan Atay, Şule Büyükçizmeci, İpek Çalışlar, Murat Çelikkan, Erol Özkoray, Cem Serdengeçti, Dr. Semra Somersan, Hüseyin Şentürk, Arda Uskan **Ankara:** İzzet Dağıstanlı, Yılmaz Gümüşbaş, Dr. Uygur Kocabaşoğlu, Baki Özilhan, Cevat Taylan, Ahmet Tümel, Gülveren Traş **Yurtdışı:** ABD: Ertuğrul Tonak, Belçika: Cem Özgür, F. Almanya: Ulya Üçer, İngiltere: Merih Çolakoğlu, Yunanistan: Mihail Vasiliadis
Katkıda Bulunanlar: Asuman Ercan, Tülay Cengiz, Aykut Kırbıyık, Nesrin Özel, Servet Serdaroğlu, Sedat Yaşayan, Hamiyet Yektaş, Mak Ajans
Fotoğraflar: Ali Öz, İbrahim Tuna, Ali Hasdemir

Müessese Müdürü: Deniz İnsel
Reklam ve Halkla İlişkiler Müdürü: Ceyda Yazıcıoğlu
Satış Müdürü: Yıldırım Ünverdi

Teknik Müdür: Güman Birincioğlu
Teknik Sekreterler: Vecdet Yalçın, Tahsin Armağan/**Fotoğraf Servisi Şefi:** Nermi Erdur/**Pikaj Montaj Servisi Şefi:** Fazıl Mecit/**Dizgi Servisi Şefi:** Cihat Söylemez
Renk Ayırımı: EMO Grafik
Basıldığı Yer: Hürriyet Ofset Matbaacılık ve Gazetecilik A.Ş. Halkalı-İstanbul
Dağıtım: Hürriyet Holding A.Ş.
Adres: Gelişim ve Süreli Yayınlar, Apa Ofset Arkası Levent/İstanbul
Tel: 169 24 20 (10 Hat)
Telex: 22270G-1
Reklam İçin Telefonlar: 164 68 33 - 169 24 20-29
Ankara Bürosu: Konur Sok. 7/4 Kızılay-Ankara 25 30 20 - 18 35 27 - 18 07 65 - 18 90 73
Nokta Süreli Yayınlar A.Ş. tarafından hazırlanıp Gelişim Basım ve Yayım A.Ş. tarafından yayımlanmaktadır.
Gelişim Basım ve Yayım A.Ş. Yönetim Kurulu
Ercan Arıklı (Başkan), Tuncer Arıklı, Koray Bako, Ümit Umar, Tanju Gökçöl, Mustafa Özyürek, Adil Özkol
Kıbrıs satış fiyatı 150.- TL

Sn.Nail Güreli'ye

Demokrasi mücadelesinin partili mi yoksa partisiz mi yapılması gerektiği türünden bir soru, Türkiye - nin çok (!) partili siyasi yaşama geçiş sürecinde ortaya çıkan "yeni" bir sorun değildir. Türkiye'de alınmaya çalışılan yeni dönemecin ortaya çıkaracağı ve 82 Anayasası'yla sınırlandırılan çerçevenin koşulları, tüm demokratlara bu çerçeve içinde neler yapabileceklerini göstermektedir. Bu yapılabileceklerin dışında kalan -ve yapılması mutlak olan- diğer yapılabilecekler ise çerçevenin dışındadır. Sorun, çerçevenin içinde ve dışında yapılabileceklerin azamisini yapabilmek sorunudur. Her türlü olanak sonuna kadar zorlanmalıdır. Tabanın, siyasi olsun olmasın toplanabileceği yasal ortamlara gereksinimi vardır. Bu gereksinim en kısa zamanda karşılanmalıdır. Bahsettiğimiz ortamlar ise yalnızca partiler değildir. Ortaya sosyal demokratız diye çıkanlardan -hiç olmazsa şimdi- böyle demokratça bir tavır beklemek, siyasi yelpazenin neresinde yer alırsak alalım, hepimizin hakkıdır.

R.M.G. Suadiye/İstanbul

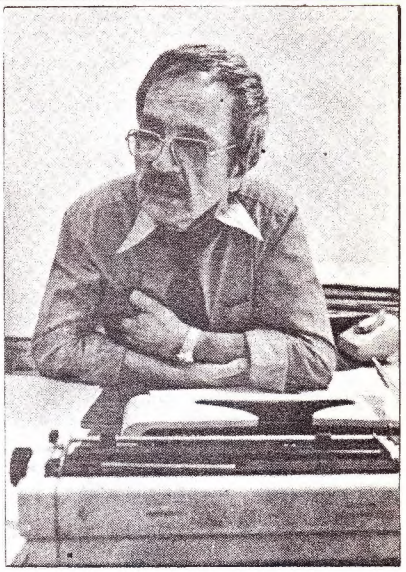

Nail Güreli

Dinsel konular

Daha önce birkaç mektup gönderdim, belki ilkelerinize ters düştüğü için, belki de sansüre takıldığı için kullanmadınız. Oysa derginizin ilk sayfalarında eleştirilere ve beğenilere yer veriyorsunuz. Tarafsız olmadığınız kanısındayım. Ama yine de pekçok konuda Türkiye'de tek dergisiniz bence. Herşeye rağmen birkaç önerim var. Özellikle din konusunda... Bugün dünyada din konusunda cereyan eden olaylara hiç değinmiyorsunuz. Bu bir eksiklik. Buna da değinirseniz, bir boşluğu daha dolduracaksınız. Başarılarınızın devamını diler, saygılar sunarım.

Bayram Ali Kavalcı
İyidere/Rize

Okul-Çiftlik sorunu

Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesinde olanları ilgiyle okudum, ama beni tatmin etmedi. Kendiniz de söylüyorsunuz: Atılanların (yani iade edilenlerin) sayısı 600'ü aşmış. Bu insanları da ve elbette onları yönetenlerin çizgilerini de yansıtan dolu bir yazı beklerdim. Konu ayrıntılı incelemeye elverişlidir sanıyorum. Başarılar.

Hasan Hüseyin Karaca
Dikmen/Ankara

Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesinde, Fatih töreni...

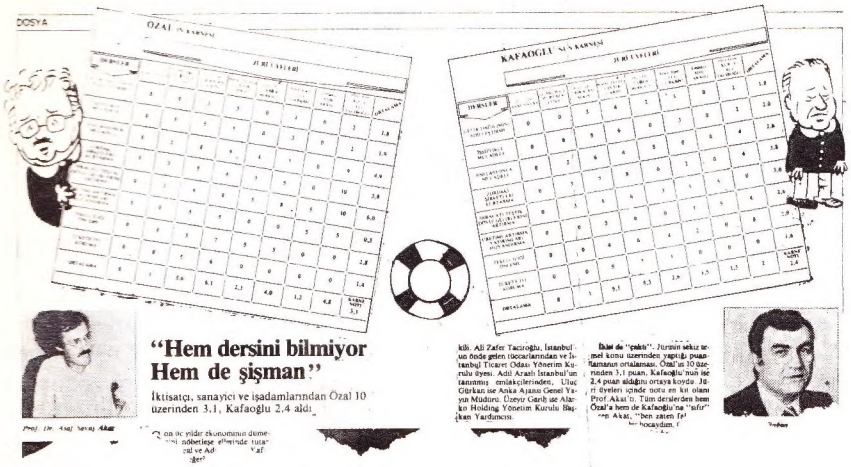

Karne

İşin esprisi güzel de, bunun biraz ciddiye alınması gerekirdi diye düşünüyorum. Nedir o Asaf Savaş Akat'ın sıfırları? Herşey kitaplarla, kuramlarla olmuyor sayın Asaf Savaş Akat... Bu adamların şimdiye kadar yaptıkları hiçbir şey yok mu? Tembel öğrenci bile, hiç değilse okula gidip geliyor. Adam hiç değilse bunu takdir eder, "bir" verirdi. Saygılarımla.

Ali Demirce-Altıyol/İstanbul

Spor eksik

Derginizi 11. sayısından itibaren izlemekteyim. Bazı yabancı dergileri karıştırdığımda içerik bakımından aynı olduğunu gözledim. Hatta reklamların ve resimlerin azlığı itibariyle haber bakımından sizin daha üstün olduğunuzu belirteyim. Yalnız, spor olayları bakımından derginizin eksik olduğu kanısındayım. Yayın kurulunuzda Hıncal Uluç olduğuna göre bundan iyi yararlanmanız gerekir.

Ali Altındiş-Bursa

Düzeltme

Geçen sayımızda Transtürk'ü kurtarma operasyonu haberinde adı geçen Yapı Kredi Bankası'nın Maliye Bakanlığınca yönetime el koymasını gerektirecek bir durumda bulunmadığını ve Transtürk konusundaki çalışmaların seyrinin de bankanın genel durumunu olumsuz etkilemesinin söz konusu olmadığını düzeltme olarak açıklıyoruz.

Ayrıca yine geçen sayımızda **Nail Güreli** Gür Yayınları'nın sahibi olarak yazılmıştır. Doğrusu, Nail Güreli Gür Yayınları'nın danışmanı olacaktır. Düzeltir özür dileriz.

AGC Ödülleri

AGC'nin altın kalem ödülünü kazananları öğrendik. Bir altın kalem de Çetin Altan'a uygun görülmüş. Ne yalan yazayım, ince bir buruklukla üzüldüm. Yazarın kaleminin altın mı, bakır mı olduğunun takdiri AGC'ye düşmez, olsa olsa okur değerlendirir. Bu ödülü Çetin Altan'a verenler kimlerdir? Bunlar, 1965-69 arasında, Meclis'te her defasında onun anasına sövenleri, onu linç etmek isteyenleri yıllarca desteklemediler mi? AGC, kulislere şirin görünmek istiyor. AGC'nin bu ödül dağıtımını hiç samimi bulmadığımı, olsa olsa-hiç olmazsa bu dönemde- puan toplama çırpınışı olarak gördüğümü belirtmek isterim. Saygılarımla başarılarınızın sürekli olmasını dilerim.

İbrahim Teke-Bursa

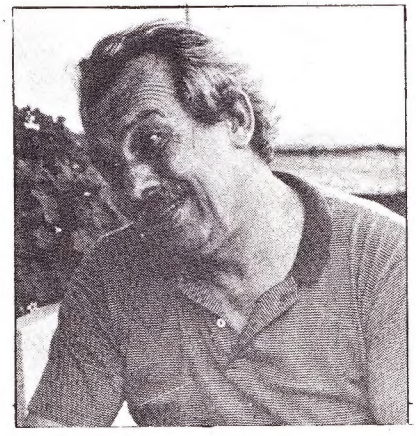

Çetin Altan

Okurun isteği

Demokrat tavrınızı sürdürebilmenizi ümit ederek dileklerimi sıralayayım: İlk sayılarınızdaki imla/dizgi hatasızlık düzeyini restore etmeniz. İncelemelerinizdeki kısırlığı, birden fazla yetkili/ilgilinin görüşlerine yer vererek gidermeniz. Abone kampanyanızdaki "Büyük indirim" sloganından vazgeçmeniz ya da gerçekten "büyük" indirim yapmanız. Saygılarımla.

Erhan Altunel-Bebek/Istanbul

Bir hata

22. sayınızda, gönderdiğim bir mektup yayınlanmış; ancak, "kısıtlılığın nedeni gelen gazete ve bazı dergilerin **sağ** içeriğinden kaynaklanıyor" şeklinde yayınlanmış. Oysa ben **sığ** şeklinde yazmıştım. Tekzip ederim. Bu mektubumu yayınlamanızı istiyorum. Teşekkürler.

Ayşe Şahin-Buca Bölge Cezaevi
İzmir

Folklor ve gençlik

Derginizi çıktığından beri izliyorum. Yazılarınız genelde çok geri değil, ama benim ilgime yönelik yazılar bulamıyorum. Örneğin "Türk Folkloru" ve "Gençlik" konularına daha genişçe yer verebilirsiniz. Başarılar dilerim. Saygılarımla.

H.Harun Öğer-Cağaloğlu/İstanbul

Okur mektupları için adres:

Nokta Dergisi Okur Mektupları,
Gelişim Yayınları
Levent/İSTANBUL

Abone koşulları

YURT İÇİ

6 aylık ..... 2400 TL.
1 yıllık ..... 4500 TL.

Abone bedelinin 129139 No'lu Nokta-Süreli Yayınlar posta çeki hesabına yatırılması gerekiyor.

Eksik sayılarınız için adres
Gelişim Yayınları satış mağazası
Klodfarer Caddesi No: 25
Cağaloğlu-İstanbul Tel: 527 74 64

Nokta Abone Servisi
Süreli Yayınlar
Dr.Şevki Bey Sok.No 6
Divanyolu-İstanbul
Tel: 522 37 38 - 528 64 78

YURT DIŞI:

Avrupa (Ortadoğu) için 60 ABD Doları, Amerika (Uzakdoğu) için 95 ABD Doları Yurtdışından abone olmak isteyen okurlarımızın, Gelişim Yayınları, Levent-İstanbul adresine NOKTA dergisi adına düzenlenen çek ile başvurmalarını rica ederiz.

Politikada kritik hafta

SODEP ve Doğru Yol'un kaderi önümüzdeki günlerde belli oluyor

Yeni siyasi dönemin en dalgalı ve söylentilerle dolu haftası geçtiğimiz haftaydı. Kaç parti seçimlere katılabilecekti? Doğru Yol ve SODEP 30 onaylanmış kurucu barajını aşabilecek miydi? Seçimler ertelenebilir miydi?

Söylentiler haftası. Başkent politik çevreleri, 30 kişiyle çalışıp yasa kabul eden Danışma Meclisi'nden en küçük siyasi parti merkezine kadar bu sorulara dair varsayımlarla çalkalandı durdu. Kimine göre SODEP, Doğru Yol, Anavatan seçimlere giremeyecek, seçimlere yalnız iki parti katılacaktı! Kimine göre, sınırlarımızdaki savaş yüzünden seçim ertelenecekti. Başbakan Ulusu politikaya atılma konusunda kararını açıklayacak, MDP'den aday olacaktı.

SODEP'e ne olacak? Hafta başında veto barajını aşacağı söylenen ardından kimi gözlemcilerce bu şansı yüzde 50'ye indirilen SODEP, hafta sonuna doğru da seçim ipini göğüsleyemeyecek parti olarak lanse ediliyordu. Bu haberler ulaştıkça bir gün sevinen SODEP yöneticileri ertesi gün üzülüyor; yöneticiler, "biraz da kasıtlı" buldukları söylentilerin yarattığı tedirgin bir bekleyiş içinde aday adaylarının başvurularını kabul ederken, bir yandan da 67 ilde örgütlerini tamamlama çabası içine giriyorlardı. En iyi yolun, söylentilere kulaklarını kapatıp çalışmak olduğunu düşünen ve MGK'nın bu hafta sonuna kadar vereceği kararın açıklanmasını beklemeyi yeğleyen SODEP yöneticileri, ilçe örgütlenmesini yoğunlaştırmışlardı. Tanınmış iş adamı Sakıp Sabancı'nın da "demokrasinin sağlığı açısından SODEP'in seçimlere girmesi gerekir" dediği şeklindeki haberler gönüllerini bir ölçüde ferahlatmaktaydı. Sabancı'ya göre, demokrasinin sağlam temele oturması için bazı şeylerden ürkmemek gerekiyordu.

Öte yandan **Nokta** muhabirine "adaylığını koyacağını" söyleyen partinin ilk genel başkanı Prof. Dr. Erdal İnönü, bu görüşünü İstanbul'da İdil Biret'in konserinde rastladığı gazetecilere tekrarlıyor ve "ancak şu anda önemli olan partimizin seçimlere katılmasıdır" diyordu.

Durakoğlu, Kartay ve İnönü, SODEP'in kurulduğu günlerde SODEP adaylarını kabul ederken, "yalnız iki parti" söylentisini önemsememe gayretindeydi

"9 milyon oyumuz var". Bu arada, SODEP yöneticileri, hafta sonuna kadar 66 ilde örgütlendiklerini açıkladılar ve Cumhuriyet Başsavcılığı'na verdikleri belgeli örgüt sayısını 52 il ve 219 ilçeye yükselttiler. **Nokta** muhabirinin "Niye 67 il değil?" sorusunu, genel sekreter **Ahmet Durakoğlu**, Kastamonu'da görevlendirilen il başkanının inşaatını, son yağmurlardan dolayı sel bastığını, bunun bu ilde örgüt kurulmasını geciktirdiğini anlatarak yanıtladı. Genel Başkan Cezmi Kartay da geçtiğimiz cuma yaptığı basın toplantısında, 40 il ve bu illerin 257 ilçesinin tamamında örgütlendiklerini, öteki 27 ilin ilçelerinde de örgütlenmeyi tamamlayacaklarını bildiriyordu. Kartay'a göre, SODEP seçimlerde 9 milyon oy

alacaktı... Parti olarak seçimlere hazırdı, ancak MGK'nın kuruculara ilgili kararını bekliyorlardı.

HP örgüt barajını aşamadı. Geleceğini, SODEP'in geleceğine bağlayan Halkçı Parti ise, MGK'nın SODEP hakkında vereceği kararı belki de bu partinin yöneticilerinden daha fazla merak ediyordu. Halkçı Parti'nin, bu yüzden örgütlenme sorunları sürüyordu. Halkçı Parti geçen haftanın sonuna kadar Başsavcılığa 23 il ve 67 ilçe örgütünün belgesini verebiliyor ve yasanın aradığı 34 il barajını şimdilik aşamıyordu.

Doğru Yol'da durum . Üç haftada 60 ilde örgütlendiklerini açıklayan Doğru Yol yöneticileri ise, Başsavcılığa belgelerini verdikleri örgüt sayısını 40 il ve 170 ilçeye çıkardılar. **Nokta** muhabiriyle görüşen bir parti yöneticisi, yarışa geç girmelerine rağmen, hızlı örgütlendiklerini belirtti ve şöyle konuştu: "Amacımız, vatandaşlarımızın hür iradesine dayalı Meclisin içinde olmak. Sandığın başına bu yüzden gitmek istiyoruz. Öteki partilerin varlığından da tedirginlik duymuyoruz. Biz hakeme güveniyoruz. Çünkü hakem millettir." Partinin gerekli 30 kurucuya ulaşamayacağı ve seçime giremeyeceği söylentilerine karşı, yöneticiler yasalar ve MGK kararlarına uygun olarak çalıştıklarını hatırlatıyorlar. "Katılma hakkını elde edecekleri ilk seçimlerde en büyük parti olduğumuz görülecektir." diyen yöneticiler, veto halinde "Doğru Yol'da devam edeceklerini" vurguluyorlar.

Özal ve bakkal dükkanı . Geçtiğimiz hafta da nefesini Sunalp'ın MDP'sinin ensesinde hissettiren Anavatan Partisi'nin Genel Başkanı Turgut Özal, Sunalp'ın ardından Karadeniz gezisine çıktı. Sunalp bir ilde örgütünü açarken, o da yakın bir ilde örgütünü açtı. Gözlerinin, "milletvekilliğinde değil, millete hizmette" olduğunu söyleyen Özal, partisinin Kırıkkale ilçe örgütünün açılışında, particiliği "bakkallığa" benzetiyordu. Özal'a göre, "ehliyetli kişinin işlettiği bakkal dükkanı zarar etmez, babadan oğula geçerdi. Ülke yönetiminde görev alan ehliyetli kişiler de ülkeyi batırmaz, sonsuza götürür"dü!

Anavatan yöneticileri de Cumhuriyet Başsavcılığına belgelerini verdikleri örgüt sayısını 59 il, 234 ilçeye yükselttiler.

"Davet ettik ya kızım" . MDP Genel Başkanı Turgut Sunalp ise Karadeniz ve İç Anadolu'daki bazı il ve ilçe örgütünün açılışlarını yaparken bir hayli iyi izlenimler edindiğini belirtiyordu. MDP Isparta - da da örgüt kurmayı başarıyor, Başsavcılığa 64 il ve 407 ilçenin belgesini veriyordu. MDP ve Sunalp'ı tedirgin eden, Başbakan Ulusu ve bazı bakanların partisine girip girmeyeceği konusunun sürekli işlenmesiydi. Sunalp, İstanbul'da konuştuğu bir bayan gazeteciye Başbakan Ulusu için "Davet ettik ya kızım" karşılığını veriyor. Özal'la birleşme konusunda ise biraz daha öfkeli "Adam altı kere 'ben bu adamlarla birleşmem' diyor. Siz okumuyor musunuz? Neden bana birleşmeyi soruyorsunuz?" demekten kendini alamıyordu. "Politikada mantık vardır, aşk yoktur" diyen Sunalp, eski Başbakan Menderes'in ekonomi danışmanı Profesör Memduh Yaşa ile eski parlamenter Neriman Ağaoğlu'nun İstanbul il örgütüne giriş törenleri için gelmişti.

Sunalp eski Cumhurbaşkanı Bayar'ı ön plana çıkartıyordu. Celal Bayar'ın MDP'ye gireceği yolundaki haberlerin gerçekleşmemesi üzerine Sunalp "Sayın Bayar siyasete girmeyeceğini, ancak bizi destekleyeceğini söyledi. Buna devam edeceklerini ifade etti " diyerek Bayar'ın desteğinin kendisinden yana olduğunu bildiriyordu.

Doğru Yol Partisi yöneticileri: "Öteki partilerin varlığından tedirginlik duymuyoruz. Biz hakeme güveniyoruz. Çünkü hakem millettir" diyorlar

Ulusu'nun durumu. Başbakan Ulusu ve bazı bakanların MDP'ye ne zaman girecekleri konusu ise, geçtiğimiz hafta üstüne "küllenmiş bir ateş" gibiydi. Külü eşeleyen, beklemekten bıkan MDP yöneticileriydi. **Nokta** muhabirinin konuştuğu Ulusu'yu iyi tanıyan bir yönetici, "İnanın Sayın Başbakanın ne zaman katılacağını bilmiyorum. Hatta kesin olarak katılıp katılmayacağını bile bilmiyorum. Bilmeyi de çok isterim." diyordu. MDP'de, Ulusu ile birlikte beklenen bakanların girişi konusunda "Olacaksa bir an önce olsun." görüşü egemendi. Yöneticiler, "Aday belirlemek için çalışmalar başlayacak. Sayın Başbakan ve birlikte gelmek isteyecek bakanların durumu açıklığa kavuşmadan bu çalışmaların sonuçlanması zor, hatta imkansız, katılmanın bu yüzden bir an önce gerçekleşmesi bu yüzden gerekli." diye beklentinin getirdiği tedirginliği açıklıyorlardı.

"Gelişmeler hayırlı olsun". Başbakan Ulusu'ya yakın çevreler ise bu konuda çıkan söylenti ve yakıştırmalardan Başbakanın rahatsız olduğunu söylüyorlardı. Özellikle Turgut Özal'ın Samsun'da söylediği "Başbakan Bülend Ulusu için fevkalade üzülüyorum. Sanki yer kalmamış da Başbakana bir yer aranıyormuş havası yaratılıyor." biçimindeki sözleri Başbakanı özellikle üzmüştü.

Başbakan Bülend Ulusu, geçtiğimiz perşembe günü kendisiyle görüşen **Nokta** muhabirine "Bu konuda şimdilik herhangi bir açıklamada bulunmak istemiyorum. Gelişmelerin hayırlı olmasını temenni ediyorum." karşılığını veriyor, kararı konusunda kesin bir şey söylemiyordu.

Başbakan Ulusu'nun "hayırlı olması"nı dilediği gelişmelerin kendisi ile mi, başkalarıyla mı ilgili olduğu pek anlaşılmıyordu. Ama söylentiler durmuyordu. Bazılarına göre Ulusu, MDP'nin istediği bazı bakanlarla birlikte MDP'ye üye olmadan, bağımsız adaylık için başvuracak, görevini seçim kampanyasına karışmadan sürdürecekti. Ulusu'nun Ankara ya da İstanbul listesinin başından Meclis'e girmesi bekleniyordu. Bakanlar arasında ortaklık ise bozulmuştu. MDP'nin tutumu yüzünden birçok bakan politikaya atılmaktan caymıştı. İkinci olasılık ise, Ulusu'nun politikaya girmeyeceğini açıklamasıydı. Sonuç ne olursa olsun, Başbakan Ulusu'nun ve bakanların durumunun bu hafta kesinlikle ortaya çıkacağı sanılıyordu.

Seçimlere yalnız iki parti girecek kehanetinde bulunanlar Anavatan'a da şans tanımıyorlardı. Özal'ın Ana P'si, ise,59 ilde, 234 ilçede örgütünü tamamlamıştı

Partiler 90 milyon harcadı. Seçimlere girmek için çalışan 5 partinin bugüne kadar yaptıkları harcamaları üzerine eğilen **Nokta** muhabiri, bu rakamın toplam 90 milyon lira olduğunu belirledi. **Nokta** muhabirinin edindiği bilgilere göre, harcamada SODEP 35 milyon lirayla başı çekiyor; onu 26 milyonla Anavatan Partisi izliyor. MDP'nin gideri ise 20 milyona yaklaşıyor. Halkçı Parti ise 5 milyon, Doğru Yol Genel Merkezi de 4 milyon lira harcadı.

SODEP dışında öteki partiler örgütlerinin harcamalarını bu hesaba katmıyor olsalar gerekti. Gelirlerini, yasalara uygun olarak bağışlarla karşıladıklarını söyleyen parti yö-

MDP'nin tedirginliği de başkaydı. Sunalp Başbakan Ulusu için "davet et tik"ya derken Özal için "Adam 6 kere birleşmem dedi" cümlesini kullanıyordu

neticileri, bağışçıları ve miktarlarını açıklamıyorlardı. Nasıl olsa 1984'ün Haziran ayında denetim için hesaplarını Anayasa Mahkemesi'ne göndereceklerdi.

Vetolar ve kapatma davaları. Geçtiğimiz hafta küçük partiler açısından veto haftası oldu. Refah Partisi Genel Başkanı Ali Türkmen ile 28 kurucusu, Huzur Partisi'nden Genel Başkan Çelebi ile 26 kurucusu; Muhafazakar Partisi'nden de ek olarak 1 kurucu MGK tarafından veto edildi. Böylece, bugüne kadar

Halkçı Parti: Gerekli örgüt barajını aşamama dışında bir endişesi yok

kapatılan BTP'nin 68 kurucusu dışında, tüm partilerden veto edilen kurucu sayısı 359'a çıktı.

Bu hafta ise, hakkında Cumhuriyet Başsavcılığınca kapatılma davası açılan partilerden ilki, Yüce Görev Partisi'nin duruşmasına Anayasa Mahkemesi'nde başlanacak. Programında laikliğe aykırı bölümler bulunduğu iddia edilen Huzur Partisi'nin davasına ise 28 Ağustos'ta başlanacak. Başsavcılığın hakkında kapatma davası açtığı Bizim Parti 4 Eylül, Muhafazakar Parti 5 Eylül günleri Anayasa Mahkemesi'nde yargılanacak. ●

2 milyon, oy kullanamıyor

Veto edilenlerin aday olamayacakları eğilimi var

Anayasa halk oylamasında oy vermeyen 1.8 milyon kişiden 1.4 milyonu her hangi geçerli bir özür bildirerek seçim kurullarına başvurmadıkları için önümüzdeki 5 yıl içinde yapılacak, genel, yerel ve ara seçimlerinde aday olamayacaklar, oy da kullanamayacaklar. Bunlara cezaevinde bulunanlar askerlik görevi için silah altına alınanlar ve aday olma niteliği taşımayanlar eklenince aday olamayacak kişilerin sayısı 2 milyonu rahatlıkla geçiyor...

Veto edilenler. Adaylığa sıvanan yasak dışı kalmış eski parlamenterler sayısı da çok az görünüyor. Sayıları 10'a varmayan parti kurucusu olanları dışında adaylık için harekete geçenine pek raslanmıyor. Partilerdeki genel eğilim eski parlamenterleri aday göstermemek biçiminde oluşmuş. Ancak bir kısım eski parlamenterlerin seçime katılma şansını elde ederse doğru yoldan aday olmak için bekledikleri söyleniyor.

Veto edilen kurucuların durumu da belirgin olmadığından bunlar da tereddüt içindeler. Başta SODEP eski Genel Başkanı Erdal İnönü olmak üzere bir kısmı vatandaşlık haklarını kullanarak aday olacaklarını söylemişlerdi. Nevar ki başkent politik çevrelerinde veto edilen kuruculara aday olma izni verilmeyeceği yolundaki söylenti geçen hafta daha bir kesinlik kazanmış görünüyor. Adaylık yanında, partilerin her türlü seçim çalışma ve propagandalarına katılmaları da söz konusu olamayacak. Açık hava ve kapalı salon toplantılarıyla radyo ve TV'de konuşmalarının veto edilen kuruculara yasaklaması beklentisi var. Bu gerçekleşirse seçime hazırlanan 5 parti ile kapatılan BTP'nin 68 kurucusu da dahil veto edilen 177 kurucu seçimlerde partilerine yalnızca oy verebilecekler.

Kesin adaylık. Partilerin kurucular kurulları ise en son 1 Eylül'e kadar toplanıp, aday adayları arasından üçte iki çoğunlukla kesin adaylarını belirleyip, gösterilecekleri il ve sıraları da belirten listeleri 2 Eylül günü Yüksek Seçim Kurulu'na

Seçim takvimi (24 Ağustos-6 Kasım)

24 Ağustos: Seçime katılacak partiler saat 17'ye kadar en az 34 ilde örgütlerini tamamlamış olacak.

25 Ağustos: Seçim başlangıç tarihi: TRT siyasi parti demeçlerini her gün "seçim haberleri" bülteninde yayınlamaya başlayacak. Hükümet üyeleri ve devlet kuruluşları için seçim yasakları yürürlüğe girecek.

25 Ağustos-1 Eylül: Parti kurucular kurulları adaylarını belirlemiş olacak.

2 Eylül: Partiler belirlenen adayları YSK'ya bildirecek. Bağımsızlar aday olacakları il seçim kuruluna başvurmuş olacak.

9 Eylül: Geçici aday listeleri YSK'ca ilan edilecek.

21 Eylül: MGK partili ve bağımsız adaylar üstündeki incelemesini tamamlayıp adaylığını uygun görmediklerini bildirecek.

23 Eylül: MGK'ca veto edilen adayların yerine yenileri bildirilmiş olacak.

26 Eylül: YSK kesin partili ve bağımsız aday listelerini Resmi Gazete'de ilan edecek.

15 Ekim: Partiler Radyo-TV konuşması için başvurularını tamamlayacak.

16 Ekim: Radyo-TV konuşması için YSK'da kura çekilecek.

30 Ekim: Radyo-TV'de propaganda konuşmaları başlayacak.

5 Kasım: Saat 18.00'de her türlü propaganda yasaklanacak .

6 Kasım: Seçmenler sandık başına gidip oylarını kullanacak.

verecekler. Yüksek Seçim Kurulu 9 Eylül günü bu geçici aday listelerini ilan edecek, 21 Eylül gününe kadar MGK kendisine iletilmiş bu listelerden adaylığını uygun görmediklerini Yüksek Seçim Kurulu aracılığıyla, partilere bildirecek. Partiler de 23 Eylül gününe kadar MGK'ca veto edilen adaylar yerine yenilerini bildirecekler. 26 Eylül günü ise YSK kesin aday listeleri Resmi Gazete'de ilan edecek.

Seçimlere bağımsız olarak katılacaklar da 2 Eylül tarihine kadar il seçim kurullarına başvuracaklar. Adaylık aidatı olarak en yakın mal müdürlüğüne en yüksek devlet memuru maaşının brüt tutarı olan 68 bin lira yatıracaklar. MGK'ca veto edilen bağımsızlar, partili adaylar gibi seçimlere giremeyecek, MGK'nın adayları veto kararı için hiçbir makama itiraz edilemeyecek...

DM üyeleri. Danışma Meclisi üyelerinin çoğunluğu Sunalp'in MDP'sine başvurmuş bulunuyor. 8 kurucusu bu meclisten olan MDP'ye gerek üye gerekse aday olarak başvuran Danışma Meclisi üyesi 63'ü buldu. Ancak bunlardan büyük kısmının kurucular kurulundan yeterli oyu sağlayıp aday olmaları zor görünüyor. Kapatılan BTP'nin Danışma Meclisi üyesi 16 kurucu da MGK izin verdiği takdirde aday olabilecekler. En fazla Danışma Meclisi üyesi olan ikinci parti Halkçı Parti. 6 Danışma Meclisi üyesinin bulunduğu Halkçı Parti'ye şimdilik başkaca bir başvuru olmadı. Ahmet Sanver Doğu, Doğru Yol kuruculuğundan veto edilmiş, Yıldırım Avcı ise vetodan kurtulup parti genel başkanlığına gelmiş Danışma Meclisi üyeleri. Mehmet Pamak kurduğu Muhafazakar Parti'de veto yiyenler arasında yer alıyor. Anavatan Partisi ise adaylık için başvurmaya hazırlanan 15 kadar Danışma Meclisi üyesini kabulde nazlı davranıyor. 300'ü aşkın adayın başvurduğunu söyleyip adayların yıpranmamaları için adlarını açıklamayan bu partinin Amasya örgütüne giren Danışma Meclisi Amasya üyesi Talat Saraçoğlu, aday olduğunu kendi kendine açıklayan ilk Anavatan Partisi üyesi oldu. ●

Üruğ, G. Kurmay Başkanlığı'na

Saltık Kuvvet Komutanlığı'na

Orduda yeni atamalar

Yüksek Askeri Şura'nın olağan toplantısında sonuçlanan terfilerden sonra atamaların da tamamlanmasıyla 6 Kasım'dan sonra kuvvet komutanı olacak iki orgeneral ve bir oramiral kuvvet komutanlığı yardımcılığı görevini üstlendi. Üç ordu komutanlığına yeni atamalar yapıldı. Yeni Millet Meclisi'nin Başkanlık Divanı oluşunca Genelkurmay Başkanı ile Konsey üyesi üç kuvvet komutanı ordudan ayrılarak Cumhuriyet Konseyi üyesi olacaklar. Genelkurmay Başkanlığı'na Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Necdet Üruğ atanacak.

Kara Kuvvetleri Komutan Yardımcısı Orgeneral Haydar Saltık, Hava Kuvvetleri Komutan Yardımcısı Orgeneral Halil Sözer ve Deniz Kuvvetleri Komutan Yardımcısı Oramiral Zahit Atakan ise Kuvvet Komutanlıklarına getirilecekler. İkinci Ordu Komutanı iken Askeri Şura üyeliğine atanan Orgeneral Mehmet Buyruk'un ise kasım ayında Jandarma Genel Komutanlığı'na atanması bekleniyor.

Son atamalarda Ege Ordusu'nun üç yıldır Komutanlığını yapan Orgeneral Süreyya Yüksel yerinde kalırken 1980 Ağustosu'ndan beri Genelkurmay 2. Başkanlığı görevini yürüten Orgeneral Necdet Öztorun İstanbul 1. Ordu Komutanlığı'na, Harp Akademileri Komutanlığı görevini bu yıl terfi eden Orgeneral Recep Ergun'a devredecek olan Orgeneral İsmail Hakkı Akansel 2. Ordu Komutanlığı'na Genelkurmay Değerlendirme ve Denetleme Kurulu Başkanı Orgeneral Fikret Oktay 3. Ordu Komutanlığı'na atandılar.

1982 Ağustosu'ndan 1983 Temmuz başına kadar Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreteri Yardımcılığı görevini yürüten ve Orgeneral Üruğ'un Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na atanmasından sonra Konsey Genel Sekreteri olan Orgeneral Necip Toruntay ise 30 Ağustos'dan geçerli olmak üzere Genelkurmay 2. Başkanlığı'na getirildi.

NATO Güneydoğu Müttefik Kuvvetleri Komutanlığı görevine atanan Orgeneral Ragıp Uluğbay'ın yerine Orgeneral Hüsnü Çelenkler, Donanma Komutanlığı'na Oramiral Emin Göksan, Genelkurmay Değerlendirme ve Denetleme Kurulu Başkanlığı'na Hava Orgeneral Cemil Çuha, 4. Kolordu ve Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı'na da Korgeneral Sabri Yirmibeşoğlu getirildiler. Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri Hava Orgeneral Nevzat Toroslu ise bu görevini 30 Ağustos'dan sonra da sürdürecek ●

Tarih 68 kilo 400 gr. geldi

Bayar: Ne koyu devletçi ne de açık liberal olunmalıydı

Yeşil Mercedes uzaktan göründüğünde, içinde sadece şoför varmış gibi görünüyordu. Oysa karşılamak için orada bulunanlar, "Geldi.. Geldi.." diye koşturmuşlardı. Mercedes biraz daha yaklaşınca, şoförün yanında bir kişinin daha oturduğu görülebildi: Celal Bayar'dı bu. Arabadan inmesiyle birlikte, kendini iki kişinin kolları arasında buluverdi. Yavaş yavaş ama dik durmaya çalışarak, kapıya kadar gelindi. Kapı bir hayli dardı. Koskoca bir "tarih" nasıl geçecekti bu kapıdan? Pek zor olmadı; bir ayağını kaldırdığı gibi, koltukaltlarındaki desteklere yüklenerek geçiverdi.

Onu ilk karşılayan bölüm ENKA Holding'in standıydı. Kollarında iki kişinin yardımlarıyla, başlangıçta hızlı hızlı yürümekte pek güçlük çekmedi. OTİM'in ne olduğunu yüksek sesle anlatmaya çalışan mihmandarını da ilgiyle dinliyordu: Burası Türkiye'nin 400 büyük firmasının ürünlerinin sergilendiği ve Türkiye'ye gelen bütün yabancı alıcıların ürünleri görebilmesi için düzenlenmiş bir merkezdi. Balkanlar'da ve Ortadoğu'da "bir benzeri yok"tu! Bir benzerini daha bulabilmek için taa Kore'ye Japonya'ya kadar uzanmak gerekiyordu... Fransa'da da bulunduğu söyleniyordu, ama bu gerçek değildi! Bu tür merkezlerin en büyüğü de New York - da kuruluydu. Celal Bayar söylenenlerin hepsini dinledi.

Paşabahçe standının önune gelindiğinde ürünleri seyrederken Bayar sordu: "İş Bankası'nın yaptığı mı?" Hemen yanıtladılar soruyu : "Evet. Zatıalinizin eseri efendim..." Bayar, başını sallayarak "evet evet" diyordu. Bazı düşünceliler de, "Efendim, yorulduğunuz zaman haber verin..." demeyi unutmuyorlardı.

Mihmandar anlatmayı sürdürüyordu: 14 bin metrekarelik bir alandı burası. Hepsini dolaşmak istese insanın bir günü bile yetmeyebilirdi! Bayar, bunu duyunca "Yarım saate bile tahammülüm yok!" deyip kestirip attı. Sıra, bir kat aşağısının gezdirilmesine gelmişti, ama bu pek kolay olmayacaktı. Zira yorulmuştu Bayar, dinlenmek istiyordu. İçecek birşey isteyip istemediğini sordular: "Hayır" dedi. Ama bu hayır, hayırlı bir hayır oldu. Bayar konuşmaya başlamıştı: "Ben sağdaki bütün milliyetçileri destekliyorum, aynı seviyede destekliyorum. Milliyetçi olmayanları desteklemiyorum" dedi, "dilediğiniz şekilde tefsir edersiniz" demeyi de ihmal etmedi.

Bayar : "Milliyetçi olmayanları desteklemiyorum"

Ya birleşme konusunda ne derdi Celal Bayar? Uçarı çocuklarından bıkmış analar gibi, "Onlar benim sözümü dinlemezler" diye yakındı. Sonra ekonomiye geçildi. Bir gazeteci sordu: "Sizin İktisat Bakanı olduğunuz dönem ile şimdiki dönem arasındaki mesafe bir arpa boyu mudur?" Bayar'ın soruya verdiği yanıt, belki desteklediği partilere bir ışık daha yakmak anlamına alınabilirdi: "Bütün millletin dediği gibi, ekonomi ıslaha muhtaç. Bugüne gelişin ardındaki nedenler, 27 Mayıs'tan sonra atılan adımlardır. Milletin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde çalışmak gerekirken, işin içine bir takım ideolojiler karıştırıldı. Demokrat Parti'nin takip ettiği politikanın takip edilmesi gerekirdi." Örneğin Paşabahçe'nin bugünkü duruma gelişinde bu yolun ve başta kendisinin 5 yıllık İktisat Bakanlığı'nın önemli rolü vardı: "Ne koyu devletçi, ne de açık liberal olunmalı"ydı!..

Bayar bunları söylerken, damadı Ahmet Gürsoy sorunun doğru anlaşılmadığına hükmetmiş olmalıydı ki, yukarda yemek faslına geçilmeden önce, soruyu bir kez daha yineledi: "Komünistler o zamandan beri bir arpa boyu yol alınmadığını söylüyorlar efendim." Bayar itiraz etti: "Büyük bir mesafe var başlangıçtan bu yana. İşin temeli Atatürk dönemine ve benim İktisat Bakanlığıma rastlar."

Dr. Mükerrem Sarol, tarihin ağırlığını merak etmiş olmalıydı ki, Bayar'ı getirip bir baskülün üstüne çıkardılar ve tarttılar : Tarih, 68 kilo 400 gram çekiyordu!.. Bayar politikanın içinden çıkmıyordu, ama ona yakınlığıyla tanınanların günlük politikaya atılmaları gibi bir istekleri voktu. Örneğin Dr.Mükerrem Sarol şöyle dedi: "Biz siyasete atılsak bile siyaset ya pamayız.Ortada siyaset iklimı yok.

Yaklaşık 45 dakika gazetecilerin yoğun ilgisini çeken Bayar, yorulup da yukarı kata yemeğe çıkınca çevresi bir anda boşaldı. Bir gazeteci "Belki bir daha yakalayıp çekemeyiz diye iki kaset bitirdim" dedi. Ama bunlar Bayar'ı pek ilgilendirmiyordu. O, mantarlı çorba, soğuk ordövr, levrek buğulama ve meyva salatasından oluşan yemeği beklemeye başlamıştı artık.●

Odalar artık özerk değil

9 kararname ile 9 meslek kuruluşu ilgili bakanlığa bağlandı

Sendikalar, dernekler, birlikler derken, sıra meslek kuruluşlarına geldi. 5 Ağustos tarihli Resmi Gazete'de, 9 meslek kuruluşunun dayandığı yasalar konusunda hükümet, kanun hükmünde 9 kararname yayınladı. Çıkarılan kanun hükmünde kararnamelerle, daha önceden özerk olan 9 meslek kuruluşu kendilerinin çalışmalarıyla ilgili olan bakanlıklara bağlanıyorlar.

Neleri düzenliyor? Kararnamelerde kamu kurumu kuruluşu ve KİT'lerde çalışan avukat, eczacı, mimar, mühendis ve veterinerlerin meslek odalarına üye olmaları isteğe bırakılıyor. Bu kuruluşların siyasetle uğraşmaları, sendika ve derneklerle ortak hareket etmeleri, seçimlerde aday ve parti desteklemeleri yasaklanıyor. Kararnameler, ayrıca bazı hallerde valilere bu kuruluşların yöneticilerini görevden alma yetkisi de tanıyor. Esnaf ve Sanatkâr Dernekleri'yle üst kuruluşları dışında kalan birliklere, 31 Ekim tarihine kadar delegesinden üst yöneticisine, yeniden seçim yapılması zorunluluğu getiriliyor. Esnaf ve sanatkârların kuruluşlarına ise bir ilâ iki yıl arasında süre tanınmakta. Esnaf birlikleri konusunda getirilen yeni düzenlemelerden biri de, ticaret odalarında olduğu gibi, Ticaret Sicili gazetesi benzeri Esnaf Sicili gazetesi çıkarılması. Bu meslek kuruluşlarının yapacağı her türlü seçim de yargıç denetimi altına alınıyor.

Hangi Oda hangi bakanlığa

Türkiye Barolar Birliği: Adalet Bakanlığı'na
Noterler Birliği: Adalet Bakanlığı'na
Türk Tabipler Birliği: Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na
Türk Eczacılar Birliği: Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na
Türkiye Odalar Birliği: Ticaret Bakanlığı'na
Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu: Ticaret Bakanlığı'na
Türkiye Ziraat Odaları Birliği: Tarım ve Orman Bakanlığı'na
Türk Veteriner Hekimleri Birliği: Tarım ve Orman Bakanlığı'na
Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği: Bayındırlık Bakanlığı'na

Türkiye Odalar Birliği'nin de Ticaret Bakanlığı'na bağlanması uygun görüldü

Bundan böyle bu kuruluşların üst örgütlerinin, merkezlerinin Ankara'da bulunması da getirilen yeni düzenlemenin bir sonucu.

Meslek odalarının yeniden düzenlenmesi konusunun mimarlarından Esnaf ve Sanatkâr Dernekleri Birliği Başkanı Hüsamettin Tiyanşan **Nokta** muhabirine "Biz memnunuz, olumlu karşılıyoruz" derken, aslında yapılan değişiklikler zincirini kendilerinin hazırladıklarını ve hükümetin de küçük düzenlemelerle benimsediğini söylüyordu. Tiyanşan'ın başında bulunduğu birlik, süre konusunda "istisnai muamele" görmekteydi. Yeni düzenlemeleri hoşnutlukla karşılayan Tiyanşan dışındaki bazı birlik yöneticileri ise, sadece seçimler için tanınan süre konusuna kafalarına takmışlardı. Noterler Birliği Başkanı Rasim Eyüboğlu, "Biz zaten böyle bir şeyi bekliyorduk. Sadece seçimlerin tamamlanması için verilen süre konusunda kuşkumuz var" demekle yetinirken, Türkiye Ziraat Odaları Birliği yöneticileri de yine süreye takılıyorlar, "Herhalde uzatılır" diyorlardı. Türkiye Odalar Birliği yöneticileri ise daha ağırlıklı eğiliyorlar ve kararnamelerin yayınlandığı gün, değişiklikleri değerlendirmek üzere toplanıyorlardı.

Özerklik gitti. Yeni düzenlemelere "seçim süresi" dışına çıkarak, daha geniş açıdan bakan Türkiye Barolar Birliği yöneticileri ise, özerklik üzerinde duruyorlar. Meslek kuruluşlarını, kamu kuruluşu niteliğindeki meslek kuruluşları haline getirmekte dayanılan nokta, anayasanın 135. maddesi. Bu maddeye dayanılarak yapılan değişiklik de "özerkliğin gitmesine; kamu kuruluşlarında çalışan avukatların barolara üye olmalarının isteğe bırakılmasının meslektaşlar arasında ikilik yaratılmasına; bir grup üye aidat vererek baronun hizmetinden yararlanırken diğer grubun aidat vermeden ya-

rarlanabilmesine '' yolaçacak. Barolar Birliği yöneticileri, seçimlerin yenilenmesi için verilen sürenin kısalığından da yakınmaktalar. Birlik yöneticileri bu kaygularla geçen perşembe günü konuyu ele alıp tartışmayı ve izlenmesi gereken yolları belirlemeye çalışıyorlar.

Kararnamelere karşı çıkanların başında ise Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, Veteriner Hekimleri Birliği ve Türk Tabipler Birliği yöneticileri geliyor. Türk Tabip Odaları Birliği Başkanı Nevzat Eren, kararname ile ''Devlet gözetimi hükümet gözetiminin içiçe geçirilmekte olduğu''nu vurguladı.

İktidarın kuklası olunur. Veteriner Hekimler Birliği Başkanı Yücel Akıncı, çoğulcu demokrasilerde yönetime katılmanın yalnızca 4-5 yılda bir oy kullanmak olmadığını vurgulayıp, yönetilenlerle yöneticiler arasında sürekli bir ilişki kurulması gereğini belirtti. Akıncı'ya göre politika dışında yönetime katılma yollarının başında meslek kuruluşları geliyor. Bunların üyelerinin ortak görüşlerini yönetime duyurmalarının önemini gözardı etmemek gerekiyor. Akıncı da Tabip Odaları Birliği Başkanı gibi, denetimlerinin başına siyasi bir kişinin getirildiği bir bakanlığa verilmesinin bu tür kuruluşları ''iktidarların kuklası'' haline getireceği görüşünü taşıyor ve bazı meslek kuruluşlarına ayrıcalık yapıldığına dikkat çekiyor.

N. Eren: Hükümetler geçicidir

Nevzat Eren: Politika yapması yasaklanan kuruluş, politik kuruluşa bağlanıyor

Türk Tabip Odaları Birliği Ankara Şubesi Başkanı Eren yeni yasaya ilişkin görüşünü şöyle açıkladı:

''Kararnamede devlet gözetimi ile hükümet gözetimi içiçe girmiştir. Devlet, sürekliliği olan bir kavramdır. Demokrasilerde hiçbir gücün devlete karşı olması düşünülemez. Ancak, hükümetler geçici ve değişkendirler. Demokrasi güçleri, demokratik yöntemler için hükümet kararlarını doğru bulmayabilir, az da olsa karşı çıkabilirler. Demokrasilerde bakanlıkları politikacılar yönetir, politika yapması yasaklanan bir kuruluşu politik bir kuruma bağlamayı anlamak kolay değildir. Bazı üyelerin Oda dışında bırakılması,Odalarca sağlanan denetimin dışında kalmaları demektir. Kararname uygulamasında bakanlıklar ve valiliklere önemli görevler düşmektedir. Görevlilerin bu işi ülke yararına işletmek için demokratik yöntemlere uyacaklarını umarım.''

Ayırım mı yapıldı? Kararnameye karşı çıkan kuruluşların başında yer alan, kısa adı TMMOB olan Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği yöneticileri görüşlerini belirten bir raporu geçtiğimiz çarşamba Başbakan Ulusu'ya verdi. 11 sayfalık raporda kararnamenin hükümetçe yeniden ele alınması isteniyor. TMMOB Genel Sekreteri Faruk Aktuzlu, kuruluşların çalışma alanlarının daraltılmasını, uluslararası örgüt ve toplantılara katılmalarını izne tâbi tutan hükmün mesleki gerilemeye neden olacağını vurguladı. Ayrıca orduda görev yapan meslektaşlarının üyeliklerinin yasaklanmasını kamu kuruluşlarındakilerin üyeliğinin isteğe bırakılmasını eleştirdi ve Türkiye Odalar Birliğiyle Ziraat Odalarına herhangi bir kısıtlama getirilmemesini anlamlı bulduklarını söyledi. Ulusu Hükümeti, anayasa gereği meslek kuruluşlarıyla ilgili yasaları değiştirmek amacıyla ocak ayından bu yana bazı bakanlıklar aracılığıyla meslek kuruluşlarının görüşlerini almış bazılarının önerilerini küçük düzeltmelerle ele alırken öteki kuruluşlarınkini değerlendirmemişti.

TMMOB Genel Sekreteri, örneğin bu konuda yapılan son toplantıya 29 Nisan günü katıldıklarını hatırlatıyor, ancak kendi haklarındaki kararnamenin hükümetçe 19 Nisan günü kabul edilmiş olduğunu hatırlatarak buna somut bir örnek veriyordu.●

TMMOB görüşlerini belirten bir raporu Başbakan Bülend Ulusu'ya verdi

'Yasayla kişiye vurulursa'

Anayasayı yapanlar bile Dernekler Yasası'nın Anayasaya aykırı olduğunu söylediler ama...

Danışma Meclisi'nde ilk kez bir yasanın Anayasaya aykırılığı öne sürüldü.1982 Anayasası'nı yapanlar ve bu Anayasaya dernek kurma hakkına ilişkin maddeyi koyanlar bile, geçtiğimiz hafta görüşülmesine başlanan yeni dernekler yasa tasarısının anayasaya aykırı olduğunu söylediler. Ne var ki bunu söyleyenlerden çoğunun, oylamalar sırasında kendi eleştirileriyle çeliştikleri ve olumlu yönde oy verdikleri kimsenin gözünden kaçmadı...

Genel kurulda yasa tasarısı üzerindeki görüşmeler sürerken, **Nokta** muhabiri, kuliste karşılaştığı bir Danışma Meclisi üyesine,neden söz alıp konuşmadığını sordu.Anayasa tartışmaları sırasında dernek kurma hakkına ilişkin madde görüşülürken getirilen hükümlere sert eleştirilerde bulunan üye, hafifçe gülümserken bir taraftan da elini,"ne faydası olacak ki?" dercesine sallıyordu. İçerde yapılan konuşmalardan sonra verilen kabul oyları, bu Danışma Meclisi üyesini bile çileden çıkarmışa benziyordu...

Neredeydiniz? Anayasanın "Dernek Kurma Hürriyeti" başlığını taşıyan 33. maddesiyle getirilen kısıtlamaları bile aşan 'iğdiş' eden yeni Dernekler Yasası üzerinde görüşmelerin daha başında söz alan Danışma Meclisi üyelerinden çoğunun, tasarının anayasaya aykırı olduğunu söyledikleri görüldü. Örneğin Fuat Azgur, Akif Erginay ve Kamer Genç "getirilen kısıtlamalar anayasaya aykırıdır. Ve oradaki kısıtlamaları aşmıştır" dediler. Azgur, tasarının Milli Savunma, İçişleri, Dışişleri Komisyonu'nda görüşülmesi sırasında Anayasa Komisyonu'nun görüşünün alınmamış olmasının büyük bir eksiklik olduğunu söyledi. Yılların hukukçusu ve çoğu hukukçunun da "hocası" Akif Erginay, tasarının anayasaya aykırı olması bir tarafa, başka temel özgürlükleri bile kısıtladığını belirtti. Kamer Genç, tasarının komisyonca geri alınarak bir kez daha gözden geçirilmesini önerirken, "bu tasarıyla yurttaşların temel hakları, hak arama özgürlükleri, az sayıda kişinin himmetine bırakılıyor" dedi.

Danışma Meclisi'nde Dernekler Yasa Tasarısı görüşülürken izlenen bir başka olay da, Aldıkaçtı Komisyonu'nun en ateşli üyelerinden olan Feyyaz Gölcüklü'nün bile isyan içinde olmasıydı. Daha önce anayasanın hazırlanmasında büyük emekleri geçtiği bilinen ve anayasaya derneklerle ilgili hüküm konulurken ve tartışılırken hiç bir itirazı olmadığı görülen Gölcüklü, bu kez getirilmek istenen bazı yeni kısıtlamalara karşı çıkıyordu. Tasarının tümü üzerinde yaptığı konuşmada Gölcüklü'nün takıldığı nokta, daha çok, dernek kurma hakkıyla ilgili bölümdü. Bu maddenin üçüncü bendinde şöyle deniliyordu:

"Dernekler için yasaklanmış faaliyetlerde bulunmaları nedeniyle mahkemece kapatılmasına karar verilen derneklerin yöneticileri kapatma kararının kesinleştiği tarihten itibaren 5 yıl; Siyasi Partiler Kanunu'na göre bir partiden kesin olarak çıkarılan veya bir siyasi partinin kapatılmasına neden olan parti üyeleri de, çıkarma kararının veya Anayasa Mahkemesi'nin kapatma kararının kendilerine yazı ile bildirilmesinden itibaren 5 yıl süre ile dernek kuramazlar."

Gölcüklü, getirilen bu hükme karşı çıkarken şöyle diyordu:

"Demokratik toplumlarda kişilerin bazı haklarından sürekli mahrum bırakılmaları adaletsizlik yaratır. Bir bina yapılırken çiviye 3-4 defa vurursanız bina sağlam olur. Ama yasalarla bir kişiye 3-4 defa vurursanız adalet konusunda tereddütler doğar..."

"Dernekler boğazlanıyor" Anlaşıldığı kadarıyla, tasarı daha Milli Savunma, İçişleri ve Dışişleri Komisyonu'nda görüşülürken bazı temel görüş ayrılıkları ortaya çıkmıştı. Gerçi, Genel Kurul'a sunulan

Beşir Hamitoğulları

Fikri Devrimsel

İnsanları suskunluğa itmek

Danışma Meclisi üyelerinden Hamitoğulları ve Devrimsel'in Dernekler Yasası'na ilişkin görüşleri şöyle:

Beşir Hamitoğulları: "Toplumlar önlerine duvarlar örülerek bir yere götürülemez. Dernekler ve bunlara tanınacak özgürlükler, demokrasilerin göstergeleridir. Toplumsal dayanışmanın ve hak aramanın yasal organlarıdır. İnsanları suskunluğa itmek, her zaman ve dünyanın her yerinde kimseye yarar sağlamamıştır."

Fikri Devrimsel: "İnsanlar yasal örgütler içinde birleşerek seslerini duyurmazlarsa,demokrasiler gelişme olanağı bulamaz. Bu özgürlükleri kısma yerine, genişletmeye gitmekte yarar vardır."

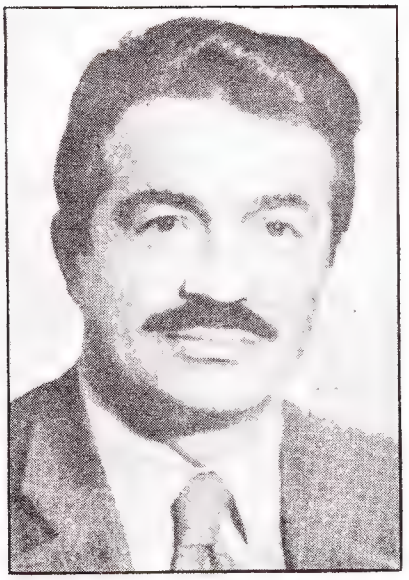

Genç: Hak arama özgürlüğü az sayıda kişinin himmetine bırakılıyor

metinde yer almamıştı ama, karşı oy yazıları vardı. Bunlardan birinin sahibi de komisyonun hukukçu üyelerinden Remzi Banaz'a aitti. Karşı oy yazıları Genel Kurul'a getirilmediği için **Nokta** muhabiri, hafta içinde Banaz'la görüştü ve karşı olduğu noktaları sordu. Banaz'ın itiraz ettiği noktaların en önemlisi, dernek kurma hakkına ilişkin tasarıdaki 4. maddeydi. Banaz, bunun gerekçesini şöyle açıkladı:

"Bu madde anayasada zaten yer almış olan sınırlamalara yeni sınırlamalar getirmektedir. Anayasa aşılmış, dışına çıkılmıştır."

Böylece, garip raslantıyla, anayasayı yapanlar ve hatta kaleme alanlar arasında bulunduğu bilinen Feyyaz Gölcüklü ile aynı anayasaya karşı çok sert eleştiriler getirdiği bilinen Danışma Meclisi üyesi Remzi Banaz anayasa oylamasının üstünden daha bir yıl bile geçmeden, aynı noktada buluşuyorlardı.

Gölcüklü: Anayasa'yı savunup Dernekler Yasası'na karşı çıkanlardan

Nokta muhabiri, gelecekte toplumda çok önemli sonuçları görülecek Dernekler Yasası'na bu önemli "muhalefet şerhi"ni koyan Banaz'a, yasanın tümü üzerindeki düşüncelerini de sordu. Banaz'ın yanıtı şöyleydi:

"Tasarı gerçi dernekleri kontrol ve disiplin altına almak için hazırlanmıştır, ama kapatılan bazı dernekler zaten cezalandırılmışken, hiçbir günahı olmayan dernekler de boğazlanmıştır."

Ya siz beyler? Danışma Meclisi'nde Dernekler Yasası görüşülürken çoğu kişinin bir başka şey de dikkatini çekti. Bu tür konularda, özellikle özgürlüklerle ilgili tartışmalarda hiç eksik olmayan iki üye, bu kez kürsüde görünmüyorlardı. Bunlardan biri Beşir Hamitoğulları öteki ise, çok iyi bir konuşmacı olduğu bilinen eski Yalova Savcısı Fikri Devrimsel'di. Acaba onlar da "konuşsak ne yazar kardeşim?" diyen üyeler gibi mi düşünüyorlardı? ●

Sıra sendikalar yasasında

"2821 sayılı yasa, mevcut durumuyla muhafaza edilirse şu an yapılan bu kongrenin faydası yoktur. Bu yasanın tâdili için gereken yapılmıştır. Şu anda tasarı Danışma Meclisine verilmiştir. Ancak sağlıklı çalışan bürokrat kadar, durumu karıştırmak isteyeni de var, acaba bunları bir iki cümle ile nasıl dar boğaza sürükleriz diyenler var."

Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz, yazlık mavi elbiseleri içinde, Karadenizliliğini açığa vuran şivesiyle, geçtiğimiz perşembe günü, Odalar Birliği salonunda yapılan Köy Yol-İş Sendikasının tüzük kongresinde delegelere böyle seslenıyordu.

Kabul edilen değişiklikler. Türk-İş yöneticileri yeni Sendikalar Yasasıyla ilgili olarak yaptıkları girişimler sonucu, bazı değişiklikler yapılması yolunda başarı sağlamışlardı. Şevket Yılmaz, bu amaçla Çalışma Bakanlığına verdikleri önerilerin peşini bırakmamış, Devlet Bakanı İlhan Öztrak'la konuşup, Bakanlar Kurulu'nda bazı değişikliklerin benimsenmesini sağlamıştı.

Hükümet, Danışma Meclisine sevkettiği değişiklik tasarısıyla Türk-İş'in yeni işkolu tüzüğüne göre birleşmeleri gereken sendikaların eğilimlerine uyarak Kimya-İş kolunun, petrol ve lastik işkolu içine alınması, buna karşılık ticaret, büro, eğitim kolundan banka sigortacılık iş kolunun ayrılması önerilerini kabul etmişti. Ayrıca "ben büyüğüm" diyen bazı Anadolu sendikalarının da, en az merkez sendika kadar büyük bölge şube sendikaları olmalarını sağlayıcı bir hükme yer vermişti. Bu hükümle Türk-İş, ayrılmalara kadar varan Anadolu sendikacılarına "dur" diyebilme olanağına kavuşmuş olacaktı.

Bunların yanında, delege seçimleri yargı denetiminden çıkartılıyor, sendika yöneticiliği için "halen o iş kolunda en az bir yıldır çalışıyor" olma hükmü yerine "bir yıl çalışmış olmak" hükmü getiriliyordu. Hükümet kapatılan sendika üyesi işçilerden Türk-İş'in toplu sözleşmesinden yararlananlar için aidat kesmesini ise kabul etmiyordu.

Sıra Danışma Meclisi'nde. Türk-İş'in sunduğu bu değişiklikleri benimseyen Bakanlar Kurulu, Sendikalar Yasası doğrudan MGK'dan çıkmış olmasına rağmen, yasayla ilişkili değişiklik tasarısını Danışma Meclisi'ne göndermişti.

Sendikalar Yasası'nda belirli değişikliklerin yapılması için uğraşılarının yanısıra, Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz, işçi ücretleri konusuna da el atmış durumda. Yılmaz, işçi ücretlerinin dolar olarak karşılığı 5 yıl önce 6 dolarken, bugün oranın 2.75 dolara indiğini belirtiyor ve ücret tespitinin dolar ya da altın esasına göre yapılması tartışmalarını başlatıyordu. Bir yandan da Sendikalar Yasası'yla ilgili değişiklik tasarısının kısa sürede çıkması için yoğun çaba harcıyordu. ●

Baştürk'e hücre cezası

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesinde görülen DİSK davasının 3 Ağustos günlü oturumunda, duruşma yargıcı Çetin Güvener'in tutumu nedeniyle reddi hakim talebinde bulundu.

Baştürk, Çetin Güvener'in, yargılamanın başladığı günden bu yana sürekli tek taraflı bir tavır içinde bulunduğunu, davayı usule aykırı olarak sürdürdüğünü söyledi. Bu nedenle de reddi hakim isteminde bulunuyordu. Mahkeme, Baştürk'ün bu talebini reddetmişti. Mahkeme ayrıca, 12 Eylül 1980'den bu yana tutuklu bulunan Baştürk'ün ilgili maddeler uyarınca yeniden tutuklanmasına ve aynı mahkemede ertesi gün sorgusunun yapılmasına karar veriyordu.

Baştürk, ertesi gün yine aynı mahkemenin karşısına çıkarıldı. Baştürk, sorgu sırasında, reddi hakim talebinde bulunurken ettiği sözlerin, yalnızca hakimi reddetmekle ilgili olduğunu, mahkemeye ya da duruşma yargıcına yönelik bir hakaret kastının bulunmadığını söyledi. Ardından, mahkeme heyeti kararını açıkladı: Abdullah Baştürk'ün reddi hakim talebinde bulunurken söylediği sözler duruşma inzibatını bozacak nitelikte bulunmuştu. Bunun cezai yaptırımı ise 353 sayılı yasanın 143/3 maddesinde yazılıydı ve bu maddenin uygulamasına itiraz etmek mümkün değildi. Bu madde 1 günden 1 aya kadar hapis cezası ve bu cezanın hücrede çekilmesini öngörüyor. Baştürk, bu maddeye dayanılarak mahkeme heyeti tarafından takdiren ve teşdiden 7 günlük hücre cezasına çarptırıldı.

Tercüman kapatıldı

Tercüman gazetesi İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'nca süresiz olarak kapatıldı. Gazetenin 10 Ağustos Çarşamba günü satışa çıkan nüshaları da toplatıldı. Tercüman gazetesi daha önce de (1981 Eylül) bir hafta süreyle kapatılmıştı. Kapatma kararı için bir gerekçe gösterilmedi.

Toker ve Heper

Milliyet gazetesi yazarlarından Metin Toker ve Yazı İşleri Müdürü Doğan Heper hakkında MGK kararlarına aykırı hareket ettikleri iddiasıyla İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı'nca açılan kovuşturmada, kovuşturmaya gerek olmadığı kararı verildi. Kovuşturma açılması istemine neden olan 10 Temmuz tarihli Milliyet gazetesinde "Metin Toker'in Not Defterinden" sütununda yayınlanan 'Sonun başlangıcında bir nebze düşünme molası' başlıklı yazıda Metin Toker ve Doğan Heper'e isnat edilen suçun maddi ve manevi unsurlarının bulunmadığı belirtildi.

Askeri Yargıtay'da bozulanlar

Askeri Yargıtay 5. Ceza Dairesi, Ege Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Numaralı Askeri Mahkemesi tarafından yasadışı Uşak Halkın Devrimci Öncüleri davasında verilen kararların bir kısmını bozdu. Ege Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Numaralı Askeri Mahkemesi 17 sanıklı davada biri ölüm, ikisi yaşam boyu hapis ve 2 yıl 8 ay ile 15 yıl arasında değişen hapis cezaları vermişti.

Sanık avukatlarının Askeri Yargıtay'a başvurarak kararı temyiz etmeleri üzerine, ölüm cezası verilen sanık Reşit Uz'un akli dengesinin yerinde olup olmadığının incelenmesi için, sanık hakkındaki kararı bozdu. Askeri Yargıtay 5. Ceza Dairesi, sanıklardan Faik Akar, Hasan Şafak, İrfan Derdiçok, Aziz Yelken, Hüseyin Yaman ve Servet Önder haklarında verilen hapis cezalarını da usul yönünden bozarak dava dosyasını yeniden ilgili mahkemeye gönderdi.

Askeri Yargıtay 5. Ceza Dairesi, Uşak'ta polis memuru Abdullah Budak ile sağ görüşlü Nuri Bahadır'ın öldürülmesi ve çok sayıda kurşunlama suçu sanıklarından, ömür boyu hapis cezasına çarptırılan Ahmet Derya Varilci ile Bedir Sıtkı Kocaçel'in cezalarını ise onayladı. Haklarında 2 yıl 8 ay ile 15 yıl arasında değişen hapis cezaları verilen Mehmet Çiftçi, Adem Sucu, Oğuz Özler, Lütfi Derdiçok, Ahmet Mert, Zeki Bilge, Ahmet Turan Yurderi ve Kazım Tunca'nın cezaları da onaylandı.

Pınar Kür beraat etti

Birinci Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde "Yarın Yarın" adlı romanında komünizm propagandası yaptığı iddiasıyla 5-10 yıl arasında değişen hapis cezası isteğiyle yargılanan yazar Pınar Kür beraat etti.

Esas hakkındaki mütalaasını açıklayan Askeri Savcı, Haldun Taner, Prof. Dr. Tahsin Yücel ve Doç. Dr. Köksal Bayraktar'dan oluşan bilirkişi incelemesi sonunda kitapta komünizm propagandası yapma kastının bulunmadığının belirlendiğini belirterek, beraat isteminde bulundu.

İki sendikaya dava açıldı

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı, DİSK'e bağlı Tümka-İş ile Limter-İş sendikalarının toplam 59 yöneticisi hakkında, 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'nde dava açtı.

Açılan davada, sendika yöneticileri, yasal sendikayı yasadışı örgüt haline dönüştürerek çalışmalar yapmakla suçlanıyorlar. Sendikacıların yasadışı örgüt kurmak, yasadışı örgüte üye olmak suçlarından 6 yıl 8 ay ile 20 yıl arasında değişen hapisle cezalandırılmaları isteniyor.

Deveciyan köşeye sıkıştı

"L'Humanité" NOKTA'nın röportajını yayınladı ve Deveciyan seçilme şansını yitirdi

"Deveciyan, ASALA'nın eylemlerini 6 ay önce açıklamıştı. 12 Ağustos tarihli Fransız gazetesi "L'Humanité", 1. sayfadan 4 sütuna manşetle bu başlıkla çıkıyordu. Fransız Komünist Partisi (FKP) resmi yayın organı olan gazete, Deveciyan'ı "Orly katliamını çok önceden haber vermek ve onaylamakla" suçluyordu; buna da kanıt olarak, dergimizde yer almış olan Deveciyan röportajını yayınlıyordu.

ASALA teröristlerinin avukatı olan Patrick Deveciyan, aynı zamanda sağcı lider Jacques Chirac'ın partisi "Cumhuriyet İçin Birlik"in (RPR) önemli politikacılarından olduğu için, "L'Humanité"nin yayını, FKP ile RPR arasında çok önemli bir polemiği başlatıyordu. Arkadaşımız Erol Özkoray'ın 19 Ocak günü Paris'te gerçekleştirmiş olduğu, NOKTA dergisinde 7 Mart tarihinde yayınlanan Deveciyan'ın açıklamaları, Fransız iç politikasında iki parti arasında ciddi sürtüşmelerin doğmasına yol açıyordu.

ASALA'nın avukatı Deveciyan artık çıkmazda...

13 Ağustos tarihinde "Deveciyan olayı" yine "L'Humanité"'nin manşetinde yer alıyordu: "RPR'li Deveciyan 8 ay sonra gerçeği inkâr ediyor". Gazetenin alt başlığı ise şöyleydi: "Türk gazeteci Erol Özkoray 19 Ocak tarihindeki görüşmeyi doğruladı ve Deveciyan'ın kendisine "THY'ye binmek tehlikeli olacak" dediğini açıkladı"

Deveciyan röportajının, **Nokta** - da çıktıktan sonra, İstanbul'da yayınlanan Ermeni gazetesi "Marmara"da ve Beyrut'ta yayınlanan Taşnakların gazetesi "Aztag"da da tümüyle yer aldığı belirtilen "L'Humanité"deki yazıda, "Deveciyan o zaman niçin bu röportajın gerçek dışı olduğunu açıklamamıştı?" sorusu soruluyor.

Diğer taraftan "L'Humanité" den öğrendiğimize göre, Deveciyan, "L'Humanité" gazetesine karşı hakaret davası açıyor ve röportajda yer alan sözleri söylemediğini iddia edebiliyordu.

İçinde bulunduğumuz hafta içinde yeni gelişmelere gebe olması beklenen "Deveciyan olayı", ortaya bir gerçeği çıkarıyordu; o da, Patrick Deveciyan'ın siyasal yaşamında sonun başlangıcı sürecine girmesi ve belediye seçimlerinde seçilme şansını tümüyle yitirmesiydi...

Uydurmaymış! "L'Humanité" nin yayınıyla birlikte, Chirac'ın partisi RPR aynı gün, resmi bir açıklama yayınlıyor ve Deveciyan - la yapılmış olan böyle bir röportaj olmadığını (!), yayınlanmış olan röportajın "uydurma"(!) olduğunu açıklıyordu! (Deveciyan röportajı TDK marka kasete kayıtlı olarak elimizdedir.) RPR'in bu denli paniğe kapılmasının asıl nedeni, bu röportaj yüzünden Deveciyan'ın siyasi yaşamının büyük bir olasılıkla sona ermesinden duyduğu kuşkuydu.

6 Mart tarihinde ilk turu yapılan Fransa Belediye seçimlerinde RPR'den sağın ortak adayı olarak seçime katılan Deveciyan, oyların yüzde 49'unu alarak oldukça başarılı bir sonuç almıştı. İkinci turda seçilmesine kesin gözüyle bakılıyordu. Ancak 13 Mart'ta 2. turu yapılan seçimlerde sosyalistlerin de desteklediği solun ortak adayı, Fransız Komünist Partisi'nden André Aubry, sol eğilimli seçmenlerin yoğun oy kullanmasıyla Belediye Başkanı seçiliverdi. Paris'in banliyösü olan Antony aslında solun "kalesi" olarak bilinirdi. Sol seçmenler ilk turda sosyalist yönetime karşı yapıcı bir "ihtar" yapmayı amaçladıkları için, sandık başına gitmemişlerdi; ancak 2. turda işin şakaya gelir yanı olmadığını anlamışlardı; çünkü Deveciyan sanıldığı gibi liberal bir politikacı değil, yakın geçmişte aşırı sağ gruplarla ilişkisi olmuş olan, "faşizan" bir politikacıydı.

Seçmenler, 2.turda oylarıyla demokratik bir rövanş almışlardı. Fakat seçimin hemen ertesinde Deveciyan sonuçlara itiraz ediyor ve Seçim Kurulu, Antony Belediye seçimini iptal ediyordu. Deveciyan ise, önümüzdeki aylarda yeniden yapılması beklenen Antony Belediye seçimini kazanmak için harıl harıl çalışmaya başlamıştı. Ta ki "L'Humanité"de manşet oluncaya dek. Yazıyı yayına hazırlayan, "L'Humanité" Gazetesi Yazışleri Müdür Yardımcısı Jacques Coubard Nokta muhabirine şunları söylüyordu: "Avukat Deveciyan adeta ASALA'nın sözcüsü gibi konuşuyor. Nokta'da yayınlanan röportaj bunun somut kanıtıdır. Bu kişi "Occident" (Batı) ve "Club de l'Horloge" (Saat Klübü) gibi aşırı sağcı örgütlerin de militanıdır. Böyle bir kişinin bize demokrasi dersi vermesi sözkonusu olamaz. Amacımız Fransız kamuoyunu bu kişi hakkında gerçek bilgi vererek aydınlatmaktır. Terörizmin her türlüsüne karşıyız. Orly türü katliamlardan daha önceden haberdar olabilecek nitelikteki bu kişinin, kamuoyu önünde teşhir edilmesi gerekir."

Dışişleri-Maliye arasında güvenlik ödeneği konusundaki tartışma sonuçlandı

Teröre karşı 63 zırhlı oto

Ermeni saldırılarına karşı önlem: Zırhlı taşıt ve bina güvenliği için 4 milyar lira harcanacak

"Güvenlik konusunda Maliye Bakanlığı'ndan en geniş yardımı görmekteyiz. Ancak diğer taleplerimizin aynı rahatlıkla sağlandığını söylemek mümkün değildir. Bu, her bakanlık için söz konusudur.."

Dışişleri Bakanı İlter Türkmen, Ağustos ayının başında İngiltere dönüşü düzenlediği basın toplantısında "Maliye Bakanlığı'nın, Dışişleri'ne Ermeni terörüne karşı alacağı güvenlik önlemleri için gerekli ödeneği sağlayıp sağlamadığı" yolundaki bir soruyu böyle yanıtlamıştı.

Dışişleri Bakanlığı'nın bir yetkilisi son Lizbon saldırısı nedeniyle Maliye Bakanlığı'nı, ödenekleri geciktirmekle suçlayan bir demeç vermiş, Maliye Bakanlığı Müsteşarı Ertuğrul Kumcuoğlu da bu sözleri hayretle karşıladığını belirterek ödeneklerin zamanında verildiğini bildirmişti. Dışişleri Bakanı Türkmen, İngiltere dönüşünde yaptığı açıklamayla, kendi bakanlığının adı belirtilmeyen yetkilisini yalanlayıp tartışmayı Maliye Bakanlığı'nın lehine noktalamıştı.

Ermeni terörü. Ermeni terör örgütleri, Türkiye'ye yönelik saldırı eylemlerine 1973 yılında başlamış, 1980 ve daha sonraki yıllarda öldürmeye yönelik eylemlerini yoğunlaştırmışlardı. Son 10 yıl içinde Ermeni terör örgütlerinin saldırıları sonucu ölen yurt dışındaki görevli sayısı 34'e ulaşmıştı. Ermeni teröristlerce yaralananların sayısı da 150'nin üstündeydi. 146'sı bombalama olmak üzere 175'i aşkın saldırı yapmışlardı.

Ermeni terör örgütleri, öldürmeye yönelik eylemlerini en başta Türk görevliler otomobillerine biner ya da inerken ateş ederek gerçekleştiriyorlardı. İkinci tür eylemlerini ise, başta Türk Hava Yolları olmak üzere Türklere ait binaların bombalanması ve büyükelçilik binalarına saldırılar biçiminde yapıyorlardı.

Ermeni terör örgütlerinin eylem biçimlerini göz önüne alan Türkiye, tüm ülkelerden işbirliği ve sıkı önlem almalarını isterken kendi önlemlerini almayı da ihmal etmiyordu.

Geçen yıl 52 zırhlı oto yapıldı. Geçtiğimiz yıl içinde Dışişleri Bakanlığı, büyükelçi ve elçilik görevlilerini korumak amacıyla kullanılan otomobilleri zırhlı hale getirmeye başladı. 1982'de açılan uluslararası ihaleyi ABD'nin güvenlik konusunda tanınmış **Safeguard Security** şirketi kazandı. Bu firma kurşun geçirmez camlı, kurşun geçirmez kalınlıkta zırhlı 52 otomobil yaparak çeşitli ülkelerdeki Türk elçiliklerine teslim etti. Ancak oto-

Bir Ermeni firması bankalara zırhlı araç yapacak

Yurt içinde özel koruma önlemlerini almakla yükümlü hale getirilen bankalar da, soygunlara karşı her şubede bir güvenlik görevlisi bulundurmak yanında, para taşımada zırhlı taşıt kullanmaya başladılar.

Türkiye İş Bankası'ndan sonra Ziraat Bankası da geçtiğimiz aylarda 73 zırhlı para taşıma taşıtı için ihale açtı. 1982'de Dışişleri Bakanlığı'na zırhlı taşıt yapan ABD'li **Safeguard Security** firmasının da girdiği ihaleyi Ermeni asıllı Türk vatandaşı Dikran Masisyan'ın sahibi olduğu **Masem** firması kazandı. Dikran Masisyan'ın Masem firması 4.5 milyar lira karşılığı 73 zırhlı para taşıma taşıtını bankaya teslim edecek.

Etibank da 15 gün önce zırhlı taşıt kullananan bankalar arasına katılmak amacıyla 5 taşıtlık bir ihale açtı. Bu ihaleye Dikran Masisyan'ın **Masem, Masis** firmaları yanında **Mat** firması da katıldı. Kapalı zarf usulü yapılan ihaleyi önce her taşıt için 6.9 milyon lira isteyen **Mat** firması kazandı, kapalı zarflara her taşıt için 7.2 milyon lira öneren Masem firması teklifi düşürünce banka bunu iptal etti ve açık eksiltme yoluna gitti. Açık eksiltmede Masisyan'ın Masem firması teklifini 5.5 milyona indirerek ihaleyi aldı. Ancak, Mat firması Etibank Genel Müdürlüğü'ne başvurarak ihalede gizlilik ve usule uygun hareket etmediğini öne sürdü, hakkını aramak üzere olayı mahkemeye götüreceğini bildirdi.

mobillerin tesliminde meydana gelen gecikmeler, bakanlıkla firma arasında bazı sorunlar yaratmaktaydı.

Bu yıl ise Dışişleri Bakanlığı'nın açtığı uluslararası ihaleyi, **Tom Letter** adlı ABD firmasıyla **Schute** adlı Federal Alman firması kazandı. Tom Letter firması zırhlı büyükelçi makam otomobillerini, Schute firması ise görevlileri taşıyacak zırhlı servis otomobillerini bu yıl sonuna kadar imal edip teslim edecekler. 62 zırhlı taşıt için bu firmalara, yaklaşık 10 milyon dolar ödenecek.

Önlemler. Zırhlı taşıtların yanısıra büyükelçilik binalarında gerekli güvenlik önlemlerini almak üzere çeşitli ülkelerdeki güvenlik firmalarıyla da anlaşmalar yapılmış bulunuyor. Yalnızca bu yıl, binalar için 2.1 milyar lira karşılığı döviz harcanacak. Büyükelçilik binalarında gerekli önlemleri alacak firmalar, geliştirdikleri sistemleri gizli tutuyorlar. Ancak bina camlarının kurşun geçirmez hale getirilmesi; bahçe duvarlarına alarm sistemi konulması; ahşap kısımların çelik zırhla çevrilmesi; kapıların, merkezi sisteme bağlanıp yerleştirilecek gizli televizyon kameralarının sürekli izlendiği odadan açılıp kapatılması gibi önlemler ortak önlemler arasında yer alıyor. Ayrıca iki Federal Alman sigorta şirketinin Ermeni terörüne karşı, yurt dışındaki Türk diplomatlarını sigortalama önerileri de yetkililerce inceleniyor.●

SANATYAPIM
ATÖLYE • GALERİ
çiftlik cad: 35 1 şenyuva (atlı spor karşısı)
tel:22 19 06 - 17 77 16 ankara

- **Ressam KAYIHAN KESKİNOK rehberliğinde resim kurları;**
- **Uygun koşullarda, sergiler dışında, konukevimizde sürekli resim satışları;**
- **Fotoğraf, grafik, dia, matbaa, broşür ve yayınlar;**
- **Çeşitli ahşap, alüminyum çerçeveler yapılmaktadır.**

● ekim 1983'te başlayacak resim, fotoğraf, senaryo, batik ve seramik ile özgün baskı atölye çalışmaları için kayıtlar başladı.
● yeni sergi sezonumuz ekim 1983 te başlayacak ve aralıksız sürdurulecek

hergün(cumartesi pazar dahil)saat:13.00 20.00

Devlet büyükleri için kabir

Cumhurbaşkanları, devlet başkanları ve Atatürk'ün en yakın silah arkadaşları olan İstiklal Savaşı komutanlarının (kahramanlarının) gömüleceği Devlet Mezarlığı'nın temeli, 26 Ağustos Cuma günü, Cumhurbaşkanı Kenan Evren tarafından törenle atılacak.

1981 yılında çıkarılan 2549 sayılı yasa ile kurulması kararlaştırılan Devlet Mezarlığının yapımını Ruto İnşaat Şirketi gerçekleştirecek. 1.2 milyar liraya malolacak anıt-mezarlık 3 yılda tamamlanacak.

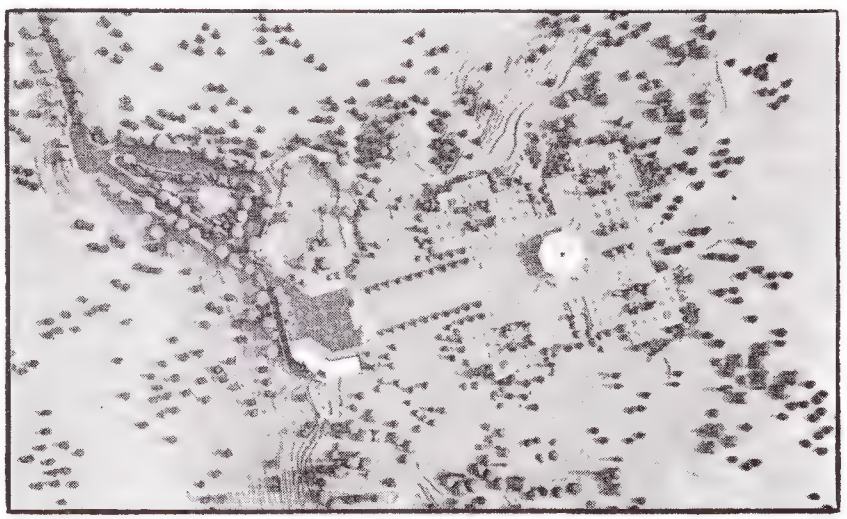

Atatürk Orman Çiftliği'nin Anıtkabir'i gören sırtında 3 yılda gerçekleşecek

İnönü kalacak, Gürsel nakledilecek . Yasa gereği, Anıtkabir bahçesindeki 27 Mayıs'ın lideri ve Türkiye Cumhuriyeti'nin 4. Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in kabri törenle buraya nakledilecek. Gürsel'in çevresinde yer alan Devrim Şehitlerinin mezarları ise, varsa eşleri, bulunamaması halinde anne ve babaları tarafından istedikleri yere kaldırılacak.

Anıtkabir'de Atatürk'ün en yakın silah ve çalışma arkadaşı İsmet İnönü'nün kabri kalacak, bundan böyle Anıtkabir'e hiç kimse defnedilmeyecek.

Atatürk Orman Çiftliği'nde kurulacak . İstiklal Savaşı'nın en büyük ve sonuç savaşı olan Dumlupınar Meydan Savaşı'nın Atatürk tarafından başlatıldığı 26 Ağustos günü, Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Atatürk Orman Çiftliği'nin, Marmara Oteli'nin karşısına düşen tepesinde Devlet Mezarlığı'nın temeline ilk harcı koyacak. Onu, MGK üyeleri, Danışma Meclisi Başkanı ve Başbakan izleyecekler. Bir zamanlar yüzme havuzu olarak kullanılan, daha sonra kapatılan Karadeniz yüzme havuzu ve çevresi anıt mezar alanı içinde kalacak. Özgür Ecevit, Atilla Türkoğlu ve Ekrem Görenli üçlüsünün hazırladığı projeye göre, 180 bin metrekarelik bir alanı kapsayacak Devlet Mezarlığı bir anıt-mezar niteliğinde olacak.

120 kabir bulunacak . Anıtmezarın giriş alanının sağında yönetim binaları, solunda ise dinlenme yeri haline getirilecek Karadeniz havuzu bulunacak. Ayrıca anıt mezarlığın girişinde Devlet Mezarlığı'yla ilgili tarihi belge, anı eşyası ve resimlerin sergileneceği bir müze de yer alacak. Daha sonra Anıtkabir'in aslanlı yolu gibi uzunca, çevresi ağaçlıklı bir tören yolu yer alacak. Tören yolunun sonuna doğru sağ ve sol taraflarda 30'ar kişilik İstiklal Savaşı kahramanlarının defnedileceği kabirler bulunacak. Yolun sonuna ise 500 kişi alabilecek büyüklükte tören alanı yapılacak.

Tören alanının karşısında ise cumhurbaşkanları, devlet başkanlarının mezarları iki ayrı bölüm halinde yer alacak. Devlet büyükleri için şimdilik iki ayrı bölümde 30'ar kabir yapılacak. Kabirler malzeme, nitelik ve değer açısından farklı olmayacak. İlerki yüzyıllarda anlamı bozulmadan genişletilebilecek bir düzenleme yapılacak. İstiklal kahramanları mezarlarına gömülecek 120 kişi Genelkurmay Başkanlığı'nca belirlenecek.●

Bitmeyen kin, dinmeyen kan

Sınırlarımızda 35. ayını dolduran İran-Irak savaşı, Türkiye'nin tarafsız kalma politikasını etkileyecek biçimde gelişiyor

Gün batarken silahlar bir kenara fırlatılmış, göğüs göğüse, elle, tırnakla boğuşma başlamıştı. Sonra kum tepelerinin arasından dalga dalga yayılan bir ölü sessizliği kapladı çölü.. Akbabalardan, leş kargalarından gayrısı duyulmuyordu artık... Savaşçılar ölülerini bırakıp çekilmişlerdi. Yaşlı adam üzgün üzgün başını salladı: "Bu savaş hiç mi bitmeyecek?"

Bu sahne, 23 Eylül 1980'de Irak savaş uçaklarının Tahran'ı bombalayıp tanklarının da Hürremşar üstünden İran sınırına aşmalarıyla başlayan İran-Irak savaşından bir kesit değil, yedinci yüzyılda, daha ortalarda İran ve Irak diye devletler yokken, Pers'lerle Arap'lar arasında "Şattülarap" yüzünden patlak veren ilk büyük savaştan bir bölümdü sanki...

Aradan 13 yüzyıl geçti. "Bitmeyen kavga" yeniden başladı. Otuzbeş ayda yüz bin can alan, iki ülkenin ekonomisini ayda birer milyar dolar zarara sokan, cepheye gitme sırasını çocuklara kadar uzatan bu savaş, daha öncekiler gibi, "hiç mi bitmeyecek?"

İran lideri Humeyni'ye göre, "Saddam Hüseyin mutlaka öldürülmeli... Savaş ancak o zaman biter."

Irak lideri Saddam Hüseyin'e göre, "Ayetullah Humeyni hayatta kaldıkça bu savaş bitmez."

En gerçekçi bakış açısıysa, galiba, İran Meclis Başkanı Rafsanjani'nin.. "Bu savaşın kesin olarak sona ermesi daha 10 yıl alır."

"On yıl savaşı" ve Türkiye. İki sınır komşusu arasında savaşın ilk patlak verdiği günlerde, tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye'de de, yaygın kanı, savaşın fazla uzun sürmeyeceği, "tatlıya" bağlanacağı yönündeydi. Bu yüzden de, Türkiye, o tarihlerde, geleneksel dış politikası doğrultusunda tarafsız kalmaya özen göstermiş arabuluculuk girişimlerinde bulunmuştu. İslam Konferansı bünyesinde oluşturulan Barış Komitesi'nin bir üyesi de Başbakan Bülend Ulusu'ydu.

Ama, kâh durulan, kâh kızışan savaş da uzadıkça uzuyor, bunun Türkiye üzerindeki siyasal ve ekonomik etkileri arttıkça artıyordu. Üç devletin oluşturduğu üçgenin bir ucu olarak Türkiye'nin, konumunu gözden geçirerek politikasını yeni baştan belirlemesi zorunluluğu doğmuştu artık...

Türkiye'nin öncelikle ve ivedilikle çözmek zorunda olduğu sorun, Güneydoğu Anadolu'nun sınır güvenliğiydi. Irak'ın kuzeyinde toplanan ayrılıkçı güçler ve bazı terörist gruplar eylem birliğine girmişler, sınırlarımızı aşarak köylere, askeri birliklere vur-kaç saldırıları başlatmışlardı. Bir yandan bölgenin coğrafi konumu, öte yandan askeri birliklerin çok büyük bölümünün güneye, savaş bölgesine kaydırılması yüzünden, Irak hükümeti bu saldırıların önünü alamıyordu. Bütün bu olaylar ve gelişmeler basına yansımadığı için Dışişleri Bakanı İlter Türkmen'in Bağdat'a gidişi de, "Türkiye'nin önayak olduğu bir arabuluculuk girişimi" olarak yorumlanmıştı.

Ama, işlerin sanıldığı gibi olmadığı, Irak sınırında Türk Silahlı Kuvvetleri'nin gerçekleştirdiği sınırlı operasyonla anlaşıldı. 26-27 Mayıs tarihlerinde bir Türk komando birliği, Irak hükümetinin de onayıyla Türkiye-Irak sınırını aştı ve

'Savaş Türkiye için yaşamsaldır'

Dış politika yazarı Prof. Dr. Halûk Ülman, İran-Irak savaşını Türkiye açısından değerlendirdi.

Nokta: İran-Irak Savaşı Türkiye açısından neden önemli?

Ülman: Savaş, Türkiye'nin iki sınır komşusu arasındaki bir savaştır. Siyasal açıdan, bölgenin bugününü ve yarınını yeniden belirlemek eğilimini taşıdığı için önemlidir; Türkiye bu bölgenin değişikliklerine kayıtsız kalamaz. Üstelik, bu değişiklikler bölgedeki bugünkü dengeleri, yerleşmiş toprak düzenlerini bozmak tehlikesini de taşıyor ki, bu, Türkiye'nin güvenliği, toprak bütünlüğü açısından yaşamsaldır.

Nokta: Ekonomik önemi var mı?

Ülman: Elbette.. Türkiye'nin hem İran'la hem de Irak'la sıkı ticari ilişkileri var. Savaşın uzayıp gitmesi bu iki ülkenin ekonomisine getireceği yıkıntıyla, bu ilişkileri olumsuz yönde etkileyecek; özellikle Irak'ın dış ödeme güçlükleri, daha bugünden, Türk ekonomisini de zorluyor. Bunun yanısıra, özellikle İran'ın kuzeybatıdan açtığı yeni cepheyle birlikte, Kerkük-Yumurtalık petrol boru hattının geleceği de belirsizlik içine giriyor ki, bu da hem bu boru hattından sağladığı akaryakıt, hem de aldığı geçiş ücretleri açısından Türkiye'yi yakından ilgilendirmektedir.

Nokta: Bölgedeki dengelerden söz ettiniz. Bunlar nelerdir?

Ülman: Bölgenin iç dengesi,

bir dizi operasyonla güneydoğu sınırımızı güven altına aldı.

"Yakın bir gelecekte bitmeyeceği" anlaşılan bir savaşın doğurduğu "özel" sorunların üstesinden gelmeye yönelik ilk çabaydı bu...

Sınır operasyonu ve İran. "Komşular Savaşı"süresince Türkiye'nin titizlikle izlediği tarafsızlık politikası Irak sınırında girişilen operasyonla zedelenmiş miydi? Türkiye'nin kendi güneydoğu sınırını güvence altına alırken Irak'ın kuzey sınırını da rahatlatması, ilk bakışta, Irak'ın kuzeyde bulundurduğu askeri birliklerini güneye, İran cephesine kaydırmasına olanak tanımıştı. Diplomatik kulislerde dolaşan söylentilere göre, Türkiye, bu operasyonla, İran'a karşı Irak'a dolaylı biçimde destek olmuştu. Hatta, İran'ın olayı resmen kınaması bile söz konusuydu.

Ama, Türkiye'nin bu konudaki karar ve tutumu son derece netti. Dışişleri Bakanlığı'nın bir yetkilisi şöyle diyordu: "Hem İran, hem Irak'la çok yakın ilişkiler içindeyiz. Türkiye'nin özellikle ekonomik açıdan Ortadoğu'ya yönelmeye başladığı andan bu yana aramızda yoğunlaşan bir trafik var.İran'la toplam ticaretimizin hacmi 2.5 milyar doları buluyor. Irak'la ticaret ilişkilerimiz de bundan geri kalmaz. Bu sözünü ettiğimiz ülkeler duyarlı ülkelerdir. Bunlarla ilişkilerimizi bugünkü seviyesine getirinceye kadar çok uğraştık. Tarafsız kalmak zorundayız. Ancak, Irak toprakla-

Türkiye, Irak ve İran'ın **"bugünkü"** sınırları içinde varlıklarına dayanıyor. Birinden birinde olacak bir sınır değişikliği, bu dengenin ötekiler aleyhine, ya da hepsinin aleyhine değişmesine yolaçacak. Bölgenin-devletler çekişmesi önemi açıktır, ama kimin üstünlüğünün ağır basacağı, İran Devrimi'nden bu yana, henüz belirli değildir. Türkiye'nin Batı bağlılığı dışında, herşey belirsiz görülüyor.

Belirsiz dengeler de, hem üstünlük yarışmalarını kızıştıracağı, hem de sonunda her yana gidebilecekleri için, bir ayrı kuşku kaynağı olmak gerekir.

Ateş, barut, toz, sıcak ve ölüm: İşte savaş. İki ülkenin insan gücünü ve kaynaklarını tüketiyor.

Fırsatçı ve inatçı

Irak'ın lideri Saddam Hüseyin

SADDAM HÜSEYİN

Saddam Hüseyin'in tarih önünde sorumluluk duygusunu kendine güvenini, dahası megalomani dozunu arttırmasında hangi unsurlar etkili oluyor? Kimbilir?

Ancak, şurası mutlak ki, 17 yaşından beri hapishanelerle haşır neşir olmuş Saddam Hüseyin, çok uzaklardan, yoksulluk çemberini kırarak gelmiştir ve bugün Irak'ın dizginlerini iyice elinde tutmaktadır. Kendisini "Şeytan Saddam" olarak anan Imam Humeyni'nin aksine gençtir, sadece 45 yaşındadır. Humeyni gibi "karizmatiktir", 1.85'i aşkın boyu ile yakışıklıdır, kitleleri avucunun içine almayı bilmektedir. Üstelik, giderek karizmatik olmaktadır. Tüm Irak toprağı, Saddam'ın portreleri ile süslüdür. Kendisi "Irak'ın Şövalyesi ve Arapların Kılıcı" olarak anılmaktadır. Ancak giderek halktan soyutlaşan, giderek halk arasında az görülen bir karizmatik liderdir. Baas Partisi'nin 15'inci kuruluş yıldönümünde Saddam'ı gören pek olmadığı gibi, annesi öldüğünde de bitmek bilmeyen ziyaretçi kuyrukları taziyetlerini Saddam'ın kardeşine ve amcasına sunmak zorunda kalmışlardır.

Humeyni'nin ölümüyle, Saddam'ın İran ile iyi ilişkiler içine gireceğini sanmak safdillik olur, çünkü İran'da mollalar iktidarı sürecektir. Saddam "Halkın Mücahitleri" örgütünün Paris'te sürgündeki başı Mesut Recavi'yi İran'ın başında görmek istemektedir. Ancak Şah'ın son başbakanı olan, yine Paris'te sürgündeki Şahpur Bahtiyar ile de iyi ilişkiler içindedir.

Bugün Saddam'ı göklere çıkartan Irak ulusu yarın onu belki yerecektir. Şimdiden, Irak içinde bazı aydınlar karizmatik lideri "savaşı başlatmak suretiyle Irak'ı modernleşme sürecinden saptırmakla" suçlamaktadırlar. Ne var ki, bugün Saddam, Irak halkını savaşın zorunlu olduğuna ikna etmiştir.

AYETULLAH HUMEYNİ

Humeyni'nin Saddam'a karşı duyduğu kin, uzun yıllar Irak'ta sürgünde yaşarken, Baas Rejiminin Şah'la işbirliği yaparak onu sınır dışı etmesinden mi kaynaklanıyor. Yoksa iki karizmatik lider arasında "iki cambaz bir ipte oynamaz" biçimindeki bu çekişme Sünni-Şii kavgası mı? Baas Partisi'nin milliyetçiliği ile şeriatçılık mı Saddam ve Humeyni nezdinde çarpışıyor? Ya da Humeyni, Saddam'ı İran'ın zayıf döneminde savaşı başlattığı için mi suçluyor? Bugün anlaşılamaz gibi görünen bu kinin kökeni bunlara dayanabilir.

İran'daki Şah rejimine karşı özgürlük için uzun yıllar boyu mücadele veren, bu uğurda hapiste yatan ve sürgünde yaşamayı göze alan Ayetullah Humeyni, artık ülkesindeki pek çok kişi için bir simge olarak görülüyor. Bu yaşlı lider, 1979 İran devriminin simgesi gibi görünmenin yanısıra, güçlü karizmatik lider niteliğini de koruyor. Zaten, Şii mollalarının egemenliğini esas alan İran Anayasası, "devletin velayetini" verdiği Ayetullah Humeyni'yi geniş yetkilerle donatmış durumda.

Ayetullah Humeyni, İran'ın bir çok mollasının,dini liderinin yetiştiği Kum kentinin bir ürünü. Kum kentinin yarattığı ve halen sürdürdüğü bu hareket içinde yoğrulmuş Humeyni, İran İslam Cumhuriyetini bugün başkent Tahran yerine Şiiliğin merkezi Kum kentinden yönetiyor.

Ülkedeki belirtilerde mollalar rejiminin Humeyni ölse bile, devam edeceğini gösteriyor.

İran'ın lideri Ayetullah Humeyni

rı üstünde yaptığımız harekatta bıçak kemiğe dayanmıştı. Olaylar böyle gelişince, Türkiye, anlaşarak, girer ve harekâtı yapar. İşler bu noktaya geldiğinde, Türkiye, 'o mu darılır? Bu mu darılır?' diye düşünmez. Türkiye'nin tarafsızlığının da bir sınırı vardır."

Bu "sınır"ın ne olduğu, nerede çekildiği sorusuna Türk hükümeti daha önce kesin yanıtını vermişti: "Üçüncü ülkelerin, yani Türkiye'nin savaştan zarar görmesi..."

Hac-Ümran cephesi açılıyor. "Türkiye savaşa mı itiliyor?" İran birliklerince 22 Temmuz'da Hac-Ümran cephesinin açılıp kentin alınmasından sonra, Ankara siyasal çevrelerinde herkesin sorduğu soru buydu. Gerçekten de, Hac-Ümran'ın İran eline geçmesi, Türkiye'yi doğrudan ve yakından ilgilendiren bir gelişme, Iran-Irak savaşının "üçüncü ülkelere zarar verebilecek" önemli boyutlarından biriydi.

Bir kere cephe, sarp Zagros dağlarının bulunduğu, Mesut Barzani yönetimindeki Sünni Kürtlerin ya-

şadıkları bölgede açılmıştı. Hac-Ümran'ın İran birliklerince böylesine kolay teslim alınmasının nedeni, Kürt lideri Barzani'nin Humeyni yönetimiyle ilk kez eylemli işbirliğine girmesiydi. Ama, Hac-Ümran cephesinin asıl önemi "stratejik" oluşuydu. Yeni cephe, Kerkük ve Musul'daki zengin petrol yataklarıyla 270 kilometresi Irak'ta, 600 kilometresi Türkiye'de bulunan Kerkük-Yumurtalık petrol hattına yalnızca 100 kilometre uzaklıktaydı. Savaşın başlamasından bu yana yüzde 70 azalma gösteren petrol ihracatının tamamını bu hattan yapıyordu Irak... Boru hattının İran tarafından ele geçirilmesi savaşı bitirecek 'öldürücü darbe" olabilirdi.

Üstelik, bir İran hükümet yetkilisi de, "gerekirse Kerkük ve Musul'la birlikte petrol boru hattını da bombalarız" demişti.

Tıpkı Irak sınırındaki operasyonda olduğu gibi, Türk hükümetinin bu konudaki tutumu kesindi. "İran-Irak savaşının bir an önce bitmesini biz de istiyoruz, ama, dikkat edin, üçüncü ülkelere zarar verebilirsiniz."

Diplomatik trafik yoğunlaştı. Türkiye'nin "üçüncü ülkelere zarar vermeyin" yönündeki uyarısı Ankara'daki diplomatik trafiği birdenbire canlandırıverdi. İran Dışişleri Bakanı Velayeti gerçi "Biz üçüncü ülkelere zarar vermek değil, Irak'ın boynunu kırmak istiyoruz" demişti, ama, başka güvencelerin de olması gerekliydi.

Ağustos ayının ilk önemli gelişmesi Irak Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Tarık Aziz'in beklenmedik Ankara ziyareti oldu. Tarık Aziz'in neden geldiği, Türk hükümet yetkilileriyle neler görüştüğü konusunda fazlaca bilinen yoktu. Bir Dışişleri yetkilisi Aziz'in geliş nedenlerini şöyle özetliyordu: "Ortadoğu'daki durum bir bütün olarak ele alındı, değerlendirildi. Lübnan konusu da konuşuldu. Ama, Tarık Aziz'in gelişinin asıl nedeni, savaşın gidişi konusunda Türkiye'ye bilgi vermekti. Savaşla ilgili bazı durumlar da yeri geldikçe konuşuldu."

Önemli olan bu "savaşla ilgili konular"ın neler olduğuydu. Söylendiğine göre, Kerkük ve Musul'

Elde tüfek, sırtta telsiz, öldürmek için ileri. Kimbilir daha kaç kişi baharı, yazı, güzü, yaşamın renklerini göremeden bu topraklara düşecek

la petrol boru hattının doğrudan hedef alınması ve tehlikeye girmesi halinde Türkiye'nin yapacağı müdahale görüşülmüş, ama, Velayeti'nin verdiği güvence, aynı Dışişleri yetkilisine göre, "bu müdahalenin yapılması ihtiyacını ortadan kaldırmıştı.

Türkmen'in Güneydoğu gezisi. Gerçi Velayeti, Kerkük ve Musul'la petrol boru hattının bombalanmayacağına dair belli bir güvence vermişti, ama, "gerekirse onları da bombalarız" yönündeki ilk açıklamaların yarattığı tedirginlik sürüyordu. Özellikle savaş koşullarında böylesi kesin güvencelerin uzun ömürlü olmayabilecekleri düşünülüyordu. Dışişleri Bakanı İlter Türkmen'in 6 Ağustos'ta, beklenmedik bir biçimde Diyarbakır ve Van'ı kapsayan bir Doğu ve Güneydoğu Anadolu gezisine çıkması, ister istemez, "İran-Irak savaşıyla bağlantılı bir gelişme" olarak yorumlanacaktı. Öyle de oldu.

Dışişleri bakanlarını hep yurt dışında görmeye alışmış kamuoyu için Dışişleri Bakanlığı'nın açıklaması yorumlara açıktı. Dışişleri şöyle diyordu: "Irak Başbakan Yardımcısı Tarık Aziz'in ziyaretinin hemen ardından Dışişleri Bakanımızın Doğu ve Güneydoğu Anadolu gezisine çıkması spekülasyonlara neden oldu. Oysa, bu bölgeler her Türk'ün görmesi gereken yerler.. Bütünüyle özel bir gezi...Dışişleri Bakanımız da daha önce görmemiş, tabiatıyla görmesi lazım..."

Ankara'daki diplomatik çevrelerin yorumuysa daha gerçekçiydi. Uzun yıllar Ankara'da görev yapan bir yabancı diplomat, Türk hükümetinin savaşan taraflara son derece nazik ve diplomatik bir uyarı yaptığını söylüyor, Dışişleri Bakanı Türkmen'in gezisini şöyle yorumluyordu: "Ankara şunu söylüyor. Uyuşmazlıklarınızı savaşa varmayan yollardan çözmede uzmanlaşmış bir yetkilimle, sizlere, sivil ve sivilize bir mesaj gönderiyorum. Omuzlarındaki apoletleriyle Genelkurmay Başkanımızı aynı yörede dolaştırmak istemiyoruz."

Dışişleri Bakanı Türkmen'in gezisinin ardındaki amaç konusunda tartışmalar süredursun, Ankara'daki diplomatik trafik gezinin hemen ardından tekrar hızlandı. İlk gelen İran Dışişleri Bakanlığı Siyasi İşler Genel Müdürü Lavasani idi. Tıpkı Tarık Aziz'in gezisi gibi, Lavasani'ninki de beklenmedikti. Yapılan resmi açıklamaya göre, Lavasani, Türk hükümetine, Kerkük ve Musul'la boru hattının bombalanmayacağına dair kesin teminat içeren bir mesaj getirmişti. Daha önemlisi, Lavasani ile Dışişleri yetkilileri 1.5 saat süren son derece gizli bir toplantı yapmışlardı. Tam olarak

nelerin konuşulduğu bilinmiyordu, ama, Türkiye, savaşa müdahalesinin hangi koşullarda "zorunluluk" haline geleceğini Lavasani'ye açıklamış, o da bu şartların doğmayacağı konusunda güvence vermişti.

Shintaro Abe'nin ziyareti. 8 Ağustos'ta Türkiye'nin yeni ve ilginç bir konuğu vardı. Japonya Dışişleri Bakanı Shintaro Abe... "Türkiye'ye gelen ilk Japon Dışişleri Bakanı", "Japonya'nın Türkiye'ye yapacağı yatırımlar görüşüldü" türünden başlıklar atılmış, ama, Abe'nin "gezi programı" üstünde fazla durulmamıştı. Türkiye'den önce İran'a uğramıştı. Türkiye'den sonra da Irak, Romanya Bulgaristan'a gidecekti. Böyle bir güzergahın tek anlamı olabilirdi: PETROL..

Petrol kaynakları için bütünüyle dışa bağımlı olan Japonya'nın sorunları, İran-Irak savaşından sonra çok fazlalaşmıştı. Savaş, körfez ülkelerinden gelecek petrolün akışında düzensizliklere yol açmıştı. Japonya önce bunun bir çözüme bağlanmasını istiyordu. Abe'nin Türkiye'yi ziyaretinin bu önemli yönünü bir Dışişleri yetkilisi şöyle açıkladı: "Japonya'nın körfeze bağımlılığı çok fazla... Zaten petrol bunalımından bu yana büyük zorluk içindeler... Gidip savaşan taraflarla doğrudan bu konuyu konuşmaya karar verdiler. Bizim durumumuza da baktılar. Biz de benzeri nedenlerle savaşın bir an önce bitmesini istiyoruz. Savaş bittikten sonra, savaş yıkıntılarının onarımı için Türk ve Japon firmalarının ortak çalışabileceği de görüşmelerde gündeme geldi."

İşin aslına bakılırsa, İran-Irak savaşının Türkiye açısından büyük önem taşıyan bir "ekonomik" yönü de vardı. Japonya Dışişleri Bakanı'nın Türkiye'ye gelmesi, olayın "ekonomik" yönünü de güncelleştirmişti.

Bu genç insanlar niye yaşamak yerine ölüme koşarken esir düşsünler?

Üçgenin içindeki ekonomik iliş-

"İstemeyerek de olsa tedbir alabiliriz"

Türkiye'nin Cenevre'deki Birleşmiş Milletler Temsilciliği görevini sürdürürken geçen ay istifa ederek Türkiye'ye dönen Kamran İnan, İran-Irak savaşının Türkiye'yi nasıl etkileyeceği konusunda* Nokta*'nın sorularını yanıtları.

Nokta : Sayın İnan iki komşu ülke büyük kayıplara yol açan bir savaşı üç yıldır sürdürüyorlar. Irak-İran savaşı Türkiye bakımından ne ifade ediyor?

İnan : Türkiye İran-Irak coğrafi bakımdan bir üçgen oluşturmaktadır. Bu üçgenin ikisinin savaş halinde bulunması, üçüncüsünü, yani Türkiye'yi yakından ilgilendiren bir olaydır. Silahlı ihtilaflar bulundukları bölge için bir tehlikedir. Ayrıca bu yönüyle Türkiye gelişmeleri yakından takip etmek durum ve mecburiyetindedir. Buna ilaveten bu savaşın yol açabileceği denge değişiklikleri ve doğurabileceği neticeleri de komşu bir memleket olarak gözönünde bulundurmak mecburiyetindeyiz. İş ciddi ve hassastır. Bizim çok yakından bakmamızı gerektiren iki önemli sebep bulunmaktadır. Birincisi Kerkük Türklerinin akıbeti ve bu savaştan ne ölçüde etkilenebilecekleridir. Diğeri ise ekonomik hayatımız için son derece önemli Irak-Türkiye petrol boru hattıdır. Halen yıllık ihtiyacımızın yüzde 50'si yani 6 milyon ton, bu boru hattından sağlanmaktadır. Bu hattın kesilmesi, milli ekonomimizi felce uğratır. İran'ın bu hususu gözönünde bulundurmasında fayda ve menfaati vardır. İran, Irak'a vermeye çalıştığı ziyana istemeyerek de olsa Türkiye'yi ortak etmemelidir. Aksi halde Türkiye de istemeyerek tedbir almak mecburiyetinde kalır. Aynı şey sanayileşmiş batı memleketleri için de bahis konusudur. Sanayileşmiş memleketler ve askeri güçler, her iki memleketi de zayıflatacak ve kendilerine önemli miktarlarda silah satışına yol açan bu savaşa pek gönülden "hayır" dememektedirler. Ancak savaş kendi enerji kaynaklarını tehdit ettiği takdirde tepkileri büyük olacaktır. Böyle bir gelişme tüm bölgeyi tehlikeye sokar.

Nokta: Süper devletlerin savaş konusundaki politikaları nasıl özetlenebilir?

İnan : Batı ve özellikle ABD bakımından bu denge enerji kaynaklarının korunması ve İsrail'in kuvvetlenmesi şeklinde görülebilir. Ortadoğu'da İsrail'e ters düşmeyecek devletlerin meydana getirilmesi bazı zihin ve planlarda mevcuttur. Doğu bakımından ise,

kiler. Türkiye, İran ve Irak'ın oluşturdukları coğrafi üçgenin içindeki ekonomik ilişkiler, "Komşular Savaşı" yüzünden kimi kesimde olumlu, kimi kesimde olumsuz yönde etkilenmişti. Olumlu yönde etkilenen kesimlerin başında "dış ticaret", olumsuz yönde etkilenenlerin başında da "inşaat" geliyordu.

İran ve Irak'la hem ticaret, hem inşaatçılık ilişkileri bulunan ENKA Holding'in üst yöneticilerinden Şerif Egeli, savaşın ekonomik ilişkilere etkisini şöyle anlatıyor: "Savaşın başlaması Türkiye'nin ihracatına iki yönden faydalı oldu. Birincisi, iki ülkenin ithalatlarını büyük çapta yaptıkları körfez limanları kapanınca, Türkiye üzerinden transit taşımacılık yoluyla ithalat yapma mecburiyeti doğdu. Türk mallarının taşıma kolaylığı ve cazipliği anlaşılınca, bu iki ülkeye ihracatımız büyük oranda arttı. Öte yandan, İran'da Şah rejiminin değişip Türk asıllı kişilerin de yönetime gelmeleri sonucu, Türk mallarına duyulan antipati de ortadan kalktı. Bütün bunların sonucunda, İran'a ihracatımız Şah dönemindeki 150 milyon dolardan 1.5 milyar dolara; Irak'a ihracatımız da 600 milyon dolara çıktı. Ama, savaş biterse, iki ülke de tüketim mallarının ithalatına daha çok para ayırabilecekler... Bu da ithalat-ihracat hacmimizi daha da arttıracak.."

Ama, öte yandan, inşaat sektörü savaştan olumsuz yönde etkilenmişti. Savaştan önce Türk müteahhitleri Irak'ta 1.5 milyar dolarlık iş almışlardı. Savaşla birlikte bunların büyük bölümü durmuş, devam edenler için de, Irak, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'ndan aldığı kredilerle ödeme yapmak durumunda kalmıştı. Savaşın taahhüt işlerine etkisini de Egeli şöyle anlatıyor: "Son 6 ayda ödemeler durdu. Irak ya bir, ya iki sene vadeli senetlerle ödeme yapıyor. Bu senetleri dışarıda bozduramıyoruz. Merkez Bankası"nın kredi açarak bunu karşılaması gerekiyor. Savaş uzarsa çok zor olacak.. Türk hükümetinin ilelebet ve sınırsız kredi verme olanağı yok... Bir yerde duracak...."

İran-Irak savaşının gelişme yönü de önemli bu arada.. Türkiye'nin üstlendiği taahhüt işlerinin çok büyük bölümü Kuzey Irak'ta... Savaşın buraya kadar ulaşması durumunda, yetkililer, esasen yavaşlamış olan inşaat çalışmalarının bütünüyle durabileceğini söylüyorlar. Irak'ın kuzeyine yönelik Hac-Ümran cephesinin açılması karşısında Türkiye'nin gösterdiği duyarlılığın önemli bir nedeni de bu...

Arabuluculuk yapılacak mı? Irak-İran savaşının bitmesinde doğrudan çıkarları bulunan Türkiye'nin, konumu nedeniyle, arabuluculuk için "en uygun" ülke olduğu savaşın başından beri söylenmişti. Bu yönde çeşitli ülkelerden önerilerin geldiği de söyleniyordu. Hem ekonomik çıkarları, hem güvenliği açısından olayın birinci derece ilgililerinden olan Türkiye, yetkili ağızlardan yapılan açıklamalara göre, arabuluculuk çabalarına doğrudan girmeyecek... Gerekçesi de şu: "Bazı girişimlerimiz oldu, ama, bunlar arabuluculuk girişimi değil, sondajdı. Hiç biri bize sonuç konusunda yeterince güvence vermedi. Çünkü, böyle bir işe girilince tarafsızlığı kaybetme tehlikesi doğar. Arabuluculukta başarıya ulaşamazsanız, taraflardan birini darıltabilirsiniz. Türkiye'nin ise her iki ülke üzerinde gözden çıkaramayacağı menfaatleri ve vazgeçemeyeceği dostluk ilişkileri vardır. ●

---

enerji kaynakları bakımından batıyı ve stratejisini rahatsız etmek, kendi köprübaşlarını kuvvetlendirmek ve nüfus sahasını genişletmek düşüncesi hakim olmaktadır. Bütün bunlar, memleketimizin neden gelişmeleri çok yakından ve hassasiyetle takip etmesi gerektiğini göstermektedir.

Nokta : Bu savaş ve ortaya çıkan yeni gelişmelerin ışığında Irak ve İran devletlerinin geleceğini nasıl görüyorsunuz?

İnan : Silahlı ihtilafları başlatmak nisbeten kolay, ancak nerede ne zaman ve nasıl duracağını kestirmek çok zordur. Her iki memleket de ağır faturalar ödemekte ve neticenin tecelli şekline göre riskler taşımaktadır. Mağlubiyete dayanabilecek bir rejim yoktur. Ayrıca savaş dolayısıyla merkez otoritelerinin zayıflaması bazı etnik ve yıkıcı grupları harekete getirebilir. Mesele bu bakımdan da önemlidir.

Nokta : Son İran saldırılarıyla Irak topraklarında Mesut Barzani yönetimindeki ayrılıkçılar güçlü bir konum kazanmış görünüyor. Öte yandan İran topraklarında da ayrılıkçı güçlerin özerklik ilan etikleri yolunda basında haberler yer aldı. Bu gelişmeler Ortadoğu politikası çerçevesinde nasıl değerlendirilebilir?

İnan : Bu gelişmeler daha ziyade böyle bir savaşı temenni ve teşvik eden dış kuvvetler açısından görülmeli ve değerlendirilmelidir. İsrail'e muhalif olmayan devletlerin bölgede "tampon olarak" meydana getirilmesi, yukarda temas ettiğim genel stratejinin bir parçasıdır. Ayrıca büyük devletlerin parçalanması aynı stratejinin bir diğer yönüdür. Bugün dünyada 165 devletin mevcudiyetini yalnız tesadüflere veya kurtuluş hareketlerine bağlamak yanlış olur. Bu savaştan ve bunun arkasındaki faktör ve tertiplerden çıkartılabilecek önemli dersler bulunmaktadır.

Siperde savaş, karşıda İran

Üstüme gelen tanktan kaçmaya çalışıyorum. Mehmet Yaşin'in objektifinden

Savaş nereye gidiyor ?

Üç yıldır süren savaş neredeyse gösteriye dönüşmüş, ama yine de insanlar ölüyor, yaşam çok zor

"Biraz sonra Bağdat Havaalanına ineceğiz. Hepinize hoş geldiniz deriz. Hava sıcaklığı 38 derece." Saat 22.00, herhalde yanlış anladım, diyorum. Akşam serin olur demişlerdi. İki gün sonra askeri nakliye uçağında 48 derecede her tarafımdan ter fışkırırken 38 derecenin akşam serinliği olduğunu artık öğrenmiş bulunuyorum. Daha sonra da 50derece çöl sıcağında cephede fotoğraf çekmek için koşuşurken insan mekanizmasına, dayanıklılığına hayran oluyorum. Ve bu hayran olunacak yaratığa bir kez daha öfke duyuyorum; tüm yeteneklerini ve yaratıcılığını savaşmak için, öldürmek için kullanmasına. Tozu dumana katarak geçen tankların gürültüsünde sesini duyurmaya çalışarak "Bizim burada ne işimiz var. Bu savaş niye, bunlar niye birbirini öldürüyor diye soruyor Uluç. Uluç Gürkan ANKA' dan arkadaşım. Bu çok safiyane görünen sorularının taşıdığı içeriği, sorgulamayı, biliyorum. Çünkü ben de kendime sorup duruyorum.

Özerk Kürt bölgesinde yapılacak seçimleri izlemek üzere Irak'a çağırıldığımızda aklımıza ilk gelen savaş... Giderek bizi de içine alıverecekmiş gibi gözüken, üç yılı aşkın süren İran-Irak savaşı. Doğu sınırlarımızda çarpışan iki komşu ülke. İkisiyle de sürdürülen ekonomik ve siyasi ilişkiler. Çatışan çıkarlar. Bir soru yumağı... (Bir ucunu bulup çekince biraz çözülür mü acaba?)

"Barış istiyoruz" diyor bir Iraklı; "bu barışı İran'dan zayıf olduğumuz için istemiyoruz. Ama artık savaşın bitmesi gerek. Bunun için de Saddam çekilebilir. Ya da uluslararası kuruluşlarda suçlu görülürsek İran'a savaş tazminatı ödeyebiliriz. Fakat savaşı İran uzatıyor."

Savaşı kim başlattı sorusunun yanıtı Irak; kim uzatıyor sorusunun yanıtı ise İran. Bu bağlamda Humeyni'nin bir süre önce Londra'da Arapça yayımlanan El-Distur gazetesinde yer aldığı söylenen şu sözleri ayrı bir anlam kazanıyor: "Bu savaş bize Allahın bir lütfudur, çünkü bu savaştan biz çok karlı çıktık ...Tanrının beni, İslâmın bayrağının Bağdat'ta, Amman'da, Ankara'da, Riyad'da Şam'da, Kahire'de, Kuveyt'te, Kabil ve Karaçi' de dalgalanacağı günleri görecek kadar yaşatması en büyük düşüm..."

4 milyon yabancı işçi. Petrol zengini bir ülkeydi Irak. Büyük yatırımlara girişmişti. 14 milyon nüfusuna 2 milyonu Mısırlı, 2 milyonu da Hintli, Pakistanlı, Uzak Asyalı, Türk, yabancı işçi eklemişti. Yollara asfaltlar dökülüyor, birbirinden güzel binalar yapılıyordu.Ödemeler dengesi sürekli artı gösteriyordu. Dükkanlarda, çarşılarda yok yoktu. Şimdi ise vinçler daha yavaş çalışıyor. Bağdat hâlâ kocaman bir şantiye görünümünde, hâlâ öğle paydosunda başları türbanlı Hintli işçiler sokakları doldurup sessizce barakalarına gidiyorlar. Ama dükkanlar bomboş, herşey ateş pahası, yabancı şirketler ve ihracatçılar paralarını alamamaktan yakınıyor. Benzin istasyonlarının önünde uzun uzun kuyruklar. Karneyle benzin alabilmek için öğle sıcağında bir saat beklemek gerekiyor.

Irak'a yardım eden zengin Arap ülkeleri bile ya savaş, ya kalkınma diyorlar... Kadınlar siyah danteller, siyah brokarlar içinde. Üç yıldır savaşınca herkesin matemi tutulacak bir yakını oluyor. Bu, şık ve süslü bir matem. Iraklı kadın güzel ve süslenmeyi, takıları çok seviyor. Ama savaş giderlerine yardım için bağış yapmak sözkonusu olduğunda kolundan bileziğini çıkarıp, götürüp veriyor. Hükümetin bir, iki ay önce açtığı bağış kampanyasını izlemek üzere bir merkeze gidiyoruz. Geç kaldığımız için ortalıkta kimseler yok. Herkes sabah serinliğinde gelip, vermiş vereceğini. Toplanan bağışın miktarı farklı kişilerce o kadar değişik söyleniyor ki not almaktan vazgeçiyorum. Büyük bir masanın etrafında genç kadınlar para destelerini çözüp masanın üstüne yerleştiriyorlar. Bir başka masanın üstüne torbadan çıkarılan altın takılar serpiştiriliyor. Hazırlık televizyonculara, benim onları izlediğim pek farkında değiller. Genç, güzel, şık bir kadın geliyor, bir delikanlının refakatinde. Kamera, ışık, fotoğraf makineleri, çantadan iki burma bilezik çıkıp masaya konuyor. Bu gösterinin dışında siyah çarşaflı bir kadın sessizce dipteki masalardan birine koynundan çıkardığı keseyi boşaltıyor; biraz kağıt para. Çocuğunu elinden tutup gidiyor.

Özerk Kürt bölgesi. Seçimleri izlemeye giderken grubumuz iyice büyümüş. Bir askeri nakliye uçağını dolduracak kadar her ülkeden gazeteci var. Sabahın beşinde şıpır şıpır terleyerek kuzeye, Erbil'e gidiyoruz. 1974'de çıkarılan özerklik yasası uyarınca 800 binin üstünde

Iraklı Kürt, 234 adaydan 58 milletvekili seçerek Özerk Yasama Konseyini oluşturacaklar. Erbil'de 106, Süleymaniye'de 104, Dohuk'da 24 aday var, karma listelerde. Oysa Erbil 27, Süleymaniye 21, Dohuk 10 sandalyeye sahip, Süleymaniye'de siyasal katılımın yüksekliği listedeki 4 kadın adayın varlığıyla da gözlenebiliyor. Neyseki biz de bu üç bölgeden Süleymaniye'ye gidecek gruba düşüyoruz. Kentte bizi karşılayan asker ve polis konvoyundan ilk anda ürkmemek mümkün değil. Sonradan tüm bu eskort ve askerlerin bizi korumak için olduğunu anlayıp caddelerde siren çala çala gitmenin, trafiği altüst etmenin keyfini çıkarmaya başlıyoruz. İlk gittiğimiz sandık fakir bir bölgede, küçük bir ilkokul. Her taraf Bağdat'taki gibi bayraklar, afişler, krapon kağıtlarıyla bayram yerine döndürülmüş. Bağdatta gezerken de uçaksavarlar, kesilmiş yollar, asker ve polis denetiminin yanısıra bu fener alayı havası dikkatimi çekmişti. Savaşta morali yüksek tutmak gerekiyor. Okul çok kalabalık, zaten gezmeye başlamadan önce bizi karşılayan vali yardımcısı katılımın % 99 olacağını söylemişti. Bu oranı sabahtan bilmesi oldukça ilginç. Iraklı Kürtler geleneklerine bağlı kalmışlar, giysileri, davranışlarıyla tarihin tozlu sayfalarından fırlamışlar gibi geliyor bana. Seçimin biçimini anlamaya çalışıyorum. Kara tahtalarda seçmen listeleri asılı, listeden adını bulan, bir karma liste alıp sıra sıra dizilmiş oturan memurlara gidip isimleri okutuyor ve istediğini işaretlettiriyor. Okuma-yazma oranı çok düşük demek ki. "Okuma yazma bilenler nerede işaretliyor, kabin yok mu?" diye soruyorum. Mihmandarımız gururla "yok canım, herşey açık, saklımız yok ki" diyor. "Yani açık oy, kapalı sayım" diye takılıyorum "Tabii, tabii" diyor, ciddi ciddi. Kim kimi işletiyor diye düşünmeye gerek yok. Mihmandarımız bu sistemden gururla bahsediyor. Üstünde fazla durmayıp siyasal katılmanın ilginç bir örneğini daha izliyorum. Genç bir çocuk, elinde bir liste nereye atacağını araştırıyor. Dayanamayıp seçmen yaşını soruyorum. Çok iyi bilmiyorlar ama bu oğlan da fazla küçük. "14 yaşındayım" diyor. Elinden oy pusulasını alıp evine yolluyorlar, daha gençsin, diye. Çocuğun seçime katılmasını engellemiş olmaktan ötürü üzüleyim mi bilemiyorum.

Altın bağışı yapmak için sıra bekleyen genç kadın ve gazeteciler

Karma listede adayları işaretleyebilmek için memurlara okutturuyorlar

Cumartesi seçimlerin heyecanı üstüne sakin bir gün. Kerbela ve Necef'i gezeceğiz. Otobüslere turist rahatlığıyla doluşup yola koyuluyoruz. Yolda Babil Müzesini gezmek için mola veriyoruz. Orta bir tarih kitabından tanıdığım Asmabahçeler yok ama Babil aslanı ve Hammurabi burada.

Cepheye. Otobüse döndüğümüzde rehberlerimiz telaşlı. "Geri dönüyoruz, telgraf aldık. Bakanlıkta önemli bir açıklama yapılacak" deniyor. Enformasyon Bakanlığı eski ve görkemli bir palas. Ecevit'in Bağdat ziyaretinde otel olarak kullanılıyormuş. Enformasyon Bakanı 1178 sayılı bildiriyi okuyor. "Mehran, Rüstemabad, Hürmüzabad, Bahin, Bahruzan Farukabad, Mansurabad, Firuzabad, (köy, kasaba?) Irak ordusunun denetimi altındadır. Sizi cepheye götürecek ve göstereceğiz." Bu sözler alkışlarla karşılanıyor. Cepheye gitmenin heyecanı içindeyiz. Askeri helikopterlere doluşuyoruz. 15 kişi alabilen Sovyet helikopterleri Sibirya için yapılmış olmalı. Benzin deposu içerde ve müthiş sıcak! Bir buçuk saat doğuya uçuyoruz. Giderek yerleşim merkezleri kayboluyor ve çöl başlıyor. Irak'ın açtığı yeni cephe stratejik açıdan önemli. Burası Bağdat'a en yakın sınır bölgesi ve Mehran-Bağdat arası yaklaşık 200 km'lik dümdüz bir yol. Yol boyunca Irak'ın bölgeye asker yığdığını görüyoruz. Kamyonlar vızır vızır işliyor.

Kuşatılan bölge coğrafi açıdan Irak içine uzanmış bir yarımada. Yani zaten kuşatılmış durumda. İkinci Ordu burada prestij savaşı yapıyor ve Bağdat'ı koruyor. Sürekli tekrarlanan, İran'ın bir karış toprağında gözleri olmadığı. Amaç Irak'ın güçlü olduğunu kanıtlamak ve barış. Helikopterden inip gittiğimiz köydeki karargahta bize brifing veren binbaşı da bunları tekrarlıyor. Soruları ise güvenlik gerekçesiyle yanıtsız bırakıyor. "Kaç km içeri girdiniz? Kaç birlik katılıyor? Kaç kişi, kaç...?" "No comment" gazeteciler şüpheli. Her iki tarafın da savaşın başından beri

yaptığı abartmalı ve yanlış açıklamaları kimsede güven bırakmamış. "Mehran'da Iraklılar mı, İranlılar mı var?" "Bizi oraya götürür müsünüz?" "İyi ama hani almıştınız?"

Arabalara binip yola düşüyoruz yine. Tanklar, tanklar, askeri araçlar. Üç gündür rahat fotoğraf çekememekten sıkıldık artık. Sürekli "no photo" diye uyarılıyoruz. Güvenlik, savaş, vb. gerekçeleri. Bir kavşağın önünde tepelerin arasında indiriyorlar. İlerde tepenin üstünde küçük bir kale, karşıda dağlar. Tanklar geçiyor, top sesleri, helikopterler. Fotoğraf çekme izni veriliyor. Tanklarda askerler zafer işareti yapıyor önümüzden geçerken. İlerde binbaşıyı yakalıyorum. Amigoluk yapıyor askerlerine. Efekt ve görüntü hiç fena değil. Gazeteciler tankların üstüne çıkıyorlar. Fotoğraf çekmek için gazetecisiz bir tank ararken ben de kendimi birinin üstünde buluyorum. Bunun üstüne nasılçıktımki?Namluya sıkı sıkı tutunup kameralara poz veriyorum. Eyvah! Fotoğraf makinem! Aşağıdan atıyorlar, neyse ki küçük, havada yakalayabiliyorum. Gezi köşeyi dönünce bitiyor. Aşağı iniyorum, bacaklarım titriyor. Ne de olsa ilk kez askeri bir resmi geçite katılıyorum. Savaş muhabirliği keyifli bir şeye benziyor. Hele yaklaşık 100 kişilik gruptaki üç, dört kadından biriyseniz itibarınız da müthiş oluyor. Ben de meslektaşlarım gibi askerlerle hatıra fotoğrafı çektirmek istiyor, üç dört kişinin arasında duruyorum. Korkunç ve matrak bir şey. Tepelerden, siperlerden "Ya Allah" diye bağıran yüzlerce asker koşarak üstüme geliyor. Fotoğrafı çekmeye çalışan Uluç sapsarı oldu. Ben nasılım bilemiyorum. Askerler itişip kakışıyor ama bana çok saygılı, sevecen.

Neyse geri dönüyoruz. Orta yaşın üstünde sessiz ve sakin bir kadın olan Avusturyalı gazeteci "Görkemli ve tozlu bir şovdu" diyor. Ne farkeder, bizim için de kolay kahramanlıktı.Ertesi günün Türk gazetelerinde arkadaşlarımın savaşın nasıl kızıştığını anlatan haberlerinin çıktığını öğrenip gülüyorum. Ne de olsa haftalık derginin bu rahatlığı var. Her gün bir şeyler uydurmak zorunda değilim."Sen de ayrıntıları yakalamak zorundasın" diyor, bilgiç bilgiç, Tercüman'dan Selim Yalçıner. Ayrıntıdan bol ne var ki, herşey ayrıntı. Benim yakalayamadığım ve yakalamaya çalıştığım işin özü...

Gece helikopterlerle geri dönerken Bağdat ışıl ışıl; her yer ışıklandırılmış zaferi kutluyorlar.

Kerküklü Türkler. Biz neyi kutlayacağız? Aklım karargahtaki tatsız olaya takılıyor. Cepheden yorgun argın karargaha döndük. Albay büyük bir nezaketle beni odasına davet etti, arkamdan ötekiler de daldı. Soğutma, televizyon, buzdolabı var. Küçük ama rahat bir oda. Sabahtan beri açız. Albay Pepsi-Cola ikram ediyor. Açlıktan midem bulanıyor, biraz ekmek rica ediyorum. Adamcağız şaşırıyor, sonra dolabını açıp, baklavalar, çikolatalı bisküviler çıkarıyor. Kapışıyoruz, bir anda hepsi bitiyor. Biraz mahçup kaçıyorum odadan. Koridorda "Fazıl, su ver" diyor, birisi. O da kim, bir asker. "Fazıl bir su da bana ver" diyorum. Şaşırma sırası onda. Kerkük Türklerindenmiş, üç yıldır askerlik yaptığını anlatıyor çekinerek, karargahta başka Türk asıllı askerler de var. Sohbet ediyoruz, ama çok tedirginler. Etraflarını kollayıp duruyorlar. Hepsiyle vedalaşıp minibüse bindikten sonra Fazıl gelip bir kağıt tutuşturuyor elime. Adresi yazılı. Arkamda oturan bakanlığın görevlilerinden biri derhal gidip içeri haber veriyor. Kağıdı istiyorlar, vermiyorum, askere söyleniyorlar. "Gizli birşey olsa böyle herkesin içinde mi verilir" diye itiraz ediyorum. "Ben de Mata Hari falan değilim." Bayağı keyfim kaçıyor. Daha sonra da o görevlinin göz hapsinden kurtulamıyorum.

Pazar günü resmi programdan kaçıp kenti dolaşıyoruz. Camiler ne kadar güzel. Avluda sere serpe insanlar oturuyor. Avluya açılan odalarda bedava konuk ediliyorlarmış. Dünyaca ünlü Kazimiye Camisi'nin iki kubbesi, 4 minaresi ve kapısı altın kaplı. İçeri girerken kapıya vurup izin almaları çok hoş. Ya ben çarşafımın içinde nasılım acaba? Çarşıda fotoğraf çekerken yine göz hapsine alınıyoruz. Mihmandarımız bizi uyarıyor. Peşimizde hafiyemiz otele dönüyoruz, hiç birşey alamadık.

Bu kez savaş. Pazartesi günü esir kamplarına gidilecek, ben gitmek istemiyorum. İnsanları o vaziyette görmek beni rahatsız ediyor. Ama öğleye kadar süren bekleyişte cepheye gidileceğini öğrenince otobüse atlıyorum. Artık helikopterle dolaşmaya iyice alıştık.İnince karargaha gidiyor, uzun bir süre de burada bekliyoruz. Kerküklü Türkler ortalıkta gözükmüyor. Ben de minibüsten inmeyip helikopterlere ikmal yapılışını seyrediyorum. Bunlar dağlık bölgelerde çok etkili olarak kullanılan üç kişilik hücum helikopterleri. Bizi taşıyanlardan çok farklı. Yükünü alan gidiyor. Biri iniyor, biri kalkıyor. Anlaşılan bugün gerçekten savaş var. Siren çalarak giden ambülanslar savaşın bir başka kanıtı. Bizi cepheye götürecek minibüsler çamurla sıvanıp kamufle edilince işin şakasının kalmadığını anlıyoruz. Çölde arabayla yolculuk çok zor. Yol yok gibi. Bir de üstüne kum fırtınası çıktı, göz gözü görmüyor, öksürmekten yorgun düştük. Ya şoförümüz? Biz gözümüzü açamazken o arabayı kullanmaya çalışıyor. Biraz gidip biraz duruyoruz. Bu arada üç kez önümüzdeki minibüse bindirdik. İki kez de arkadan bize tosladılar. Her seferinde şoförler biraz bağırışıyor, sonra yola devam ediyoruz.

Çarşıda herşey ateş pahası

En sonunda bir kamyon solumuzdan geçirdi. Cam kırıldı ama yola devam ediyoruz. Hepimiz gözlüklerimize kağıt mendiller takıp ağzımızı burnumuzu kapadık. Sıcak ve toz dayanılmaz bir halde. Her tarafımızdan ter fışkırıyor, tozla karışıp çamur oluyor ve ufak ufak akıyor. Top sesleri aralıksız sürüyor ve giderek yaklaşıyor. Sonunda cepheye geldik. Küçük gruplar oluşturup yürüyerek devam ediyoruz ilerlemeye. Yerlerde İranlılardan kalan kimlikler, yanık paralar, fişekler... Bir tek postal. Tam karşımızda Mehran. Sipere çağırıyorlar, iniyorum. Iki makineli tüfeğin ortasındayım. Elime silah tutuşturmak istiyorlar, reddediyorum. Aniden iki makineli de ateş etmeye başlıyor. Kulaklarımı tıkayıp, başımı korumaya çalışıyorum. Boş kovanlar mermi gibi sağa sola sıçrıyor. Kumandanın sesini işitiyorum. Biri yaralanmış ateşi kesin diyorlar. Yaklaşık 100 metre ötede, tepenin üstünde bir başka mevzi. Bir roketatarın etrafında 6-7 ceset, kimi yüzükoyun, kimi sırtüstü. Askerin biri açık duran teybime eğilip Humeyni'ye atıp tutuyor. Kumandanı derhal susturuyor onu.

Anlayabildiğim kadarıyla Türk olduğunu söylüyor. Türkiye-İran ilişkilerini anımsamış olmalı. Türkiye'nin bu savaştaki stratejik önemini en küçük asker bile kavramış durumda. Gözüme kestirdiğim birkaçının yaşlarını öğrenmeye çalışıyorum: 16-17-15... İkisi elele tutuşmuşlar. Güneş batmak üzere, çölde hava serinliyor. 45'e falan indi herhalde.

Kayboluyoruz. Haberimiz yok ama birazdan gerçek maceramızı yaşamaya başlayacağız. Yolda arabamız kuma saplanıyor, epeyce uğraştıktan sonra onu kurtarmaktan vazgeçip askeri bir kamyona biniyoruz. Kapalı arabada ağzımıza burnumuza dolan kumla bu açık kamyonda mücadele etmenin hiç olanağı yok artık. Tek derdimiz yol alabilmek. Bir saat yoldan sonra kaybolduğumuzu herkes kabul ediyor. Top sesleri bir sağdan bir soldan geliyor. Gece zifiri karanlık, hepimiz tanınmayacak haldeyiz. Benzinimizin bitmesi de herşeye tüy dikiyor. Zaten yolumuzu da kaybetmiş olduğumuza göre çok önemli değil diyorum. Önemli olan ne? Çölün içinde, savaşın ortasında kaybolup nereye gittiğini bilmeden giderken herşeyi bir kez daha sorguluyor insan... Nihayet kurtarılıyoruz. Gerisin geriye dönüp epey dolaştıktan sonra karargahtayız. Saat geceyarısına yakın. Karargahta pilav, et, türlüden oluşan bir yemek hazırlamışlar. Karpuzlar, yoğurtlar... Işıkta birbirimizin haline bakıp gülüyoruz. Makinelerimiz çalışamaz bir halde. Bizler topraktan heykeller gibiyiz.

Nereye? Türkiye'ye döndüğüm günün ertesi, Irak genelkurmayı Mehran bölgesinden çekildiklerini açıklıyor.

Harekat başarıya ulaşmıştır, amaç gerçekleştirilmiştir, falan...

Roketatarların yanında saçılmış İranlı ölüler gözümün önünde, fotoğrafını çektiğim Iraklı yüzbaşı, hani bana göğüs göğüse çarpıştığı yerleri zafer sarhoşluğu içinde gösterip askerlerini tanıtan, yaşıyor mu acaba? İran'ın karşı saldırısında kaç kişi öldü ki? Batan güneşe karşı elele giden o iki genç asker nereye gidiyorlardı, ölüme mi? Peki savaş... O nereye gidiyor?...

Yazgülü ALDOĞAN/IRAK

Gittiğimiz minibüs, çamurla kamufle edilmiş

Teybi uzatıyorum. Humeyni'ye sövüp sayıyor

Çölün ortasında tanklar, göz gözü görmüyor

Karşı tepede yerlere saçılmış İranlı askerlerin cesetleri var

General Humberto Mejia: Amerika'nın desteğini aldı

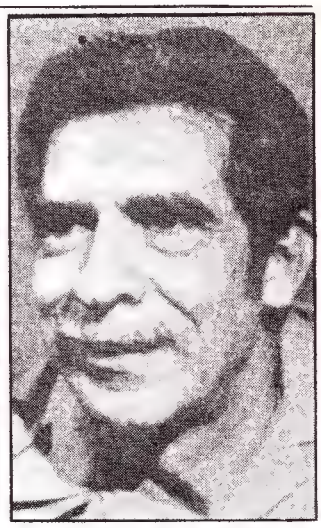

General Rios Montt'un saltanatı 15 ay sürdü

Kral öldü, yaşasın kral

Guatemala'da darbeci generallerin yaptığı son savaşı, Amerikan yönetiminin desteklediği General Oscar Humberto Mejia kazandı

General Rios Montt, dışardan gelen silah sesleri kesilince, Guatemala City'de Başkanlık Sarayı'ndaki odasının penceresinden dışarıya baktı. Bahçedeki muhafızlar, kanlar içinde yerde yatıyorlardı. Hüzünle içini çekti. Tam o sırada siyah bir Mercedes, görkemli sarayın önünde durmuştu. Otomobilden inen bir yüzbaşı, arka kapıyı açtı selama durdu: General Oscar Humberto Mejia, kendinden son derece emin bir biçimde otomobilden iniyordu. General Montt, pencereden çekildi, odanın kapısını açtı ve arkasına bakmadan aşağı indi: General Rios Montt'un 15 aylık saltanatı sona ermişti...

Darbe geleneği. "Muz Cumhuriyetleri" olarak adlandırılan Orta ve Latin Amerika ülkelerinde iş başındaki yönetimlerin "seçimler yerine darbeler"le değişmesi, bir gelenek. Üstelik 1921 yılında bağımsızlığını kazanan Guatemala 1838 yılından bu yana çok sık askeri darbelere sahne olmuş bir ülke. Son 15 yıldır bu ülkedeki sivil ya da askeri yönetimlerin çoğu, darbeyle el değiştirdi. General Rios Montt da Başkanlık Sarayı'nın merdivenlerinden aşağı inerken 15 ay önce bu saraya girişini dün gibi anımsıyor olmalıydı.

General Rios Montt, 1982 Mart'ında ülkede ender olarak düzenlenen demokratik seçimlerden birinden hemen sonra, seçimlere hile karıştırıldığını öne sürerek yönetime el koymuştu. General Rios Montt 23 Mart 1982'de düzenlediği askeri darbeyle kendisini Devlet Başkanı ilan ederken, anayasayı askıya almış, parlamentoyu feshetmiş ve ülke çapında sıkıyönetim ilanına gitmişti.

Gerilla avı. Aslında General Rios Montt, askeri darbeyle iş başına gelirken ülkedeki sermaye sınıfının ve merkez sağ eğilimli Hıristiyan Demokrat Partinin desteğini sağlamış durumdaydı. General Montt, 1974'te yapılan Başkanlık seçimlerine Hıristiyan Demokrat Parti'nin adayı olarak katılmış, ama kaybetmişti. Bu nedenle Guatemala'daki sermaye çevreleri ve sağ partiler 1982 Mart'ında General Rios Montt'u başa geçirirken, ABD'nin de desteğini sağlayarak ilerde merkez sağ eğilimli bir hükümet oluşturmayı umuyorlardı. Guatemala'daki sağ çevreler, uzun dönemde çıkarlarını düşünerek General Rios Montt'un, iş başına gelir gelmez ülkedeki gerillalara ve kızılderililere karşı giriştiği katliama, işte bu yüzden tepki göstermeyip kayıtsız kalmışlardı...

Softa bir hıristiyan ve çapraşık ilişkileri olan bir mezheple bağlan-

Guatemala'da ordu birlikleri kuşkulu gördükleri kızılderilileri tutukluyor

Guatemala'nın künyesi

Resmi adı : Guatemala Cumhuriyeti
Yüzölçümü : 108,889 kilometrekare
Nüfus : 6.259.200 kişi
Başkent : Guatemala City (nüfus: 793.336)
Hükümet biçimi : Askeri yönetim
Diller : İspanyolca (resmi dil), Maya.
Başlıca etnik gruplar : Maya-Quiché Kızılderilileri (%55), Mestizo (%42)
Din : Katolik (% 92)
Başlıca endüstri kolları : Tarım (kahve, pamuk, muz, şeker kamışı, büyük ve küçükbaş hayvan, mısır, pirinç, buğday, baharat, tütün), fabrikalar (tütün ürünleri, kimyevi maddeler, tekstil sanayii, plastik, lastik, tüketim malları), gıda sanayii, inşaat sanayii, madencilik (nikel, petrol), deniz avı (karides).
Dış ticaret: Başlıca ihraç malları: Kahve, pamuk, muz, şeker, sığır, tahta. Başlıca ithal malları : Demir, çelik, tekstil, ecza sanayii ürünleri, motorlu araçlar, petrol, gıda sanayii ürünleri, tüketim malları.
Ticaret yaptığı başlıca ülke: ABD.

tısı bilinen General Rios Montt, işe önce gerillalara ve ülke nüfusunun yaklaşık yüzde 54'ünü oluşturan kızılderililere karşı büyük bir operasyonla başlamıştı. Uluslararası Af Örgütü'nün yayınladığı rapora ve son bir yıl içinde ülkeyi ziyaret eden gazetecilere göre, Rios Montt'a bağlı ordu birlikleri yüzlerce gerillayı ve kızılderiliyi öldürmüştü.

Bu arada, ülkedeki sermaye çevreleri ve merkez sağ partiler, General Montt'un 15 aylık iktidarı süresince, kısa dönemde kendi çıkarlarına uygun bir düzene geçilmeyeceğini anlamışlardı. Ayrıca, General Montt'un otoriter kişiliği de onları rahatsız ediyordu. Ordu içindeki bazı gruplar da General Montt'un bu tutumunu onaylamıyorlardı. Montt'a karşı büyük ölçüde rahatsızlık duyan bu çevrelerin baskısı sonunda, geçen hafta Pazartesi günü, Savunma Bakanı General Oscar Humberto Mejia denetimindeki ordu, yönetime el koyarak Montt'u deviriyordu. Darbe sırasında, Başkanlık Sarayı'nda bulunan Montt'a bağlı askerler direnmişlerdi. Çıkan çatışma sırasında bazı askerler ölmüş, ancak General Montt güçsüz ve desteksiz kaldığını anlayınca kellesini kurtarmayı yeğlemişti.

ABD'nin rolü. Guatemala'daki darbe haberinin duyulmasından sonra, bölgedeki siyasal gözlemciler, darbeci Savunma Bakanı ve yeni Askeri Yönetim Başkanı General Mejia'nın politikasının General Rios Montt'dan ne gibi farklılıklar göstereceğini tartışmaya başladı. BBC radyosu konuyla ilgili yorumunda, yaklaşık 25 yıldır ülkedeki gücünü koruyan ordunun bu darbeden sonra daha da sertleşmesinin beklendiğini bildirdi. Bu arada, Amerikan yönetiminin darbeci General Mejia ile önceden bağlantı kurduğu yolunda bazı söylentiler var. Bir başka söylentiye göre de, Honduras ile ABD arasında başlayan ortak tatbikat nedeniyle bölgede bulunan bir Amerikalı general, darbeden 24 saat önce Savunma Bakanı General Mejia ile görüştü.

Washington ise, Guatemala'daki darbeden 24 saat sonra yayınladığı bir açıklamada, General Mejia'nın ülkede en kısa zamanda demokrasiye dönüleceği yolundaki açıklamasını olumlu karşıladığını bildiriyor, ancak ABD'nin darbeden haberdar olduğu yolundaki söylentileri yalanlıyordu.

Guatemala'daki merkez sağ eğilimli Liberal Demokratik Cephe ve sermaye çevreleri ise yeni generalin onların çıkarlarını koruyacağı ve daha esnek bir politika izleyeceği kanısındalar. Guatemala'daki yeni generalin, yıllardır ülkedeki sağcı dikta rejimine karşı savaş veren solcu gerilla gruplarına karşı daha yumuşak bir tutum içine gireceğini beklemenin ise safdillik olacağı belirtiliyor. ●

General Pinochet'ye karşı protesto gösterileri her geçen gün daha çok artıyor

ŞİLİ

Pinochet'ye 4. "Basta!"

Halk Pinochet'yi devirerek demokrasiye geçmeyi amaçlarken, Pinochet 10.cu yıl nutkunu hazırlıyor

3 Ağustos: Santiago'da, Valparaiso Katedrali'nin önü anababa günüydü. 40 Şilili genç, diktatör Pinochet'nin "kanlı ve sınırsız baskısı"nı protesto etmek için açlık grevine başlıyordu. O güne dek Şilililerin gerçekleştirdikleri protesto gösterileri hep şiddete başvurularak bastırılmıştı ve bilanço gerçekten ağırdı: 8 ölü ve 3 bin tutuklu. Ayrıca "kaybolanlar"da vardı. Onların aileleri ve insan haklarını koruma örgütleri, açlık greviyle-birlikte bir bildiri yayınlıyorlardı: "Hükümet, ülkenin politik, ekonomik, sosyal ve moral iflası karşısında halkın pasif ve uysal davranmaya devam edeceğini artık ileri süremez!" Nitekim aradan 8 gün geçtikten sonra bu kez Pinochet'yi "yolcu"etmek için tüm Şili sokaklardaydı.

11 Mayıs.. 11 Haziran... 12 Temmuz... Ve 11 Ağustos.. Şilililer 4. kez düzenlenen ve artık bir "gelenek" haline gelen "Ulusal Protesto Günü"nde, Şili'nin "uzatmalı" diktatörü Pinochet'ye, bıkmadan yine aynı sözü tekrarlıyorlardı: **"Basta!"** (Yeter!). Eylül 1973 darbesiyle iş başına gelen Pinochet, genel seçimlerden kaçınırken, halk, 10 yıllık bir aradan sonra demokrasiye dönüş konusunda kararlı görünüyordu.

Pinochet, her protesto günü öncesi alışkanlık haline getirdiği tavizlerinden birini daha verecekti. "1977 yılında kapatılan partilerden marksist olmayanlar yeniden faaliyete geçebilecekler". Ve ardından büyük müjdeyi açıklıyordu: "Fakat bu, 1989 yılından itibaren gerçekleşecek". Pinochet'nin kendine özgü "demokrasi"si buydu! Buna karşılık sağdan sola, değişik muhaliflerin oluşturduğu muhalefet cephesi PRODEN oyuna gelmiyor ve 11 Ağustos günü gerçekleştirilen protesto gününe katılma kararı alıyordu. Öte yandan kapatılan Hıristiyan Demokrat Parti lideri Gabriel Valdes, "ülkenin iyiliği için" Pinochet'nin istifa etmesi gerektiğini, 800 muhalifin katıldığı bir akşam yemeğinde yaptığı konuşmayla ülkeye duyuruyordu. Kamuoyu önünde, 10 yıldır ilk kez böyle bir tavır alınmaktaydı. Eski Dışişleri Bakanı Eduardo Frei, Pinochet'nin istifasını isteyen 2. kişi oluyor ve şöyle diyordu: "Ulusun istemi doğrultusunda ve ülkeyi temsil edecek nitelikte geçici bir hükümetin kurulması gereklidir".

PRODEN gibi, sendikalar da ulusal protesto gününde yerlerini alıyorlardı. "Şili'nin Walesa'sı" olarak anılan Rodolfo Seguel, tüm sendikaları protesto gösterisine çağırıyordu. Seguel, 14 Haziran günü tutuklanmış ve Temmuz ayında özgürlüğüne kavuşmuştu.

Protesto gününde eylem aynıydı: Saat 20.00'de "tencere konseri" başladı. Rejimin ekonomik ve sosyal iflasını simgeleyen bu "konser" kadınların pencerelere çıkıp boş tencereleri birbirine çarpmasından oluşuyordu. Arkadan üniversitede boykot ve çocukların okullara yollanmaması geliyordu. Bu kez bunlara iki yeni eylem biçimi daha eklenmişti: Hükümet yanlısı gazetelerin satın alınmaması ve televizyon tarafından reklamları yapılan malların boykot edilmesi..

Protesto günüyle birlikte PRODEN'in sosyal demokrat eğilimli genel sekreteri Diego Portales "demokratik seçenek" önerisinde bulunuyor ve "ülke artık yapısal bir değişim istiyor" diyordu. Bununla birlikte Şili'de gerek sağ, gerekse sol muhalefet; demokrasiye geçiş sürecinde belirleyici rol oynayacak partinin Hıristiyan Demokratlar olduğunda birleşiyorlardı.

Bütün bunlar olup biterken General Pinochet'nin şimdilik harıl harıl 11 Eylül'de 10'cu yılını dolduracak olan cuntanın 10'cu yıl nutkunu hazırlamakla meşgul olduğu söyleniyordu. ●

İTALYA

Çizmede sosyal demoCraxi

Bettino Craxi, İtalya'nın 37 yıldır ilk, Akdeniz'in ise beşinci sosyalist Başbakanı olmayı başardı

İtalya'nın yeni Başbakanı, Sosyalist Parti lideri Bettino Craxi, Roma güneşinin vurduğu Cumhurbaşkanlık Sarayı Quirinale'nin merdivenlerini inerken, yüzünün güldüğünü gizleyemedi. Yıllardır usanmadan kovaladığı düş gerçekleşmiş, Craxi,seçmenlerin sadece yüzde12'sinin oyunu almaklabirlikte İtalya'nın 37 yıldır ilk sosyalist başbakanı olmayı başarmıştı. Craxi'nin bir diğer sosyaliste Cumhurbaşkanı Sandro Pertini'ye sunduğu hükümet listesi, yaşlı cumhurbaşkanı tarafından kabul edilmişti. Cumhurbaşkanı Pertini, hükümet kurma görevini ilk önce Craxi'ye vermekle yanılmadığını göstermişti.Böylelikle Bettino Craxi, İtalya' nın artık kronikleşmiş hükümet krizine bir çözüm bularak Fransa, Yunanistan, İspanya ve Portekiz'den sonra Akdeniz'in beşinci sosyalist başbakanı olmayı başarmış oluyor. Ancak Bettino Craxi,kendisini bekleyen çığ gibi sorunların pekâlâ bilincinde. İtalya, yüzde 16 dolayındaki enflasyonla Avrupa'nın en pahalı ülkesi. İşgücünün yüzde 10'unu oluşturan 2 milyonu aşkın işsiz var. Vergi kaçakçılığı almış yürümüş durumda. Amerika başta olmak üzere, dünyanın heryerindeki geniş İtalyan kolonileri, ülkeye döviz getirmek konusunda nazlanıyorlar. Bundan doğacak kaybı geri getirmek için Craxi hükümeti "Einaudi" formülüne başvurmayı planladı. İtalyan ekonomist Einaudi'nin savaş sonrasında uyguladığı bu formüle göre, yurt dışından borç alan bir kişi, bu parayı İtalyan liretine çevirdiği takdirde, kaynağı sorulmuyor. Böylece, İtalya'ya bir milyar dolarlık sermayenin geri gelmesi bekleniyor.

Asgari müşterekler. Craxi, sorunların üstesinden gelmek konusunda 4 partiyle "asgari müşterekler"debirleşmiş durumda.Craxi koalisyonu, böylelikle sosyalistlerin, Hıristiyan-Demokratlar, Sosyal Demokratlar, Cumhuriyetçiler ve Liberallerle anlaşmasıyla kuruldu. Dışişleri Bakanlığı eski başbakanlardan Hıristiyan-Demokrat Giulio Andreotti'ye verilirken, Savunma Bakanlığı'na Cumhuriyetçi Giovanni Spadolini, Bütçe Bakanlığına Sosyal Demokrat Pietro Longo getirildi. Yeni kabinedeki bakanların çoğu Hıristiyan-Demokrat.Öyle ki, bazı siyasi gözlemciler yeni hükümet için şu deyişi getirmişlerdi: "Sosyalistler bir hücrede hapis, hücrenin anahtarı da Hıristiyan-Demokratlarda." Craxi koalisyon ortaklarıyla birlikte parlamentodaki 630 sandalyenin 366'sını garantilemiş, böylelikle iyi bir çoğunluk elde etmiş oluyor. Eğer Milano'lu Craxi Komünist Partisi lideri Sardunyalı Berlinguer'in yaptığı "demokratik alternatif" önerisini, bir başka deyişle Sosyalist-Komünist ittifakını kabul etseydi bile, hükümet kurabilmek için yine küçük partilerin desteğine gereksinmesi olacaktı. Böylelikle, Berlinguer'in, Hıristiyan Demokratlarla "tarihi uzlaşma"da umduğunu bulamamasından sonra, 'sola' önerdiği "demokratik alternatif"de reddedilmiş oluyor.

"Ayakbağları". Bettino Craxi, Quirinale Sarayı'nın merdivenlerini inerken çevresini saran gazetecilere "Güçlü bir hükümet dönemine girdik" dedi. Ancak, bu "güçlü hükümetin" ayakbağları da vardı. Bunların birincisi, bizzat Craxi'nin Sosyalist Parti'sinin sol kanadıydı. Bu kanat, Craxi'nin NATO yanlısı ve Sicilya'ya 112 tane Amerikan orta-menzilli nükleer "Cruise" füzelerinin yerleştirilmesini savunan politikasının başlıca eleştiricisiydi. (Sosyalist partinin sol kanadı, kaygılarında pek de haksız sayılmazdı; nitekim Beyaz Saray, Craxi hükümetini hoşnutlukla karşıladığını gizlemeyerek Başkan Reagan'ın Craxi ile iyi ilişkilerini açığa çıkarmış oldu) Ayrıca, siyasi çevrelerde bu hükümetin "nereye kadar süreceği" konusunda bahsi müşterek oynanmaya başlanmıştı bile.. Kimi Avrupa parlamentosu seçimlerinin Craxi hükümetini noktalayacağını savunuyor, kimi "Quirinale" için seçim yarışının bu hükümetin sonu olacağını ileri sürüyordu. "Craxi kumar oynuyor"diyenler de vardı; iç kavgaların bu hükümetin işini bitireceğini savunanlar da!

Craxi, yüzde 12 oranında oy almasına rağmen Başbakan oldu

Gerçekte, dünün düşmanlarının bugünün dostları olduğu düşünülürse, bu son tezi ciddiye almamak pek elde değil. Ancak İtalyan sosyalizminin "babası" Pietro Nenni' nin öğrencisi, politika yapabilmek uğruna, üniversite öğrenimini yarıda bırakmayı göze alan "Sosyalist Parti'nin Alman'ı"Craxi'nin, ipin ucunu kolay kolay bırakmayacağı tahmin edilir.

Sosyalist liderin düşüncesi 3 ana tema çevresinde dönüyor. Reform, özerklik ve kendi türettiği "yönetilebilirlik" kavramı. Craxi, "yönetilebilirlik" kavramının 1937'den bu yana tam 44 hükümet tanımış olan İtalya'nın özlemi olduğunu biliyor. Craxi solda, ancak marksist değil. Craxi'nin Marx hakkındaki düşünceleri şöyle: "Kuşkusuz çok önemli olan; ancak, bizimle sadece tarihsel ilişkisi bulunan devrimci kuramları onurlandırmakla zaman yitiremeyiz." Craxi, daha çok sosyal demokrasiye yakın. Ancak, bazıları, bunun sosyal demokrasiden çok "sosyal democraxi"ye benzediğini söylüyor. İtalya, ne Fransa gibi bir Komünist-Sosyalist ittifakına sahne olacak, ne Yunanistan gibi habire NATO'dançekilme tehdidi savuracak, ne de İspanya gibi Amerikan füzelerinin yerleştirilmesine karşı çıkacak! ●

Çocuklar cinselliklerini küçükken, yaşamın ilk yıllarında keşfediyorlar

Doktorculuk ve iğnecilik

Cinsel gelişmenin çocuğun gelişiminin bir parçası olduğunu kabullenemeyenler şok geçirmeye mahkum

Genç kadın dört yaşındaki kızını, komşunun iki yaş büyük oğluyla, halının üzerinde çırılçıplak görünce beyninden vurulmuşa döndü. Bir an ne yapması gerektiğine karar veremedi. Bu gibi durumlarda serinkanlılığı elden bırakmaması gerektiğini Pernoud'un "Çocuk Psikolojisi" kitabında, defalarca okumuştu. Hatta, farkına varmamış gibi davranmalı ve renk vermemeliydi. Ama o anda kitap yakında olsaydı rahatlıkla kızının kafasında paralayabilirdi! Ayağındaki terliğe uzandı. Kızını kolundan kavradığı gibi ayağa dikti, kaba etlerine hırsla vurmaya başladı. Bu arada küçük oğlan bir yandan korku ve telaşla "Atom Karınca" baskılı külotunu arıyor, öte yandan da

Çocukların içten davranışlarına ana-babanın

öfkeli teyze kopartmasın diye pipisini saklamaya çalışıyordu!

Genç kadın "Bu daha bir şey değil. Akşam babalarınız gelsin, gününüzü asıl o zaman göreceksiniz" tehdidini de savurduktan sonra, biraz rahatlar gibi oldu. Çocuklara unutamayacakları bir ders verdiğinin farkındaydı. Farkında olmadığı şey, unutamayacakları bu "ders" yüzünden, belki de yaşam boyu cinsel sorunlarla başetmek zorunda kalacak bir kadın ve bir erkeğin tohumlarını attığıydı...

Çocuklar 'apak' değil. Çocuklarını 'uygunsuz' biçimde yakalayan büyüklerin öfkesi, çocuklarının merak ve içgüdüleriyle yaptıkları bazı şeylerin gerçekten 'uygunsuz' olduğuna koşullanmış olmalarından kaynaklanıyor. Cinselliği 'büyüklerin tekelinde" gören ana babalar, küçüklerin kendilerine daha çok yakışan oyunlar oynamalarını arzuluyorlar. Oysa, bu konuda 'büyümenin' sınırını çizmek o kadar zor ki... Artık cinsel dürtülerin doğuştan varolduğu kabul ediliyor ve araştırmalar 8 aylık bir bebeğin bile kendisini uyarabildiğini, hatta doyuma ulaştığını gösteriyor! Çocuklarını temiz, lekesiz, masum yaratıklar olarak görme eğiliminde olan ana babalar, çocuğun cinsel-

sert tepkisi olumsuz etki yaratır

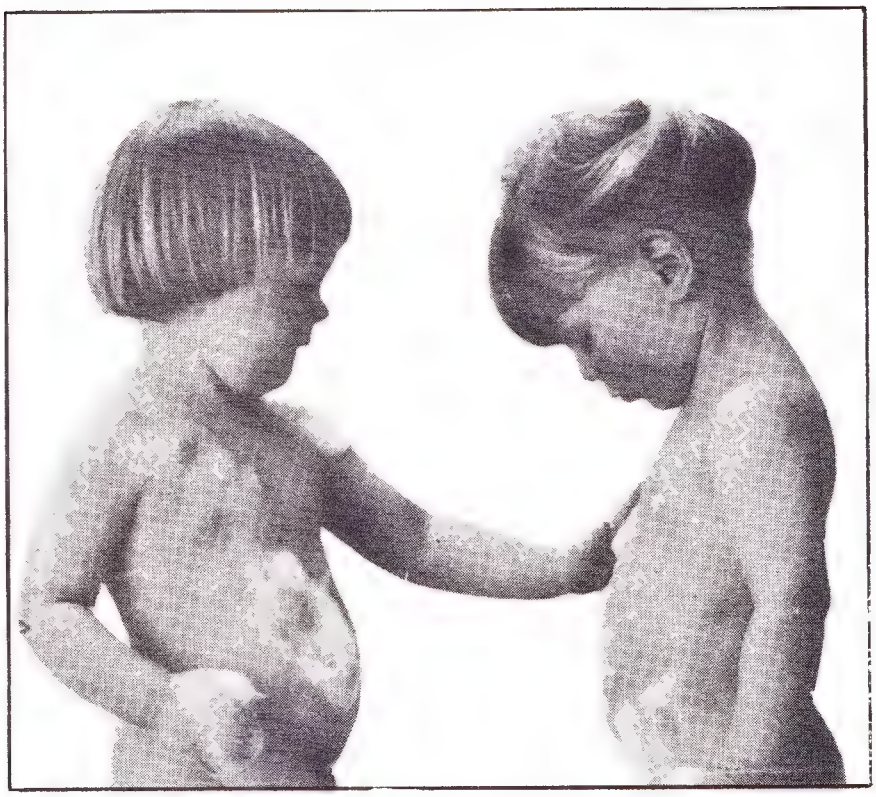

Çocuğun cinsel eğiliminden, bedenini tanıma ihtiyacından korkmaya gerek yok

liğini hoş karşılamıyorlar. Bebeğin annesinin karnına nasıl girdiğini merak eden kızları "bu konulara" fazla düşkün olduğu için üzülüyor, iki yaşında pipisiyle oynayan oğulları, ilerde "seks manyağı" olacak diye kaygılanıyorlar... Amerikalı psikolog doktor Robert Chartham, büyükler kabul etseler de etmeseler de, cinselliğin çok erken yaşlarda başladığını ve bu alanda çocuğu eğitebilmek için ana babaların önce kendi eğitimlerini gözden geçirmek zorunda olduklarını söylüyor.

Nasıl bir eğitim? Dr.Chartham, çocuğun cinsellikle ilgili sorularının mutlaka saygıyla, içtenlikle ve dürüst olarak yanıtlanması gerektiğini vurguluyor. Gerçekten merak ettiği ve öğrenmek istediği için soru soran bir çocuğu kandırmamak ve baştan savmamak gerekiyor. Doyurucu bir yanıt alan çocuk bu konuda uzunca bir süre başka soru sormuyor. Çocuk cinsel bir soru sorduğu zaman fazla ayrıntıya da girmemek gerekiyor. "Baba, annenin içine çocuğu nasıl koyar?" sorusuyla karşılaşan bir annenin cinsel ilişkinin bütün aşamalarını anlatması gereksiz; çünkü çocuk yalnızca sorduğunun karşılığını istiyor. Fazlasını ya merak etmiyor, ya da anlayacak düzeyde olmadığı için sormuyor. Psikologlar, çocuklara cinsellikten söz ederken tıbbi deyimlere başvurulmaması gerektiğini vurguluyor, "cinsel birleşmede bulunmak" yerine 'sevişmek' kelimesini kullanmak, çocuk tarafından daha rahat anlaşıldığı gibi, bunun cinsel ilişkiyle sevgi arasında bir bağlantı olduğunu da çağrıştırabileceği ileri sürülüyor.

Doktorculuk, iğnecilik. Yaşamının ilk üç ya da dört yılında kendi bedenini ayrıntılarıyla 'keşfeden' çocuk, daha sonraki üç yıl içinde de çevresindekilerle karşılaştırmaya başlıyor. Sağlıklı gelişmiş her yetişkin, yaşamının ilk yıllarında 'doktorculuk', 'iğnecilik', 'hastanecilik' adıyla oynanan 'keşif' oyunlarından geçmekte Dr. Chartham, annenin bu aşamaları sinirlenmeden, paniğe kapılmadan ve bir zamanlar kendisinin de aynı oyunları oynadığını ve bir zarar görmediğini, tersine zevk aldığını hatırlayarak izlemesi gerektiğini söylüyor. Çocuk büyüdükçe onun giderek zorlaşan sorularını yanıtlamak da gene annebabanın görevleri arasında... Annenin, soruların çok beklenmedik zamanlarda geleceğini tahmin etmesi, bunun içinde hazırlıklı olması gerekiyor. Yoksa, bezelye ayıklarken küçük kızının, "anne, abimin önündeki o şeyden bende neden yok?" gibi bir soruyla dehşete düşmesi işten bile değil...

"Seni biz yaptık" Cinsel ilişkinin ne olduğunu, çocuğun nasıl oluştuğunu ve dünyaya geldiğini çocuğuna rahat bir biçimde, çocuğu rahatsız etmeden ve kendi de fazla rahatsız olmadan anlatan bir anne ya da baba ile çocuk arasında bir yakınlık doğuyor. Bu yakınlaşma, çocuğun aileye güvenini sağladığı gibi, ilerde çıkabilecek sorunlarda da çocuğun ana ya da babaya karşı daha açık olmasına yardımcı oluyor. Bu yolda atılacak ilk adım şu cümleden geçmekte: "Evlâdım, seni leylek meylek getirmedi. Baban ve ben, bütün evli çiftlerin ve birbirini seven öteki kadın ve erkeklerin yaptığı gibi seviştik. O günden sonra sen, benim içimde, rahim adını verdiğimiz özel bir bölmede büyüdün ve dışarıda yaşayabilecek duruma geldiğin zaman doğdun..."

Anne ve baba için bu 'basit' gerçeği çocuğa açıklamak, sanıldığı kadar kolay değil kuşkusuz. Ama televizyonda ateşli bir öpüşme sahnesinden sonra soyunan ve yatağa giren çifti izleyen günümüz çocuğuna "leyleğin hangi aşamada devreye girdiğini" açıklamak da kolay değil.●

Çocuklar için otopark

Yılların Cihangir çocuk bahçesi otopark için yıkılıyor

Bir sabah Cihangir sokaklarının hiç de alışık olmadığı bir görüntü: Koşturan insanların arasında küçük çocuklar bir yöne doğru ilerliyorlar.

Önlerinde kazma-kürekli birkaç adam olmak üzere yeşil parkın çevresine gelindiğinde, çocuklarda ani bir sessizlik.

Cihangir "Çocuk Parkı" alışık olmadığı kalabalığı yaşamakta. Parka dalan kazma-kürekli adamlar oyun aletlerine doğru yöneldiklerinde, küçük İlknur söylentilerin doğruluğuna inanmaya başlamıştı bile. Bu insanların buraya toprak tazelemek veya yeni oyun aletleri yerleştirmek için gelmediklerini diğer çocuklar da görmeye başlayacaktı.

"Emir kuluyuz" İşçi Hasan ve beraberindekiler, buraya belediyenin emir ve gözetiminde, "Cihangir Çocuk Parkı"nı yıkmaya gelmişti. Kazmaların dikmek için değil sökmek için toprağa indirildiğini gören halkın ve özellikle çocukların bakışları, işçi Hasan'ı tedirgin etmişti. Çaresiz bir şekilde, "Böyle şeylere alışığım gardaşım. Ne yapayım. Emir kuluyuz. Yık deseler kendi evimi de yıkmak zorunda kalacağım" diyordu.

1946 yılında Nuri Demirağ tarafından arsanın bir kısmı çocuk parkı yapılması koşulu ile belediyeye hibe edilmiş. Muhtar Mustafa Erdoğan, "Buranın kitleye nasıl hizmet ettiği, çevre muhtarlarla yaptığımız işbirliğinden bellidir" diyordu.

"Degman... Degman..." Bundan iki ay önce de belediyenin voleybol ve basketbol sahası yapımı için bir bölümüne asfalt döktüğü parkın yıkım işi bittikten sonra, park birden boşalıverdi. Boş oyuncaksız alanlara bakan birkaç çocuk, sökülen oyuncakların geride bıraktığı çukurları kendilerine siper ederek, ellerindeki tahta parçaları ile "Degman.. Degman.." diye bağırarak, "Savaş Nara"ları atmaya başladılar.

Çocuklardan tepkiler. Küçük Gül Derbeder "Sen buraya sallanmaya gelir miydin" sorusuna başını olumlu anlamda sallayarak yanıt verdi. Bir başkası küçük Cihan, evlerimizin önü cadde olduğu için buraya geliyoruz. Burası otopark olunca ezilirim diye artık beni annem hiç dışarıya çıkarmaz" diyor ve bunu yanıbaşındaki küçük İlknur'un annesi de "imkanı yok" diye tamamlıyordu.

Belediye ses veriyor... Bu yoğun kargaşa ve tepkiler üzerine İstanbul Belediye Başkanı Abdullah Tırtıl, akşama doğru bir açıklama yapmak gereğini duydu. Mahalle halkını tatmin eder mi bilinmez ama Başkan Tırtıl buranın "Yeraltı Otopark"ı yapılacağını, otopark bittikten sonra üst kısmında parkın yeniden kurularak en kısa zamanda "Çocukların ve Gençlerin" hizmetine sunulacağını belirtiyordu.

Tırtıl'ın bu açıklamasını çevre halkı nasıl karşılar bilinmez ama sökülen ağaçların yerine dikilecek yenilerinin insanları gölgesinde barındırabilecek boya gelmesinin pek kolay olmadığı açık. Semt sakinlerinin eski parklarının bir benzerine kavuşmak için 21. yüzyılı beklemeleri gerekecek.●

Gözetim altındaki emir kulları görev başında

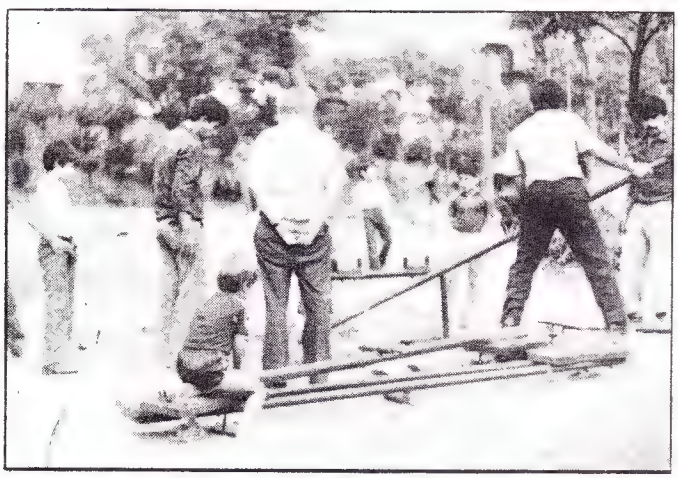

Ortada kuyu var yandan geç

Bu parkta ağaçlarla birlikte çocukları da göremeyeceğiz

"Temizlikçi bulmak zor"

Ev ve büro temizlik servisleri hızla artıyor

Avukat Talat Mete, yıllar yılı bürosunun pisliğinden yakındı durdu. Bir türlü bu sorunu çözümleyemiyordu. Ne bir gündelikçi kadın bulabiliyor ne de onlara güvenip bürosunu terkedebiliyordu! Ekmek kapısı olmasa, büroya neredeyse hiç uğramayacaktı. Düşünmeye başladı ve buldu: Avrupa'da uygulanan sistemi Türkiye için uygulayacaktı! Ama bu, Mete'nin tek başına başarabileceği bir iş değildi. Makina Mühendisi Avidan Zaim'i buldu, birlikte kolları sıvadılar. "Bol Köpük Yıldırım Temizleme Servisi" işte bunun sonucunda ortaya çıktı.

Servis, zamanları kıt herkese eve ilişkin her alanda yardımcı oluyor: Yemek pişirme, çamaşır yıkama, ütü yapma, çocuklara bakma, baca temizlenmesi, badana vb. Bu hizmetleri sağlamak için de bir telefon yeterli.

Talat Mete bu işe girişmesine, kendi işyerinin temizliğine özen göstermesinin neden olduğunu belirtiyor: "Çok uğraştım ama, çağdaş anlamda temizlik sorununa bir çözüm bulamadım. Bu beni araştırmaya yöneltti. Toplumsal olarak gelişmiş ülkelerde gördüklerimizi ülkemizde uygulamaya çalışıyoruz."

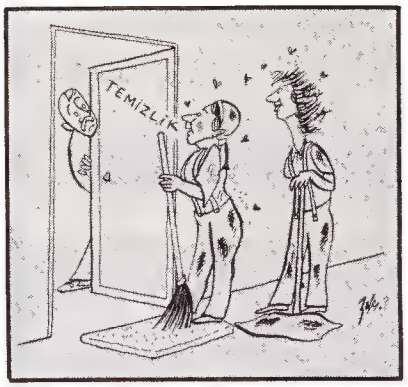

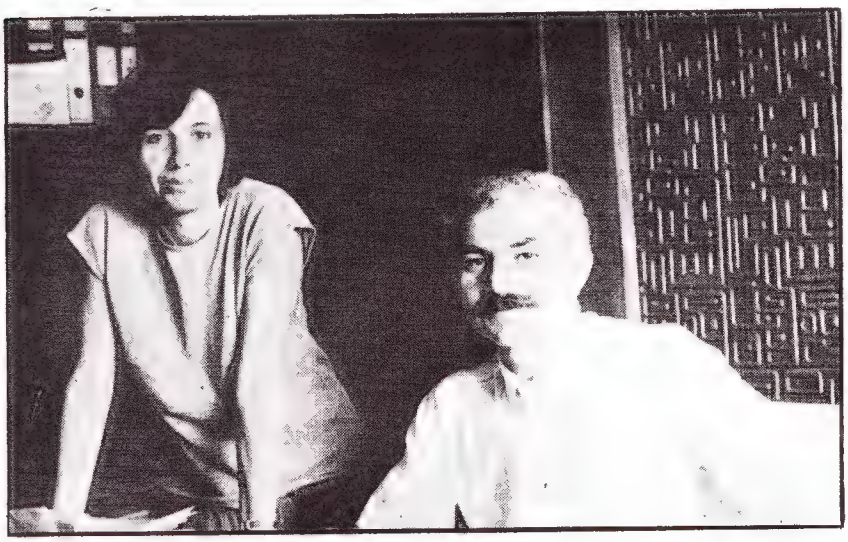

Talat Mete ve Avidan Zaim, kolları sıvayıp temizlik şirketi kurdular

Temizlik şirketlerinde çok sayıda kadın ve erkek işçi çalışıyor

Türkiye'de yeni bir hizmet dalı olan temizlik servislerine talep gün geçtikçe artıyor. Genellikle abone yöntemiyle çalışan bu servislere ufak bir bürodan, evinizden tutun, kocaman bir firmaya kadar küçük büyük tüm iş birimlerinden istek geliyor. İş yerinizi ya da evinizi temizlettirdiğinizde ödeyeceğiniz fiyat, metrekare üzerinden hesaplanıyor. Metrekaresi yaklaşık 50 lira. Ancak bu, esnek bir rakam. Pazarlık sonucu ortaklaşa bir fiyat tespit edebilmek de olası.

Günümüzde temizlik işleri ile uğraşan çok sayıda firma bulunuyor. Firmalar çeşitli iş yerleri ile ya her gün ya da haftanın belli günleri için anlaşmalar yapıyorlar.

Bazı servisler günün 24 saati halka hizmet götürüyorlar. Bu şirketleri birbirlerinden ayıran en önemli özellikler ise sunmuş oldukları hizmetin niteliğinde kullandıkları araç ve gereçlerde görülüyor. Buralar bazıları için sürekli bir iş kapısı, bazıları için de ek gelir sağlama yerleri oluyor. Örneğin "Dinç Pak" temizlik şirketindeki işçilerin çoğunluğu, bir "ek gelir" sağlamak için çalıştıklarını belirttiler. 50-55 yaşlarındaki bir işçi "haftada 4-5 gün 2'şer saat çalışıyoruz. Aldığımız ücret dokuz bin lira dolayında" dedi.

Bu tür kuruluşlarda çalışmak isteyenlerin sayısı bir hayli fazla. Çünkü tüm çalışan kişilerin sosyal güvenceleri sağlanmış durumda. Servisler yaşamlarını sürdürebilmek için kamunun güvenini kazanmak zorundalar. Bu yüzden de elemanlarını titizlikle seçiyor ve onlardan birtakım güvenceler istiyorlar. ●

Sabancılar kitaplaştı

Hacı Ömer'in yaşam öyküsünü yazan Sadun Tanju "Sabancıları yazılmaya değer bulduğum için yazdım"

"Ben görevlendirilmiş bir yazar değilim. Benim şahsiyetim açıkça ortada. Hiç kimse "Parasını verdik, Sadun Tanju'ya istediğimizi yazdırırız" demedi. Diyemez de..

Sadun Tanju, Önsöz'ünde "sadebir Anadolu insanının portresini çizdiğini" belirttiği **Hacı Ömer** adlı kitabı hakkında **Nokta**'nın sorduğu soruyu böyle yanıtladı. Tanju'nun iki yıllık çalışmasının ürünü olan **Hacı Ömer** ülkemizde örnekleri yeni yeni görülmeye başlayan bir "biyografik roman". Edebiyatımıza, daha çok büyük iş adamlarımızın katkıları ile yerleşmeye başlayan bu türün ilk örneklerinden birini, Vehbi Koç'un yaşam öyküsünde görmüştük. Daha sonra devreye Nejat Eczacıbaşı'nın kitabı girdi. Her iki kitabın da yazarları açıkça belirtilmemişti. Bu yüzden Sadun Tanju imzası ile çıkan **Hacı Ömer** kitabı ayrı bir özellik taşıyordu.

Üç büyük işadamına ilişkin bu üç biyografinin arka arkaya gelmesi bir rastlantı mı? Yoksa "sanayimizin kaptanları kendilerine bir kök mü arıyorlardı? Sadun Tanju bu sorunun cavabını şöyle yanıtladı: "Sanayicilerimiz ileri teknolojileri kullanmaya alıştıkça, ailelerinin geçmişlerini de düşünmeye başladılar. Çünkü artık hiçbirinde ailelerimiz dağılacak; yaptıklarımız, yatırımlarımız heba olacak, düşüncesi yok. Kurulan müesseseler artık öyle büyük hacimlere ulaştı ki onları bölmek ve parçalamak mümkün değil. Artık sanayicilerimiz batıda olduğu gibi kendi köklerini belgelemek istiyorlar. Birinci elden, sağlam belgeler bırakmak istiyorlar.."

2 yıllık emek. Sadun Tanju'ya, Hacı Ömer'in öyküsünü yazma teklifi 1981 yılında Sakıp Sabancı'dan gelmiş. O güne kadar daha çok politikacı ve bürokratların öyküleri ile ilgilenen Sadun Tanju, bir iş adamının öyküsünü yazması istenince bir süre düşünmüş ve "çalışmalarında bağımsız bırakılmak" koşuluyla teklifi kabul etmiş. İki yıla yakın bir süre Sabancı ailesinin yaşayan kişileriyle, yakınlarıyla, olaylarla doğrudan ilgisi olanlarla söyleşiler araştırmalar yapmış ve sonunda **Hacı Ömer** yayına hazır duruma gelmiş.

Kitabı Sabancı ailesinin finanse ettiği düşünülünce, Sadun Tanju'nun profesyonel bir yazar olarak iki yıllık emeğinin karşılığında ne kazandığı sorusu akla geliyor. "Ben çalışmalarımı şöyle değerlendiririm" diye yanıtına başlıyor Sadun Tanju, "Benim durumumdaki bir insan, bir gazetede yazı işleri müdürü ya da birinci dereceden bir memur, ayda ne kadar kazanıyor..? Ben de yaptığım işten en az bu kadar para almalıyım. Ama bu defa düşündüğüm gibi olmadı. 6-7 ayda bitiririm diye düşündüğüm iş iki yıla yaklaşınca, bana da ayda 100, 150 bin lira kalmadı. Ama yine de, sadece reklamları için 2 günde 3 milyon harcanan, maliyeti 10 milyonu bulan böyle bir kitaptan, yazar 2 milyon lira bile alsa, kendini şanslı görmeli. Bu tip işlerde hiç bir zaman, üreticinin payı % 10-15'i geçmiyor."

Söyleşinin burasında **Nokta**, Sadun Tanju'ya bir çeşit görevlendirilmiş yazar olarak Hacı Ömer'in geçmişini araştırırken ne derece tarafsız kalabildiğini sordu. Tanju, "görevlendirilmiş yazar" deyimine kesinlikle karşı çıktı ve kitaba başlarken koyduğu ilk koşulun kendine "karışılmaması" olduğunu belirtti. Ama kitapta genellikle "olumlu bir tip" olarak gösterilen Hacı Ömer'in hiç mi olumsuz yanı yoktu?..

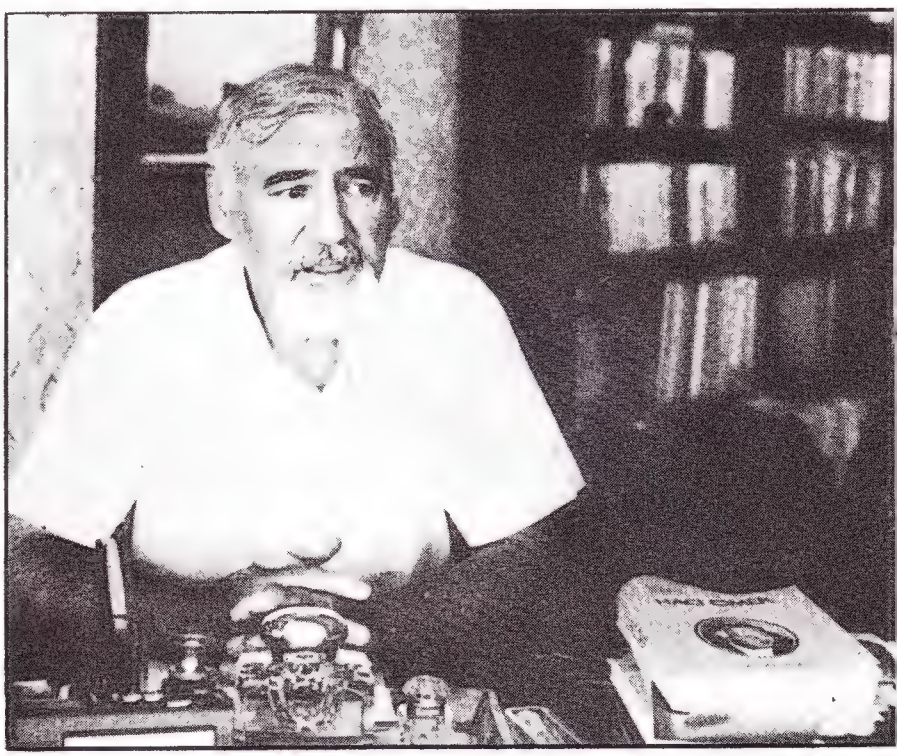

Sadun Tanju: Hacı Ömer'i idealize etmedim

Yaratıcı ve üretken. Sadun Tanju, bu soruyu "Benim olumsuz tiplerle zaten işim yoktur" diye yanıtladı, "Hacı Ömer'i özellikle öyle çizdim. Yoksa ticarette olumsuz bin türlü iş vardır. Ben Hacı Ömer'in olumlu yanlarını ele aldım. Onun olumlu bir tip olduğuna inanıyorum çünkü.. O çalışma hayatında çevresindeki imkanları değerlendirmeye çalışan yaratıcı ve üretken bir tip. Ona nasıl haksızlık edebilir-

dim? 1920'lerden sosyalist bir uygulama yoktu zaten. Liberalist bir uygulama, bir kalkınma vardı. Cumhuriyetin ilk yıllarında Anadolu, yorgun, fakir, tüm imkanları kaybolmuş bir memleketti. Devlet fabrikaları çalıştıracak iş bilen insanları arıyordu. O yıllara ait bir dedikodu vardır Hacı Ömer için...

"Kaçan gavurların fabrikalarına kondu" diye... Ben araştırmalarım sonunda kesin olarak biliyorum ki böyle birşey yok. Devlet, özellikle iş bilen adamları fabrikaların başanı getiriyordu. Bütün bunlar yaşandıktan sonra bir de dedikodu çıkarıyorlar adam bedavadan fabrikaya kondu diye..."

Sadun Tanju, kitapta Hacı Ömer'in idealize edilmediğini, sadece gerçeklerin vurgulandığını söylüyor. İleriye dönük bir belge niteliğini taşıyan kitabın, çoğunlukla söyleşilere dayanarak yazılmasının da belgesel niteliğine de bir zarar vermeyeceği düşüncesinde. "Bu söyleşiler, sadece insan ilişkilerini ortaya koyuyor. Benim asıl anlatmak istediğim bu insan ilişkileri değil. Belirli bir süreç içinde sıfırdan başlayarak başarıya ulaşmış, yalın, sade bir köylünün tarihi çerçeve içinde yerine oturtulmasıdır" diyor.

Sabancıların zekası. Sadun Tanju, 35 yıllık gazetecilik yaşamına ve kendi kişiliğine güvenerek, eleştirilerden korkmadan, bu tür yeni bir öneri gelse onuda değerlendireceğini söylüyor: "Ben herkesin romanını yazarım.. Yalnız bir tek şartla.. Yazmaya layık bulursam" diyor. "Eğer Hacı Ömer'i böyle olumlu bir tip olarak ele almasaydınız, Sakıp Sabancı ailesi yine de kitabı yayınlar mıydı?" sorusuna ise Tanju şu yanıtı veriyor: "Hiç kimse bu kadar toleranslı olamaz. Onlar kitabın yazılması işini bana verirlerken bu konuda ne düşündüğümü biliyorlardı. Yazılmaya değer bulursam yazacağımı biliyorlardı. Bana güvendikleri için bu kitabı yazdırdılar, herhalde beni avlamak için yazdırmadılar. Bütün hayatı boyunca sol tandanslı tanınan bir adamı da, kendi tarafımıza çektik diye düşünmediler. Müthiş zekaları var Sabancıların. Hangi insan, hangi işi yapar.. İşte bunu çok iyi biliyorlar."

Ölüme direnen ozan

Ozan Hasan Hüseyin Korkmazgil "Yaşlanmadan ölmek zor bu zübükler dünyasında" dedi

Bir güvercin öyküsü anlatıyorlardı. Güvercin, bir gün bir bahçede oturan üç arkadaşın masasına konmuş, kalktıktan sonra onları izlemiş, uğradıkları evin balkonuna konup beklemişti. Güvercinin konduğu balkonun sahibi şöyle diyordu: "Bu güvercin Bedrettin'in ruhudur mutlaka.. Bir mesaj getirdi ama anlayamadık.."

Bu sözleri söyleyen gür, gümüş dalgalı saçlarını yana tarayan, esmer yüzü siyah, kalın kaşlarının ve aklar içindeki pala bıyığın süslediği pehlivan yapılı bir adamdı: Hasan Hüseyin Korkmazgil..

Şimdilerde suskun, biriktiren ve artık boşaltması mümkün görünmeyen bir sessizliği yaşıyor Korkmazgil. 22 Şubat 1983 günü, evinde yalnız olduğu bir sırada düşüverdi yere. Bağırdı, çırpındı ama sesini duyuramadı. Saatler sonra hastaneye kaldırıldığında, beyin kanaması geçirdiği anlaşılmıştı.

Şair Hasan Hüseyin'in kendi deyimiyle, "yaşlanmadan ölmeyi zor kılan bu zübükler arenasındaki" mücadelesi 1927'de, Gürün'de doğuşuyla başlamıştı. 1950'de Gazi Eğitim Enstitüsü'nü bitirdikten sonra arzuhalcilikten tabela ressamlığına, düzeltmenliğe kadar konmadık dal bırakmıyordu. Yıl 1963'e dayandığında ince ince dokuyup, türküleştirdiği şiirleriyle ilk kitabını çıkarıyordu: **Kavel**'di bu kitap ve bir yıl sonra da Yeditepe Şiir Ödülü'nü alıyordu. Sonra toplumu, doğayı, yaşamı, düzeni yargılayıp hüküm vermeye çalışan şiirleri su gibi akıp geldi: **Ağlasun Ayşafağı, Oğlak, Acıyı Bal Eyledik, Kelepçemin Karasında Bir Ak Güvercin, Koçero Vatan Şairi.** Sonra insana saygının dürtüklemesiyle **Haziran'da Ölmek Zor**'u yaratıyordu. Haziran'da ölen sevdiklerinden Bedrettin Cömert'in şiir ve yazılarını da **Kalmasın Ellerim Sizlerden Uzak** ve **Eleştiriye Beş Kala** adlarıyla derliyordu. 1981'de yazdığı **Filizkıran Fırtınası,** yayınlandığı yıl Ömer Faruk Toprak ve Nevzat Üstün şiir ödüllerini kazanmıştı. **Acılara Tutunmak** ve **Doğan Işıklarla Oynamayın**'sa Hasan Hüseyin'in Ankara Tıp Fakültesi Hastanesi'ne düşmeden önce düşürdüğü dizeleri içeriyordu.

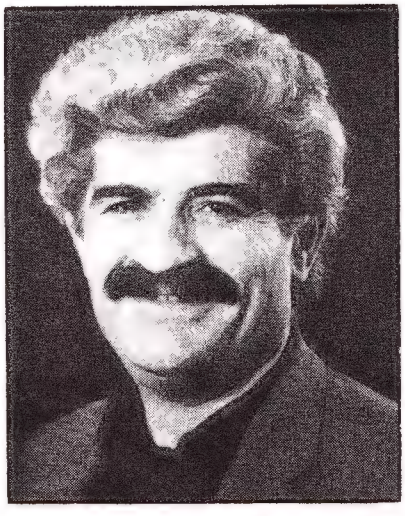

Pehlivan görünümlü bir ozan eriyor

Şimdilerde bu hastanenin beyin cerrahisi bölümünde, hiç kıpırtısız, herşeyden habersiz, sessiz sedasız yatıyor, ölüme direniyor Hasan Hüseyin. Dizeleri iç burkan şarkılar olarak Zülfü Livaneli'lerin, Rahmi Saltuk'ların dillerinde, dinleyenlerin kulaklarında.

Hasan Hüseyin, aylardır doktor arkadaşı Yücel Kanpolat'ın ellerinde. Ama nereye kadar direnebilecek şair her geçen gün biraz daha eriyor. Doktorlar ellerinden gelen herşeyi yapıyor, tıbbın bütün olanaklarını kullanıyor, ama yine eriyor Hasan Hüseyin. Şöyle diyor doktor Yücel Kanpolat: "Hüseyin Ağabey'e hiç küsmedim, hiçbir şey için küsmem de. Ama bu kadar çabaya karşın bir de ölüverirse o zaman gönül koyacağım ona."

Nokta muhabiri, hafta içinde koca ozanı hastanede ziyaret ettiğinde onu gözleri kapalı buldu. Alabildiğine zayıflamış, o pehlivan yapılı ak saçlı delikanlıdan bir avuçluk insan kalmıştı. Duyuyor, ancak algılayamıyor ve konuşamıyordu.

Doktorlar, özellikle de Kanpolat, ozanın bu kavgayı da kazanacağına inanıyorlar. Aylardır uykusuzluğa, çıkan çeşitli güçlüklere direnen ailesi de inanıyor bu direncin başarıyla noktalanacağına.

Gözler yine Güneş'te...

Kozanoğlu-Çavuşoğlu Şirketler Grubunun içinde bulunduğu durum tartışılırken, en çok merak edilen konulardan biri de Güneş gazetesinin akıbetinin ne olacağıydı. Çeşitli çevrelerde gazete ve yönetimiyle ilgili değişik spekülasyonlar yapılırken, Nokta suyun başında olan kişiyle, GÜNEŞ'in sahiplerinden Genel Yayın Yönetmeni ve Murahhas Üye Güneri Cıvaoğlu ile görüştü.

Nokta: Kozanoğlu-Çavuşoğlu Grubu'nun inşaat şirketleri dışındaki tüm şirketlerini Hisarbank'a rehin ettiği söyleniyor. Holding'deki bu gelişmeler Güneş gazetesini nasıl etkileyebilir?

Cıvaoğlu: Güneş gazetesi kurulduğunda, yanlış bir izlenimle Kozanoğlu-Çavuşoğlu Grubu içinde mütalaa edildi,gazetenin bir holding kuruluşu olduğu ileri sürüldü. Bu konuda çeşitli söylentiler çıktı. Ancak aradan zaman geçince Güneş'in bir holding kuruluşu ya da organı olmadığı; halka dayalı, tarafsız ve büyük bir gazete olduğu ortaya çıktı. Zaten bir holding ya da siyasi kuruluşun organı olan bir gazetenin böyle kökleşip büyümesi mümkün değildir. O zamanlar söylediğimiz ve sonradan ortaya çıkan gerçek gibi, bu gün de Güneş'in şu ya da bu Holding'in malı olmadığını ve olmayacağını tekrarlıyorum.

Nokta: Yani K-Ç Grubunun içinde bulunduğu ekonomik kriz gazetenin mülkiyetini ve yönetimini doğrudan etkilemeyecek mi?

Cıvaoğlu: Ömer Çavuşoğlu ve Ahmet Kozanoğlu, bilindiği gibi, Libya'daki inşaat şirketlerini canlandırabilmek için Libya'daki 50 milyon dolar tutarındaki alacaklarını ve Türkiye'deki bazı şirketlerinin hisselerini devlete rehin olarak verme taahhüdünde bulundular. Yani henüz rehin verilmiş bile değil. Eğer taraflar protokol imzalama aşamasına gelirlerse rehin işlemi doğmuş olacak. Rehin olarak verilen bu şirketlerin K-Ç'ye ait hisse bölümleri, Hisarbank'a doğrudan doğruya büyük çapta borçları olan şirketlerdi. Güneş gazetesini yayınlayan Güçlü Anonim Şirketi'nin ve onun yan kuruluşları olan Güneş Pazarlama ve Türk Haberler Ajansı'nın Hisarbank'a borcu, yok denecek kadar azdı. Bu nedenle bu üç şirket, yalnızca ek teminat olarak gösterilebilecektir. Ve hukuken yönetimlerinde ve mülkiyetlerinde bir değişiklik sözkonusu değildir. Kaldı ki, az önce değindiğim

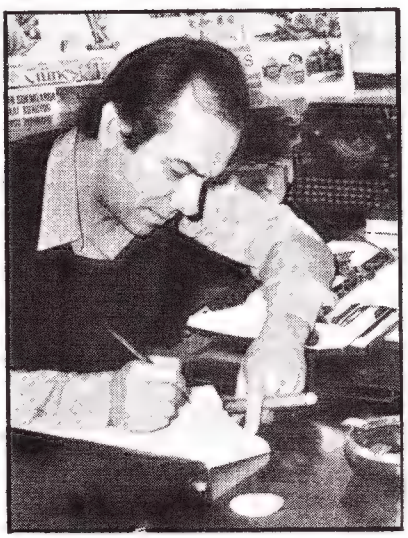

Güneri Civaoğlu

gibi şu aşamada K-Ç ile Hisarbank arasında bir protokol bile imzalanmış değildir; yalnızca bir ön taahhüt yapılmıştır. Yani şu anda yapılan bütün spekülasyonlar henüz doğmamış bir hukuki durumla ilgilidir.

Nokta: Ek teminatın gündeme gelme olasılığı nedir?

Cıvaoğlu: K-Ç grubunun Türkiye'de alacakları 3 milyar lira kredi karşılığında, Libya'da 50 milyon dolar civarında alacakları vardır. Borçlarının çok üstündeki bu alacağın yeterli olmadığını ve sayıları 20'nin üstündeki şirketin senetlerinin de borcu karşılamadığını kabul edecek olursak, ek teminatın gene karşılıklı müzakereye bağlı olarak devreye girmesi sözkonusu olabilir ki, bunun ne kadar uzak bir ihtimal olduğu açıktır.

Nokta: Nasıl bir çözüm olabilir?

Cıvaoğlu: Güneş gazetesinin bugün eriştiği nokta, pekçok kişiye cazip görünmektedir. Güneş, bugün için ayda 50 milyon ile 70 milyon lira arasında kâr eden, oturmuş halk kitleleriyle bütünleşmiş bir gazetedir. Bu aşamada böyle bir olasılık sözkonusu olmadığı için, isim vermek istemiyorum ama şu ana kadar pekçok kişi beraber olmak için bizzat bana başvurdu. Ayrıca Güneş Pazarlama da kâr eden, ciro yapan bir şirkettir. THA da kâra geçme eşiğindedir. Bu üç şirketten oluşan grup ilgileri çekmektedir. Dileğim ortaktan ötede de candan dostum ve arkadaşım olan Ahmet Kozanoğlu ve Ömer Çavuşoğlu ile beraberliğimizin sürmesidir.

Nokta: Amerika'da 30-35 milyar liralık bir kaynağa sahip olduğu söylenen Cemal Kıran'ın gazeteye talip olduğu söyleniyor?

Cıvaoğlu: Cemal Kıran, Hisarbank ve iştirakçilerine paket halinde bir teklifte bulunmuştur. Bildiğim kadarıyla, teklifine karşılık, **"teminat mektubunuzu ya da parayı verin, buyrun verelim"** denmiştir. Teminat mektubu ya da para verilmiş olsaydı, herhalde şirketler bugün onun olurdu.

Nokta: Ya Okumuş Holding?

Cıvaoğlu: Eğer Mehmet Okumuş Bey konuyla ilgileniyorsa, sanıyorum onun da statüsü biraz evvel isimlerini saymadığım şahıslardan farklı değildir.

Nokta: Bu koşullarda durumunuzu nasıl değerlendiriyor sunuz?

Cıvaoğlu: Benim gördüğüm kadarıyla buraya gelen herkes, benimle birlikte olmak önkoşuluyla geliyor. Aslında görüşmeye gelenlerin bir kısmına **"Buyrun, size devredeyim"** dedim. Onlar ise benimle mukavele imzalayarak devam etmemi istiyorlar. Ayrılmamam için tazminat maddesi koymak istiyorlar. Bu durumda % 99 pek birşeyin değişmeyeceğini, gazetede herşeyin aynen bugünkü gibi devam edeceğini söyleyebilirim. Tekrar ediyorum, biz üç ortak bu zorlukları aşarız.

Milyoner zeka küpleri

Her iki Amerikalıdan biri daha okul çağlarında kompüterle çalışmaya başlıyor

Sarı lüleli saçları, şeytanca iri mavi gözleriyle çizgi filmlerindeki büyümüş de küçülmüş afacan çocuk tiplerini anımsatan Rawson Stovall, onbir yaşında milyoner olma yolunda. Teksas'ta henüz ilkokul beşinci sınıfa devam eden Stovall, yaşıtlarının oynadığı çoğu oyunlardan haz duymuyor. Stovall'ın merakı ise çok başka: Amerika'da bir çok gazetede yayınlanan "Vidkid" (video-çocuk) sütunlarını yazıyor. Stovall'ın hazırladığı video oyunları ve bilgisayar programları ile ilgili testler o kadar çok tutuluyor ki, bütün gazeteler küçük Stovall'ın peşinde. "Yıl sonuna kadar sırada yüz gazete olacak" diyen küçük adamın, şimdilik, milyonlarda pek gözü yok.

"New York Times"in saygıyla "Küçük Mr. Stowall" diye söz ettiği bu çocuk, Amerika'da bilgisayarlarla tomarla dolar kazananlardan yalnızca biri. Amerikalı bilgisayar uzmanı Billie Atkinson, genç girişimcilerin iş alanındaki başarısını "genç insanların problem çözmede çok daha yaratıcı, yeni buluşlara açık ve daha fazla fikir üretici" olmalarına bağlıyor. Konularında uzmanlaşmış kişilerin koşullanmış, yönlendirilmiş düşünme biçimleriyle çıkmaza girdikleri yerlerde, elektronik tutkunu gençlerin alışılmışın dışında çözüm yolları bulmakta çok daha becerikli oldukları saptanmış.

Gazetelerde video oyunları yazarı onbir yaşında Stovall

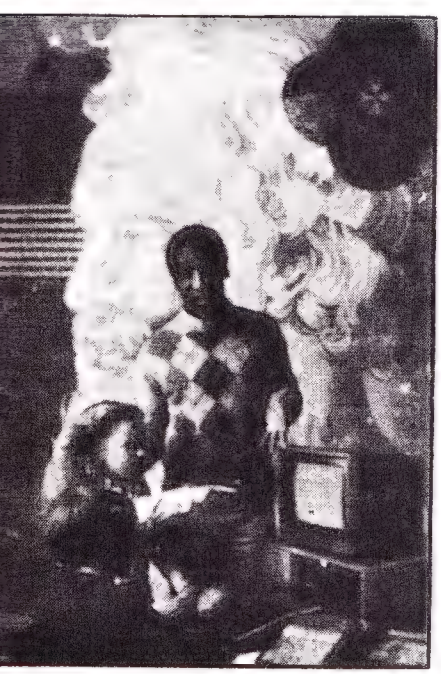

Bu yaklaşımla yola çıkan dev bilgisayar kuruluşu IBM, yeni ürettiği "küçük kompüteri"ne program hazırlama işini, birçok deneyimli uzmana vermek yerine, 24 yaşındaki Bill Gates'e vermiş. Bill Gates ise, şirket yöneticilerinin yüzünü kara çıkartmayarak, istenen programı 10 ay gibi kısa bir sürede tamamlamış ve bu konuda rekor kırmış.

Mülti-milyonerlik ne kolay! Tabii bilgisayar alanında çalışanlar yalnızca Stovall ve Gates değil. Genç girişimciler arasında en güzel örneklerden birini de, yedi yıl önce Steven Jobs vermiş. 20 yaşındaki genç delikanlı, arkadaşı Stephen Wozniak ile birlikte, evlerinin garajında "zevk için" ufak bir bilgisayar yapıyor. Yaptıklarını, kendi mahallesinde bilgisayar satan dükkana gösteren Steven,derhal 25 sipariş almış. Kısa zamanda siparişleri yerine getiren iki arkadaşın bilgisayarları hemen alıcı buluyor. Bunun üzerine, gelen talepleri evde kurdukları atölyede karşılayamayacaklarını anlayan iki kafadar, ödünç para ile bir şirket kuruyorlar. "Elma" adındaki bilgisayar şirketi bugün, ev için küçük bilgisayarlar üreten şirketlerin en büyüğü 1982 yılı cirosu hiç de küçümsenmeyecek bir rakam: 584 milyon dolar .

Amerika'da her iki Amerika'lıdan biri daha okul çağların da bilgisayar ile çalışmasını öğreniyor. Türkiye'de henüz büyük şirketlerde kullanılmaya başlanan bilgisayarları programlayacak eleman sıkıntısı çekilirken, Amerika'da ana okullarında küçücük çocuklara bile, bu aygıtın sırları öğretiliyor.

Anaokulunda kompüterlerin sırları öğretilmeye başlanıyor

"Elma" şirketini kendilerine örnek alıp, bu alanda çalışanların sayısı hızla artarken, binlerce parlak zekalı kız ve erkek çocuğu da şirketler kurmuş durumda. Yasal olarak yaş haddinin altında olanların babaları, kurulan bilgisayar şirketlerinin başkanı olarak gösterilmekte. Örneğin 16 yaşındaki Kaliforniya'lı Jeff Gold, kopya edilemeyen, korsanlığa karşı güvenceli bilgisayarlar üretirken, 17 yaşındaki Vincent Price'ın firması, bilgisayar alımı konusunda 30 kadar resmi eğitim kuruluşunun danışmanlığını üstlenmiş.

"Bilgisayar oğlumu geri ver" Gençlerin bilgisayarlarla bu kadar ilgilenmeleri, yayınevlerine de yeni bir para kazanma yolu açtı. Genç bilgisayar tutkunlarından yararlanma yolunda, hemen hemen aynı amaçlı bilgisayar dergileri, birbiri ardısıra piyasaya çıkıyor. Anne babalar ise çocukların, çocukluklarını yaşayamadıkları görüşünde. Çocuklarının birdenbire zenginleşerek, maddi ve manevi güç kazanmalarını kaygıyla izleyenler çoğunluğu oluşturuyor. Elektroniğin büyüsüne kapılmış bilgisayar çocukları, boş vakitlerini, sürekli ellerindeki mini-hesap makinalarıyla geçirmekten büyük zevk alıyorlar. Anneler ise, çocuklarının geleceğine kuşkuyla bakıyor ve belki de gazeteci Suzzanne Ramos'un dediği gibi, "oğlumu geri ver bilgisayar!" diye düşünüyorlar.●

Gohr'un işi Ashford düşünce kolaylaştı

Carl Lewis: Jesse Owens ile kıyaslanıyor, rekor dayanmıyor. Decker: 3000 m.'yi kazandı *Lewis "Uzağa da atlarım"*

ATLETİZM

Helsinki'den manzaralar

TRT'nin 'özet yayın'ı yarışları sporverlere zehretti

Yıl 1936... Siyah Amerikalı Jesse Owens, 100-200 metre yarışlarıyla kısa-bayrak ve uzun atlamada dört altın madalya birden "cukka"etmeseydi, Hitler,Berlin Olimpiyatları'nı Nazi Almanyası için bir gövde gösterisine dönüştürecekti. Olmadı...

Aradan koca bir dünya savaşının parçaladığı 32 yıl geçti.

1968'de, Meksika'da, ırk ayrımını protesto için, Tommie Smith ve John Carlos'un siyah eldivenli, sıkılı yumrukları havadaydı. 1972'de, Kara Eylül, Münih Olimpiyat Köyü'nün İsrail kesimini kana buladı. 1976'da, Siyah Afrika, ırkçı Güney Afrika ile sportif ilişkilerini sürdüren Yeni Zelanda'ya tepki olarak, Montreal'i boykot etti. Onun ardından da, "Afganistan İşgali" gerekçesiyle, bir sosyalist ülkede düzenlenen ilk olimpiyata, Moskova'ya, "Batı Boykotu" geldi.

1983 Helsinki... Birinci Dünya Atletizm Şampiyonası...

Sporun siyasal silah olarak ısrarla kullanıldığı bir dünyada, belki de ilk kez, siyasetten bütünüyle arınmış, neredeyse tam-katılımlı bir uluslararası spor şöleni yaşadık geçen hafta... Öyle bir şölen ki, Brunei, Burma, Haiti, Laos, Liberia, Lichtenstein, Mali, Mauritania, Niger, Sri Lanka, Çad ve Yemen Halk Cumhuriyeti eksiğiyle, tastamam 159 ülkenin bayrağı yan yana, dostça dalgalanıyordu. Helsinki Olimyat Stadı'nda Öyle bir şölen ki, üç yıldır kıyasıya savaşan İran'la Irak'ın sporcuları da dahil "en güçlü, en ileri, en hızlı" 1643 kişiyi sporun dostluk ve kardeşlik bayrağı altında bir araya getirmişti...

Ama, doğrusu, bu şölenin pek zevkine varılamadı. Belki, siyasetsiz spor yadırgandığı için... Belki, Ashford, Juantoreno ve Simeoni gibi ünlüler ilk günde sakatlanıp meydanı boşalttılar, "kırıldı-kırılacak" denen rekorlar yerlerinde saydı diye... Belki de, kamuoyunun yakarışa varan tüm çağrılarına sırt çeviren TRT'nin "özet yayın" makasını atletizmden zerre anlayamayanların eline tutuşturması yüzünden...

Nasıl olsa 25 tur var. Salı gecesi televizyonlarını açanların heyecanla bekledikleri yarış, kuşkusuz, Lopez, Kedir, Vainio, Kunze, Schildauer ve Cova gibi büyükleri bir araya getirecek olan 10.000 metreydi. Kimse bu yarıştan rekor beklemiyordu. "Daha hızlı" olana değil, "daha akıllı" koşana madalya kazandıracak büyük bir taktik yarışıydı bu... Start verildi, atletler toplu bir çıkıştan sonra ağır bir tempoyla iki-üç tur gittiler. Bir makas...

Yirmibeş tur süresince kıyasıya devam eden taktik savaşını adım-adım izlenmesini yarışın bitmesine 6 tur kala seyircilerden esirgeyen TRT makastarlarına duyulan öfke, İtalyan Alberto Cova'nın son 50 metredeki büyük sprintinin yarattığı heyecanı bile bastırdı.

Oysa, bu tür makaslamaları yadırgamamak gerekirdi. Atletizmi 8 kişinin yan yana dizilip koşması, birkaç kişinin kuyruğa girip hoplaması olarak gören TRT için bu tutum hiç de yeni değildi... Birkaç yıl önce de, tüm dünyanın heyecanla beklediği bir başka 10.000 metre yarışının startı verildikten sonra, "Daha önümüzde 25 tur var. Sonlara doğru yine birlikte olacağız" diye, atletizm naklen yayınını kesip amatör küme futbol maçlarını anlatmaya koyulan, aynı TRT değil miydi?

Helsinki-1983'de de aynı şey oldu.Koca şampiyonayı kuşa çeviren TRT, uzun yarışları özet, kısa yarışları tam, atma-atlamaları da makastarın o andaki keyfine göre bölük-pörçük verdi. Sporun insan yönü, yarışanların sıcak dostluğu, kazananların coşkusu, yitip gidenlerin burukluğu, bazı küçük sahneler dışında, ekranlara hiç yansımadı. Seyirci, Ulrike Meyfarth'la Tamara Bykova'nın bayanlar yüksek atlamadaki soluk kesen ve Bykova'nın şampiyonluğuyla sonuçlanan mücadelesinden tek bir an bile izleyemedi. Çekiç atmada Litvinov-Kwasmy-Sedykh kapışmasından tek kare bile göremedi.

Oysa, Helsinki'den dünyaya aktarılabilecek sayısız "insan manzaraları" vardı. En savruk bir seçmeyle bile, ekranlara yansıtılabilirdi bunlar, ama yansıtılmadı.

Hüzün ve coşku elele. "Helsinki'den insan manzaraları" arasında belleklerden silinmeyecekler öylesine çok ki!.. 1976 Montreal'de 400 ve 800 metreleri kazanarak daha önce erişilmemiş bir başarıya ulaşan Kübalı Alberto Jose Juantoreno'nun bitiş çizgisini birinci olarak geçtikten sonra tökezlenip ayağını kırmasının hemen ardından, bayanlar yüksek atlama eski dünya rekortmeni Sara Simeoni'nin lif koparak sedyeyle staddan dışarıya taşınmasını izledi seyirciler... Sonra, 100 metrede 10.79'la dünya bayanlar rekorunu kırarak Helsinki'ye geçilmez gözüyle gelen Evelyn Ashford'un lif koparak yere yığılmasını gördü. Her yarıştan sonra kazananların düzenledikleri, dünyaya yayınlanan basın toplantısını ise izleyemedi seyirci. Oysa Ashford sakatlandıktan sonra yarışı kazanan Doğu Alman Marlies Göhr şöyle demişti: "Evelyn için çok üzüldüm. En büyük odur. Sakatlanmasaydı, bu madalya onun boynunda olacaktı."

Birbirini kovalayan, yenilmezleri deviren sakatlıklar başka kurbanlar da alacak mıydı? Son 6 yıldır, 89 yarışta geçilmeyen 400 engelci Edwin Moses piste çıktığında herkes bu soruyu soruyordu. Moses'ın geçilmesi olanaksızdı. Derken, son düzlüğe çok önde yaklaştı siyah sporcu. Birden, herkes donakaldı.. Rüzgârda, ayakkabısının çözülen bağcıkları dalgalanıyordu. Her an takılıp düşebilir, soluğunu uzaktan da olsa hissettiği, "Moses'ı Geçen Tek Adam" Schmidt'e birinciliği kaptırabilirdi. Düşmedi ve kaptırmadı! Rüzgarda dalgalanan bağcıklar, Moses'ın ayağına yetişemedi bile...

Helsinki'den TRT ekranlarına yansıyan insan manzaralarından birkaçı bunlardı. Ne gibi siyasal gösterilere sahne olacağı şimdiden kestirilemeyen 1984 Los Angeles Olimpiyatları için geriye-sayımın başladığı şu günlerde, sporun, ülkeler arasında değil, insanlar arasında olduğunu gösteren birkaç manzara! ●

KONKURHİPİK

En pahalı spor dalı

"Şah", İran'daki savaştan kaçan sahibiyle birlikte İstanbul'a geldi ve bu uzun yolculuk sonunda beraberlikleri burada sona erdi. Parasız İran'lı "Şah"ını satarak Türkiye'den ayrıldı.

"Şah"ın yeni sahibi onu Atatürk Kupası'nda yarışlara soktu. Derece alamadı ama "Şah" Türkiye'de satılan en pahalı "Konkurhipik atı" olma ünvanını kazandı.

"Şah", Maslak binicilik tesislerinde bir hafta süresince, İstanbul'dan Atlı Spor Kulübü, Sipahi Ocağı, Galatasaray; Ankara'dan Muhafız Alayı, Atlı Spor, Binicilik İhtisas; İzmir'den Atlı Spor ve Binicilik İhtisas kulüplerinin atları ile mücadele etti.

İstanbul Atlı Spor Kulübü Müdürü Emin Topçu'nun deyimiyle "Seyircisiz ve ilgisiz" spor dalı, "pahalı bir zevk" haline gelmiş durumda. Çünkü, bir jokey şapkası 300 İsviçre Frangı olan bu sporda, binilecek ata sahip olmanın maliyeti 2 ile 3 milyon lira. Üstelik bu yarışlardaki atların özelliği, Veliefendi macerasını bitirmiş, süngüsü düşük

Ata Zorlu gibi biniciler "at sahibi" olmasa da yarış öncesi at bulabiliyor

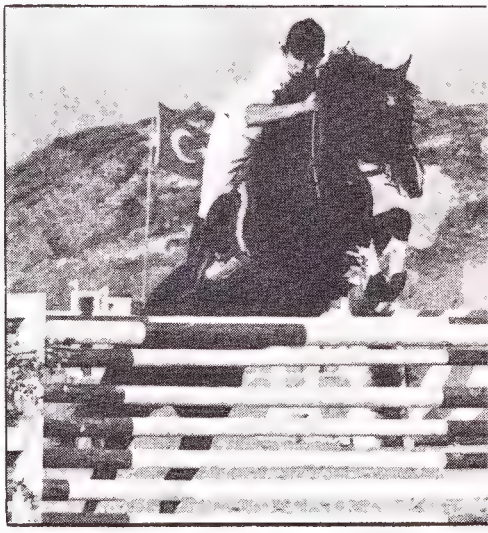

atlar olması. Bir de bunlara at bakımı için üye olunan kulüplere her ay ödenen 30 bin lirayı eklemek gerek.

Broşürler ve anlaşmazlıklar. Federasyonun, yarışmalar için hazırladığı broşürlerdeki yanlışlıklara değinen İstanbul Atlı Spor Kulübü'nün itirazları geçmişe dayanıyor. 90'ın üzerinde ata sahip olan Atlı Spor Kulübü, derecelendirme sistemindeki "Biniciye değil, ata puan" veren değişikliğe de karşı çıkmakta. Aslında,Uluslararası Binicilik Federasyonu yönetmeliğindeki "eşitlik ilkesi"ne uygun olarak yapılan bu değişiklik, henüz Resmi Gazete'de yayınlanmadı. Federasyon, geçen yıl "yürürlükte" olan yönetmeliği uygulayarak biniciye puan verirken, son ayakta yönetmelik maddesini değiştirmiş. Bu yıl da yönetmelik Resmi Gazete'de yayınlanmadan "Biniciye değil, ata puan" veren sistemi uygulayınca, kulüp itirazlarında ısrara devam ediyor. Ne var ki, çok atla yarışmaya giren için avantaj yaratan "ata puan" sisteminin bu yıl değiştirilerek, tek ata puan verilmesi, çok atı olan kulüplerin hoşuna gitmiyor.

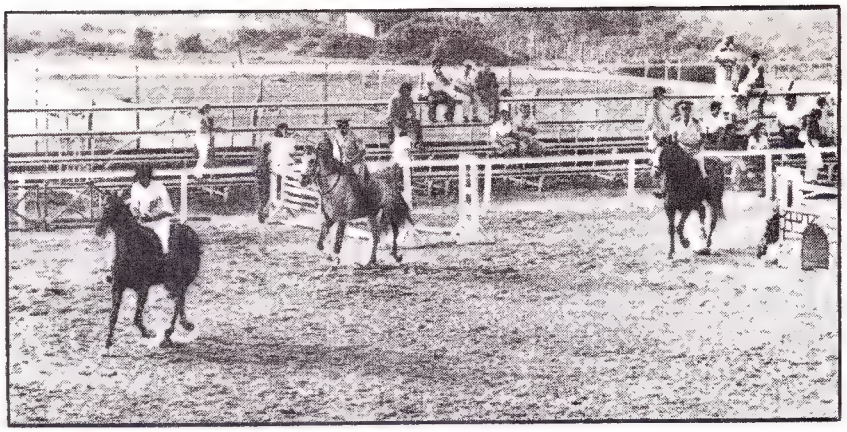

Yarışlarda sivil binicilerin yanısıra asker biniciler de vardı

Atatürk Kupası yine sahipsiz. Bu pahalı zevkin ucuz yarışmaları yeni adlar ortaya çıkardı. Geçen yıl seçmelere dahi giremeyen "Güçlü" adlı at, binicisi Cüneyt Eryıldız'a Atatürk Kupası'nda birincilik kazandırdı. Gençlerde "Bircan" ile Türkiye Şampiyonu olan İlhami Kaymak, bir başka yeni ad. Geçen yıl Atatürk Kupası'nda birinci gelmişken son ayakta uygulanan "ata puan" sistemi ile ikinci sayılan Fevzi Atabek ise, bu yıl da, yetişkinlerde Türkiye Şampiyonu oldu. Bayanlarda Türkiye şampiyonluğunu "Tuğrul" adlı atı ile Emine Sılan aldı. Bu yarışmacılar 22-28 Ağustos'ta Yugoslavya'da yapılacak olan Balkan Şampiyonası'na katılmaya da hak kazandı.●

"Re'sen hareket edemez"

Binicilik Federasyonu ile İstanbul Atlı Spor Kulübü arasında, "yönetmelik maddelerinin re'sen değiştirilmesi" konusunda çıkan anlaşmazlık, bu yıl da değişik boyutlar kazandı. Federasyon "sakıncalı gördüğü maddeyi re'sen değiştirebileceğini belirterek, bu yıl "Ata Puan" sistemini uyguladı. Bunun üzerine "tek ata puan verilmesine" de karşı çıkan kulüp re'sen değiştirilen maddelerin hukuka aykırı olduğunu iddia etmekte. **Nokta,** ***Atlı Spor Kulübü Başkanı Ata Atabek ile görüştü.***

Nokta: Atatürk Kupası hakkında bilgi verir misiniz?

Atabek : Atatürk Kupası ilk kez 1969 yılında düzenlendi. Beş yıllık dönemleri kapsayan bu kupanın üçüncü dönemi yapılmaktadır. Ancak son kupa altı yıllık bir dönem için yapılacak. 1979'da getirilen bu değişikliğe rağmen, kimse bu beş yıllık dönem içinde üç defa birinci olamadığı için kupa, düzenlendiğinden bu yana sahibini bulamadı.

Nokta : Atatürk Kupası'nın anlaşmazlığa konu olan yönetmelik maddesindeki düzenleme nedir?

Atabek : Federasyon diyor ki, federasyon olarak biz herhangi bir maddeyi sakıncalı görürsek re'sen değiştirmeye yetkiliyiz. Biz diyoruz ki, yetkilisiniz ancak, bunu yaparken re'sen hareket edemezsiniz. Talebinizi, B.T.G.M.'nin Hukuk Kurulu'ndan ve Merkez Danışma Kurulu'ndan geçirip ve bu kurulların onayını alarak Resmi Gazete'de ilân edilmesini sağladıktan sonra uygulayabilirsiniz.

Federasyonun uyguladığı sisteme ilk sene itiraz etmedik. Çünkü işbaşına yeni gelmişti. Bekleyelim, dedik. Ama 28 aydan beri federasyon bunu yapmadı. Biz de geçen seneki uygulamaya itiraz ettik. Bu sene etmeyi düşünmüyoruz. Çünkü geçen sene Fevzi Atabek bizim yönetmeliğe göre birinci idi, yeni değişikliğe göre ikinci sayıldı. Danıştay'da bu konudaki itirazımızın sonucunu bekliyoruz. Formalite yolları uzun sürüyor diye yönetmeliğin yasal yollardan değiştirilememesi gerekçe olamaz.

Nokta : Eşitsizlik yaratıyor denilen "Derecelendirme" sistemi nedir?

Atabek : İki üç ayaklı yarışmalar yapılmaktadır.Bunda uluslararası yönetmelikler bazı kurallar belirlemiştir. Buna göre, derecelendirme sistemi şöyledir: Atlar koşuyor. Puantaj sistemi var. Bu ya atlara, ya da binicilere verilir. Yarışa iki atla girebilirsiniz. Bunlarla birinci veya ikinci olabilirsiniz. Bunun bir sakıncası var. Kendi atınla kendine rakip oluyorsun. Bazen iyi at ikinci olup, kötü at birinci olursa, diğer yarışta birinciliği kaptırmamak için iyi atınla kasten şike yapıp,kötü atınla şampiyon olursun. Bu olayı ben oğlum Fevzi ile yaşadım. Dünyanın hiç bir yerinde bu sistem yoktur ve yanlıştır. Bizim getirdiğimiz sistem ise şu idi: Yarışta iki atla girdiğiniz zaman iyisi, başarılısı tasnife katılıyor, öteki yarış dışı bırakılıyor. Şimdi uygulanan sistemin de bir avantajı var ama. Yarışçıları ata teşvik edip bir atla değil daha fazla atla bu spora katkıları sağlanıyor.

duru turizm

"DÜNYA'YI GEZDİREN ACENTE"

AKDENİZ ve **KARADENİZ** gemileriyle her çarşamba günleri

İSTANBUL-MERSİN arasında 12'şer günlük turlar:

İSTANBUL-İZMİR-DATÇA-MARMARİS-FİNİKE-ANTALYA-FETHİYE-BODRUM-KUŞADASI-İZMİR-İSTANBUL

HAFTA SONU-KIBRIS-YURT İÇİ
YURT DIŞI Her Turlu Gezi istekleriniz 1983 Broşürlerimizde mevcuttur
İsteyenlere derhal gönderilir.

Tum gezilerimiz 1618 sayılı yasaya uygun olarak Kultur ve Turızm Bakanlığı'nca onaylanmıştır.

● Gezilerimizde ve Tesislerimizde **MEYSU**-**Efes Pilsen** içilir.

● RODOS GEZİLERİ
10 Gün 15 000 TL. ve 200 Dolar
(12 Ağustos'dan itibaren her 15 günde bir Cuma günleri) Ücrete; Marmaris'e kadar gidiş-dönüş otobüs feribot ve Rodos'da lüks PARADİSE Oteli'nde 7 gece kahvaltı, akşam yemekleri esasına göre konaklama dahil olup tek yataklı oda farkı 7 gece için kişi başına 85 dolardır.

YURTİÇİ GEZİLERİ

● "10 GUN - 9 GECE" (Tesislerde konaklama 7 gece) ● HER CUMADAN ITIBAREN ● LUKS OTOBUSLERLE GİDİS-GELIS, REHBERLİK HIZMETLERİ SERVİS, VERGİ, YOLDAKİ KAHVALTILAR-IKRAMLAR ÖZENLİ DURU SERVİSİ DAHILDIR

SILE SATO OTEL	T Pan	23 500 TL
EDREMIT ÇAVUSOĞLU	Y Pan	29 200 TL
AYVALIK MURAT REIS	T Pan	29 200 TL
ERDEK YUC OTEL	T Pan	29.800 TL
ALANYA BANANA MOTEL	T Pan	25 000 TL
ALANYA PANAROMA MOTEL	Y Pan	21 500 TL
ALANYA MERHABA MOTEL	T Pan	19.500 TL
BODRUM T M T TATIL KOYU	Y.Pan	39.500 TL.
BODRUM MET KAMPING	T Pan.	15 500 TL.
GULTUR MOTEL GULLUK	T.Pan.	23.700 TL.
KORTAN OTEL BODRUM	T.Pan.	27.500 TL.
MARMARİS TATİL KÖYÜ	T.Pan.	37.500 TL
KUŞTUR TATIL KOYU	Y Pan	24.200 TL
OMER TATIL KOYU	Y.Pan	32.300 TL.
KEMER OLIMPOS OTEL	Y Pan	33.000 TL
BELDIBI MOTEL	T Pan	27.900 TL
BELTAŞ MOTEL	T Pan	28 700 TL
KULÜP DATÇA TATİL KÖYÜ	T Pan	47.000 TL

EKONOMİK TATİL VİLLALARI

BODRUM ve DATÇA AKTUR	4 YATAK Küçük tip VILLA	5 YATAK orta tip	6 YATAK büyük tip
	52.500	62.500	72 500

Yukarıdaki Fiatlar 8 Gün-7 Gece villalarda konaklama içindir

● HER PERŞEMBE ve CUMA GÜNLERİ UÇAKLA, HERGÜN ERKAL UÇAN GEMİLERİ İLE KIBRIS GEZİLERİ.

AVRUPA GEZİLERİ

● 1. Otobusle SOFYA - ZAGREP - VENEDİK - LOZAN PARIS LONDRA - AMSTERDAM FRANKFURT - VIYANA - BUDAPEŞTE BELGRAD - FILIBE ISTANBUL
23 Gun 160 000 TL ve 450 dolar
19.08– 02.09–16.09– 30.09.83 tarihlerinde

● 2. Otobusle SELANIK - ATINA - PATRAS - BRINDISI - ROMA NICE BARCELONA SAN SEBASTIYAN PARIS - LONDRA - BRUKSEL - FRANKFURT - VIYANA - BUDAPEŞTE - BELGRAD - FİLİBE - ISTANBUL
28 gun 220.000 TL. ve 450 dolar
26.08– 09 09–23.09.83 tarihlerinde

● 3. Uçakla MOSKOVA ve otobüsle LENINGRAD - HELSINKI STOCKHOLM KOPENHAG - HAMBURG AMSTERDAM - LONDRA - PARIS - LOZAN - VENEDIK BELGRAD FILIBE - ISTANBUL
28 gun 282.000 TL. ve 450 dolar 02.9.83 tarihinde

● 4. Uçakla ISTANBUL - PARIS - MADRID - LIZBON - LONDRA - NICE - ROMA - İSTANBUL
18 gün 172.000 TL. ve 450 dolar
26.08–09.09– 23.09–07.10– 21.10– 30.12.83 tarihlerinde

● 5. Uçakla ISTANBUL - PARIS - LONDRA - NICE - ROMA - İSTANBUL
16 Gun 162.000 TL. ve 430 dolar
19.08– 02.09–16.09–30.09–14.10–23.12.83 tarihlerinde

NOT: Gezi ücretlerine; otobüs veya uçak oteller, kahvaltılar (1-2-3 no lu gezilerde ayrıca akşam yemekleri), rehber, vergiler ve özenli DURU servisi dahildir.

● PRET A PORTER
(Hazır Giyim Fuarı)
23 Eylül'de 6 gün 90.000 TL. ve 260 Dolar
Ücrete; uçak, transferler, otel ve kahvaltılar dahildir.

● ATİNA-RODOS GEZİSİ
13 Eylül'de 13 Gün 61.000 TL. ve 375 Dolar
Ücrete; uçak, feribot, transferler, oteller, kahvaltı ve akşam yemekleri dahildir.

KITALAR ARASI GEZİLER

● KUZEY AMERİKA

İSTANBUL - (Frankfurt) - NEW YORK - WASHİNGTON - MİAMİ - NEW ORLEANS - LAS VEGAS - SAN FRANCISCO - LOS ANGELES - NEW YORK (Frankfurt)- ISTANBUL (21 Gün)

Başlangıç	Bitiş	TL	DOLAR
24.08.83	13.09.83	427.000	450
26.10.83	15.11.83	417.000	450
21.12.83	10.01.84	417.000	450

● UZAKDOĞU TURU

İSTANBUL - PARİS - BANGKOK - SİNGAPORE - MANİLA - TOKYO - SEOUL - HONGKOK - PARİS - İSTANBUL 22 Gün 418.000 TL. ve 450 dolar

Başlangıç	Bitiş
26.08.83	16.09.83
23.09.83	14.10.83
21.10.83	11.11.83

● GELENEKSEL DÜNYA TURU

İSTANBUL - DELHİ - BANGKOK - SİNGAPORE - TOKYO - HONOLULU - SAN FRANCISCO - LOS ANGELES - LAS VEGAS - MIAMİ - NEW YORK - ISTANBUL
33 Gün 767.000 TL. ve 450 dolar

Başlangıç	Bitiş
07.09.83	09.10.83
05.10.83	06.11.83
21.12.83	22.01.84

● AFRİKA TURU

İSTANBUL - MOMBASA - TSAVO - AMBOSELLI - NAIROBI - NYERI - NAIROBI - MAHE (SEYCHELLES) - NAIROBI - JOHANNESBURG - CAPETOWN - DURBAN - NAIROBI - KAHİRE -ASWAN - LUXOR - KAHİRE - ROMA - İSTANBUL 10 Kasım'da 35 GUN 655.000 TL.

NOT: 1-Kıtalararası gezi ücretlerine; uçak transferler, oteller Amerikan kahvaltılar (Afrika gezisinde yalnız uçak bedeli) dahildir.

2-Tüm gezilere ait ücretlerin Türk parası kısmını; turların başlama tarihinden en az 2 ay öncesine kadar ödeyenlere her ay için %3 oranında indirim yapılır.

SAYIN DOKTORLARIMIZA DUYURU

JİNEKOLOJİ KONGRESİ

• İSTANBUL-MARMARİS-RODOS-ATİNA-İSTANBUL
62.000 TL.- ve 280 Dolar 8 Eylül (10 gün)
• İSTANBUL-SELANİK-ATİNA-SELANİK-İSTANBUL
12.000 TL.- ve 195 Dolar 12 Eylül (7 gün)

RADYOLOJİ KONGRESİ

● ISTANBUL-PARIS BORDO MADRIT-ROMA ISTANBUL
1 Eylul'de 17 Gun, 139.000 TL. ve 450 Dolar.
● ISTANBUL-BORDO-PARIS-ISTANBUL
4 Eylul'de 8 Gun 136.000 TL ve 210 Dolar

DÜNYA DİŞ HEKİMLİĞİ KONGRESİ

TOKYO VE UZAKDOĞU GEZİSİ
ISTANBUL-SINGAPORE MANILA
TOKYO HONG KONG BANGKOK ROMA ISTANBUL
06 Kasım 1983 - 29 Kasım 24 Gun, 539.000 TL. ve 450 Dolar

MERKEZ
Beyoğlu, Istiklâl Cad No 365-İstanbul
Tel: 143 76 50 (5 Hat)—144 89 95
143 79 96—144 46 51—143 07 41
Telex: 24343 duru tr.

HARBİYE:
Cumhuriyet Cad. No: 243
Tel 141 12 84 (5 Hat)
Telex: 23721 duse

KADIKÖY
Altıyol, Onur İşhanı No: 407
Tel: 337 01 38–337 32 77– 338 39 03.
Telex: 22 125 duru tr.

BAKIRKÖY:
İstanbul Cad. Pelın Işhanı
NESLI TURIZM
Tel: 570 13 62

ANKARA:
Atatürk Bulvarı. No: 83
Tel: 34 48 44 — 34 48 45
Telex. 43415 dtsa tr.

ANKARA
Atatürk Bulvarı No: 151
TURBAN TURIZM
Tel: 175372– 18 29 19
Telex: 42614 Tuba tr

BODRUM:
Karantına Cad. No: 48
Tel: 413
Telex: 52976 boat tr

Ekonominin ateşi yüksek

İhracat ve ithalat hedeflerinin gerilemesi ve enflasyon beklentisinin yükselmesi, ekonomideki tıkanıklık göstergeleri olarak değerlendiriliyor

"Durumumuz çok kötü demeye dilim varmıyor, ama iyileşmede geçiktik." Devlet Plânlama Teşkilatı Müsteşarı Yıldırım Aktürk'ün geçen hafta yaptığı bu açıklama, şaşkınlık yarattı. Aktürk, "Hastanın ateşi yükseldi" diyor ve ekonominin önündeki darboğazları sıralıyordu. Şaşkınlığın en önemli nedeni, Aktürk'ün çok kısa bir süre önce, "genelde son üç yıllık tatbikata baktığımızda, büyüme hızında, ihracatta, enflasyonun kontrolünde yıllık programda verdiğimiz hedeflerin iyi tarafında kaldık. Yeni hedefin ötesinde performans verdik" yollu bir açıklama yapmış olmasıydı. **Cumhuriyet** gazetesi köşe yazarlarından İlhan Selçuk bu çelişki için "Ne oldu yahu?... Temmuz'dan Ağustos'a yaz gitti de kış mı geldi?" diye soruyor ve bu demecin siyasette erbap olanlarca Maliye Bakanı Kafaoğlu'na karşı Özal'ı desteklemek için verildiği şeklinde yorumlandığını belirtiyordu.

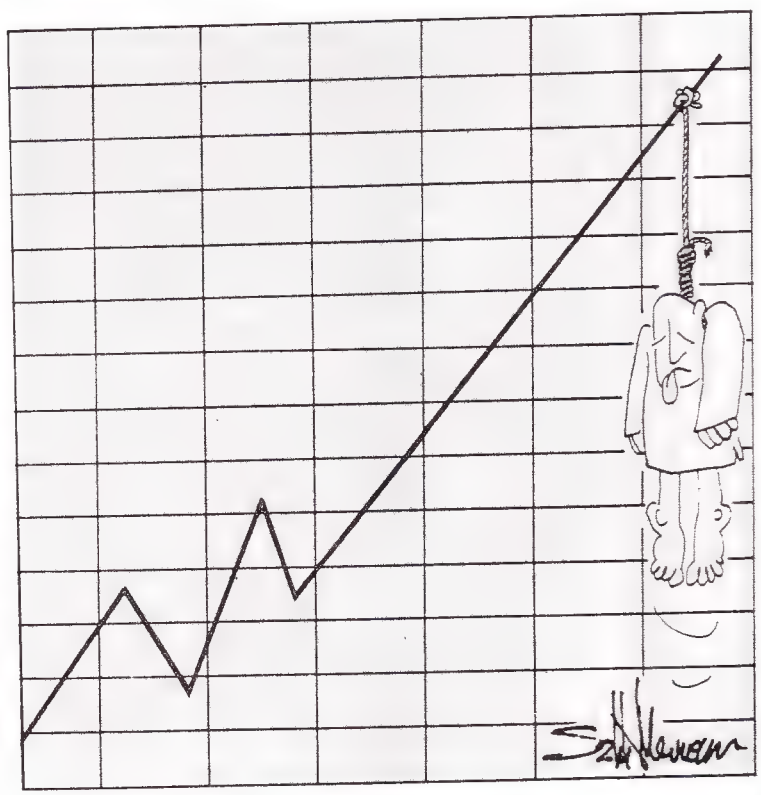

Kurtarma derken batıyor mu? Siyasi düzlemdeki saflaşma bir yana Temmuz'dan Ağustos'a bir değişiklik daha söz konusuydu. Devlet İstatistik Enstütüsü'nün ilk üç aylık verilere göre yaptığı belirlemeler, 1983 yılı program tahminlerinin tutmadığını ortaya koyuyordu. DİE'nin açıklaması, program hedeflerinde kalkınma hızı, ihracat ve ithalat hedefleri, enflasyon oranı ve işçi dövizleri konusunda oldukça iyimser davranıldığını ortaya koymaktaydı. Hedeflerdeki gerilemenin yanısıra, ilk kez 1977 yılında, 1000 doların üstüne çıkan kişi başına milli gelir de 1000 doların altına düşmüştü. Üstelik Türk lirasının dolar karşısında sürekli değer yitirmesiyle, milli gelirin daha da düşeceği açık seçik anlaşılır hale geliyordu. Yapılan hesaplara göre şu an için kişi başına milli gelir 911 dolarda kalıyordu. Yani 1979 yılından beri Türkiye halkı zenginleşmiyor, yoksullaşıyordu. Enflasyon devalüasyon hele şimdi süreklisi kısır döngüsü içinde bu gelişimin tersine çevrilmesini beklemek de pek olası gözükmüyordu. Ancak kurtarma operasyonlarının tozu dumanı içinde bu konu biraz gümbürtüye gidiyor ve yetkili resmi mercilerden bu açıklama gelmiyordu. Ne olmuştu 24 Ocak Kararları'na? Bu kararların kısa vadeli hedefi ve en büyük başarısı (!) enflasyonu düşürmek, ihracatı arttırmak değil miydi? İki yıllık bir uygulama sonucunda neden planlanan hedeflere bile ulaşılamamıştı? Neden KİT'leri özel sektöre devredelim denirken, özel sektör kuruluşları ardı ardına KİT'leştiriliyordu?

Evdeki hesap? DIE tarafından yapılan açıklamaların en fazla ilgi uyandıranı enflasyon konusuyla ilgili anıydı. Kitleleri doğrudan ilgilendiren bir konuydu enflasyon. Program hedeflerinde yüzde 20 olarak belirtilen enflasyon oranı, yeni düzenlemeyle yüzde 24.2'ye çıkartılıyordu. 4.2'lik bir artış, Yine de oldukça iyimser bulunuyor, TÜSİAD Başkanı Ali Koçman yıl sonu itibarıyle enflasyonun yüzde 35'e yükseleceğinden endişeleniyordu (!) Maliye Bakanı Kafaoğlu ise, "Enflasyonu yüzde 20'de tutamıyacağımız anlaşıldı. Bu iş bir yerden balon yaptı" diyordu. Mevcut uygulamalar ve yakın geleceğe ilişkin beklentiler ise, bu balonun bakanın tahmininden çok daha önce patlayıp, uygulamaları ıskartaya çıkartabileceğini gösteriyordu. Banka ve şirket kurtarma operasyonları nedeniyle açılan para muslukları bir yana, son akaryakıt ve buna bağlı zincirleme zamlar enflasyonunun daha hızlanmasını kaçınılmaz kılmaktaydı. Bunun yanısıra, müteahhit ve üreticinin alacakları da gözönünde bulundurulursa piyasaya para arzının daha da zorlanacağını kestirmek pek güç değildi. Bu borçların şimdiden 200 milyara yaklaştığı belirtiliyordu.

Bu konuda görüşlerine başvurduğumuz Boğaziçi Üniversitesi Öğ-

retim Görevlisi Dr. Fahrettin Yağcı, enflasyon hedeflerinin düşük tutulması konusunda şu açıklamayı yaptı: "Hedefin düşük saptanmasının iki nedeni var. Birincisi, enflasyonla ilgili beklentileri etkilemek. Enflasyonunun yüzde 20 olacağını, yani oranın her geçen gün daha da düştüğünü göstererek, yapılan parasal kontratları ve fiyat artırımlarını etkilemek. İkinci neden, ücret ve taban fiyatı saptamalarına bir dayanak teşkil etmek. Yani enflasyonunun yüzde 20 olacağını söyleyip yüzde 20'den fazla ücret ve taban fiyatı arttırımı yapmamak" 1983 yılı içinde belirlenen işçi ücretlerinde de, memur maaşlarında da bu enflasyon beklentisi veri alındı. Nitekim Kafaoğlu da memur maaşlarının bir sonraki bütçeye kadar olduğu gibi kalacağını açıklayarak, 'müjde'yi veriyordu.

Büyüme, ihracat ve işçi dövizleri. Kalkınma hızı da yeni belirlemeye göre 2.9 olmuyordu. Bu, plan-

Fahrettin Yağcı: "Enflasyon hedefi bilhassa düşük tutuluyor."

İlk verilere göre ihracatın da durumu pek parlakdeğil

Yeni hedefler de iyimser

1983 yılı verilerine göre, ihracat, işçi dövizleri ve büyüme hızının yıllık plandaki hedeflere ulaşamaması ve enflasyon beklentisinin yükseltilmesi konusunda **Profesör Dr. Besim Üstünel Nokta'***nın sorularını yanıtladı.*

Nokta: 1983 yılının ilk üç ayındaki uygulamalara göre, kalkınma hızı program hedeflerinin gerisinde kaldı ve beklentiler düşürüldü. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Prof. Üstünel: Türkiye henüz hızlı kalkınmanın koşullarına sahip değildir. Bu nedenle plancıların 1983 yılı için daha mütevazi bir kalkınma hızı saptamaları gerekirdi. Hedefin yüzde 4.8'den yüzde 2.9'a düşürülmesi doğaldır. Bunun bile gerçekçi olduğunu söylemek güç. Çünkü dünya ekonomisi, Amerikan ekonomisi başta olmak üzere, henüz canlanmaya başlamıştır. Bu canlanmanın devam edip etmeyeceği şüphelidir.

Avrupa'da canlanmanın başlaması zaman alacaktır. Türkiye'ye yansıması ise, daha da zaman alıcı olacaktır. Bu nedenle bence Türkiye ekonomisinde üretim artışı ve canlanma, ancak 1984 yılından itibaren geçerli olabilir.

Nokta: İhracat hedefinin gerilemesi hakkında ne düşünüyorsunuz?

Üstünel: İhracat hedefinin gerçekleştirilmesi konusunda bir öngörüde bulunmak için henüz erkendir. Hedefin gerçekleştirilmesi yılın son üç dört ayında daha belirgin hale gelecektir, çünkü Türkiye'nin tarıma dayalı ihraç ürünlerinde satışlar ve döviz girişleri bu aylarda olacaktır. İşçi dövizlerinde de 2 milyarlık beklenti biraz iyimser bir yaklaşımdı. Çünkü serbest döviz kuruyla resmî kur arasındaki fark, bir süreden beri açılmaktadır. Bu açılma serbest piyasaya akışı hızlandıracaktır. Bu eğilim devam ederse, sadece işçi tasarrufları değil, ihracat dövizlerinde de serbest piyasaya kayış olacaktır.

Nokta: En fazla tartışılan konulardan biri de enflasyon oranı, bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Üstünel: Enflasyonun, bugün gerçekleşmesi muhtemel fiyat artışlarıyla, yıl sonunda yüzde 29,5'da kalacağını söylemek oldukça iyimser bir yaklaşımdır. Bu konuda yapılması gereken en önemli şey, halkın enflasyonun giderek frenleneceği hakkında kesin kanıya varmasının gerekliliğidir. Enflasyon beklentisiyle paradan kaçış olayının yeniden hortlaması önlenebilirse, enflasyon konusunda başarı elde edilebilir. Bunun yanısıra, enflasyon beklentilerini engellemek için faiz politikasının da gözden geçirilmesi gereklidir.

Üstünel: "Enflasyonun yüzde 29.5'de kalması da şüpheli"

da belirlenen 4.8'lik hedefin oldukça altındaydı. Bir yandan yatırım yapılmadığı için, başta inşaat olmak üzere çöken sektörler, öte yandan sayıları 3.5 milyona varan işsizle, bu yeni hedeflerin IMF dışında kimseyi memnun etmek olası gözükmüyordu. 24 Ocak Kararları zaten kısa vadede pek de yüksek bir büyüme vaad etmemişti ama ihracata ne oluyordu? 1983 yılı sonu itibariyle 7.1 milyarlık ihracat beklentisi, 6.2 milyar dolara indirilmişti.

Programdaki hedefler ve yeni beklentiler

	Program	Beklenti
Kalkınma hızı	4.8 %	2.9 %
Enflasyon	20 %	29.5 %
İhracat	7.1 milyar dolar	6.2 milyar dolar
İthalat	10 milyar dolar	9.4 milyar dolar
İşçi dövizi	2.55 milyar dolar	2 milyar dolar

Özel sektör, ihracattaki duraklamadan şikayet ederken, yetkililer bu konuda görüş birliğine varamıyorlardı. Maliye ve Ticaret Bakanları, ihracattaki gerilemenin geçiçi olduğunda ısrar ediyordu. Buna karşılık, Devlet Planlama Teşkilatı, iç talepteki kısmi canlanma ile mali-

BİR GÖRÜŞ / **Asaf Savaş AKAT**

Farkları yok, sıfır bile çok

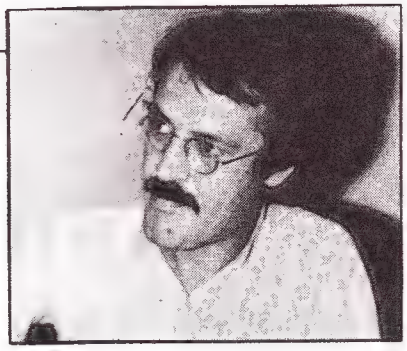

Geçen hafta Arslan Başer Kafaoğlu ile başlattığımız "Bir görüş" köşemizde bu hafta da Asaf Savaş Akat var

NOKTA'nın geçen sayısında yayınlanan ekonomi karnesi kamuoyunda ilgiyle karşılandı. Günlük gazeteler konuyu haber olarak okuyucularına ilettiler; Teoman Erel çok okunan köşesinde "karneyi" değerlendirdi. Bu çok sevindirici bir gelişme. İktisat politikasının sorumlu mevkilerine yükselenlerin artık yakından izlendiğine yaptıkları hataların kolay unutulamayacağına işaret ediyor. Jüride en düşük puanı ben -sıfır- vermişim.

Sıfır notunun simgesel bir değeri var: Bu **iş hiç olmadı** anlamını taşıyor. Bu yargı, tümüyle iki yöneticinin **ekonomiyi** yönetmedeki başarılarına ait. Turgut Özal'ın **mühendis** olarak girdiği bir sınavı alnının akı ile becereceğinden şüphem yok; **parti lideri** olarak da yüksekçe bir not alabilir. Adnan Başer Kafaoğlu da, **maliye** sınavından ya da **bütçe** seminer ödevinden belki iyi not alabilir; galiba onun **politikacılığını** değerlendirme fırsatı yakında belirecek. Ancak, ekonomi ayrı bir konu; neyin neden olduğunu anlamadığı bir bunalıma gerçekçi **teşhis** koyamayınca, kısa ve uzun dönemli sorunların da ayrıdedilmesi imkansız hale geliyor ve göz açıp kapayıncaya kadar dünün başarıları bugünün mağlubiyetlerine dönüşüyor.

Özal'a sıfır verdim, çünkü kopye çekerken yakalanmıştı. IMF'nin standartlaştırıp teksir ettiği istikrar programını büyük bir yenilik diye piyasaya sürdü. Üstelik, sıradan bir **istikrar** programını ısrarla yapısal dönüşüm diye pazarladı. Kısa dönemde, istikrar paketi **toplumsal maliyeti** çok yüksek de olsa, olumlu sonuçlar verdi. Fakat, uzun dönemde, ekonominin yapısı aynı kaldığı için sürdürülmesi bile imkansızlaştı yani çözüldü. Kafaoğlu'na sıfır verdim, çünkü 1970'lerin ilk yarısındaki mutlu günlere geri dönülebileceği inancını taşıyarak (ve yayarak) yönetime geldi: Yanlış soruya cevap veriyordu. Ekonomi büyük bir **yapısal bunalım** içindeydi; restorasyon özlemleri bunalımı derinleştirmekten başka bir işe yarayamazdı. Yaramadı. Sorun gerekli yapısal reformları teşhis etmek ve bu reformları akılcı bir konjonktür politikası ile bütünleştirerek uygulamaya sokmaktı.

> Türkiye ekonomisi üç yıldır çok kötü yönetiliyor. Yapılan inanılmaz yanlışların faturasını yarın hepimiz ödemek zorunda kalacağız

Demek ki, benim için Özal'la Kafaoğlu arasında birini diğerine tercih etmeme olanak tanıyacak bir fark yok. Uygulamada farklılıklar var gibi görülse de, her ikisinin ekonomi açısından sonucu aynı: Bunalımın derinleşmesi ve Türkiye'nin yok yere çok değerli yılları israf etmesi. Sıfır çok bile.

Zaten, ekonominin kendisi, bizim jüriye hiç aldırmadan, notunu çoktan verdi. İhracat artışı ne oldu? Ya da enflasyon? Büyüme hızı hızla düşmekte; yatırımlar sıfıra doğru gidiyor. Hani, nerede bankacılık reformu? Bütün bunları doların tırmanışına ya da İran-Irak savaşına atfedip esas gerçeği gizlemek her geçen gün zorlaşıyor. Benim gözümde gerçek çok sade: Türkiye ekonomisi üç yıldır **çok kötü** yönetiliyor. Yapılan inanılmaz yanlışların faturasını yarın hepimiz ödemek zorunda kalacağız. Bu bakıma, yakın gelecekte kamuoyunun iktisat politikası sorumlularını daha da büyük bir dikkatle izlemesi ve **alternatif** arayışını yoğunlaştırması bence hayati önem taşıyor.

Türkiye'de kişi başına düşen milli gelir

	Cari fiyatlar	Dolar olarak
1978	29.910 TL.	1.196
1979	50.600 TL.	1.446
1980	98.732 TL.	1.106
1981	143.004 TL.	1.081
1982	186.123 TL.	1.008
1983	233.307 TL.	911

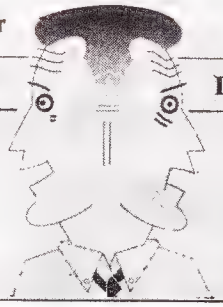

yetlerdeki yükselme "vergi iadeleriyle karşılanamaz olunca, bunun ihracatı engellediğini" savunuyordu. Merkez Bankası'da kaynak yetersizliği nedeniyle ihracat kredilerinin yüzde 50 sini karşılayabilirken, vergi iadelerinin ödenmesinde de gecikiyordu.

Yıllardır döviz girdilerimizin başlıca kalemi olan işçi dövizlerinde de 2.55 milyar dolardan 2 milyar dolarlık bir hedefe gerileme söz konusuydu. Dr. Fahrettin Yağcı bu konuda da şunları söylüyordu: "İşçi dövizi girişlerindeki düşüşün temel nedeni, reel döviz kurundaki düşmelerdir. Yani işçinin 1 mark verdiğinde aldığı Türk lirasının reel değeri her yıl düşüyor. Bu durumda işçiler dövizlerini ya göndermiyorlar ya da karaborsada bozduruyorlar. Bu kur düzeyi ile işçi dövizlerine daha fazla sübvansiyon verilerek dövizlerini Türkiye'ye göndermeleri de teşvik edilebilir, ama bu da yapılmıyor."

Israrın gerekçesi. Bu yıldan itibaren dış borç ödemelerinin başlaması, duran yatırımlar, artan işsizlik, bozulan gelir dağılımı, can simidi taleplerinin artması ve Türk lirasının 'pula' dönmesinin yarattığı olumsuz ekonomik tabloyu daha da zorlayacağa benziyor. 1983 yılı için, istikrar programı çerçevesindeki hedeflere ulaşılamayacağının da ortaya çıktığı düşünülürse, ekonomiyi yönetenlerin "24 Ocak İstikrar Tedbirleri"ni uygulamaktaki ısrarlarını nasıl açıklayacakları merakla bekleniyor.●

Susmasını bilmeli

İstanbul İplik Mensucat İhracatçılar Birliği Yönetim Kurulu başkanı işadamı **Mehmet Şuhubi** *görüşlerini şöyle belirtti:*

Ekonomik göstergelerin sonuçları üzerinde etken olan gerçek faktörlerin yanında, sübjektif bazı faktörler de vardır. İster ekonominin sevk ve idaresinden, ister ekonomi dışı etkenlerin ekonomiye yansımasından kaynaklansın, bünye içinde bazı değişiklikler cereyan ediyorsa, bunları sübjektif faktörlerle daha kötüye götürmemek için, başta sorumlu noktada bulunan insanlar susmasını bilmelidir. Bu, halkın aldatılması demek değil, halkın şaşırtılmasına engel olmak demektir. Benim yaklaşımım ülke çıkarları doğrultusunda halkı şaşırtmayan, insanlar üzerinde menfi etki yapmayacak açıklamalar yapmayı öngörmektedir.

Şuhubi: "Enflasyon rakamları toto oynar gibi tartışılmamalı"

Bu yüzden enflasyon rakamlarının, spor-toto oynar gibi, kamuoyu önünde tartışılmasının ülke çıkarları ile bağdaşmadığı kanısındayım.

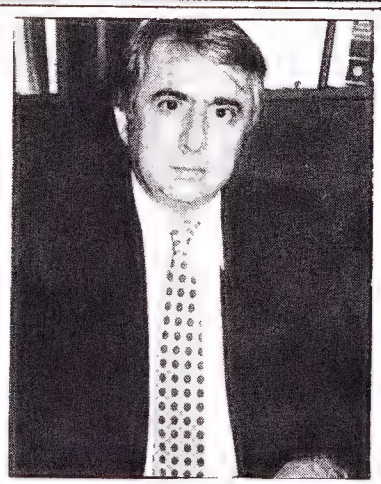

Bulutoğlu : "Artan maliyetler ve yüksek faiz enflasyonun kaynağı"

Yatırımlar artmalı

Nokta *enflasyon, büyüme hızı ve işçi dövizlerindeki hedefler konusunda Profesör Dr.* **Kenan Bulutoğlu'***nun görüşlerine başvurdu.*

Nokta: Sayın Bulutoğlu yeni hedefleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

K. Bulutoğlu: Yeni hedeflerin daha gerçekçi olduğu söylenebilir. Türkiye ekonomisinde sağlıklı bir canlanma için yatırımların artması gerek. Yüksek faizve iç piyasada durgunluk, yatırımları ve dolayısıyla verimliliği arttırmamıza olanak vermiyor. Umutlar, 1984'de ABD ekonomisindeki canlanmaya ve bunun Avrupa ile dünyayı etkilemesine kalmıştır. Ancak, ABD'de faizler yüksek kalacaktır.

Nokta: Enflasyon ve işçi dövizleri konusundaki hedefler gerçekçi mi?

Bulutoğlu: Geçen yıl ortasından itibaren iç piyasada yoğunlaşan finans bunalımı, önce bankalar, sonra bazı şirketlerin kurtarılması için parasal genişlemeye sebep oldu. Ayrıca özellikle doların yükselmesiyle artan maliyetler ve yüksek faizler enflasyonun kaynağını oluşturmaktadır. İhracatı sürdürmek için iç fiyat artışlarına göre kur ayarlaması gerekiyor. Kur ayarlamaları, özellikle doların yükselmesi ithalatta girdi fiyatlarını arttırdı. Bu da petrol ucuzluğunun etkisini azalttı.

Doların değerinin giderek yükselmesinin Türkiye ekonomisine etkileri Kafaoğlu'nu da düşündürüyor

Dolar aldı gidiyor

Son 7 ayda günlük kur ayarlamaları sonucu Türk Lirası dolar karşısında yüzde 23 değer yitirdi

"—Oğul ne diyor bu gazeteler. Artık dolar olarak mı ücret alacağız?

—Hayır baba. Ücretler dolara göre ayarlansın diyorlar.

—Yahu elin dolarından bize ne. Ben bu memlekette çalışıp, bu memlekette ücret almıyor muyum? Bu dolar da nereden çıktı?

—Baba, beş yıl önce asgari ücret karşılığı günde 6 dolar alıyormuşsun, bugün asgari ücretin karşılığı 2.5 dolara inmiş.

—Haa, paranın değerini diyorsan, onu bilirim. Değeri de kendi de küçüldükce küçüldü paraların."

Ne ilgisi vardı, Mehmet ustanın dolarla molarla. İlgi "günlük kur" uygulamalarıyla, sürekli devalüasyon döneminin başlatılması sonucu Türk Lirası'nın, dolar karşısında hızlı değer kaybından geliyordu. Türk ekonomisi devalüasyon-enflasyon sarmalından kurtulamıyor, Mehmet Emmi'nin aldığı gerçek ücret de düştükçe düşüyordu.

Son dönemlerde doların hızlı değer kazanması, Türk ekonomisinde ilginç sonuçlar yarattı. Petrol fiyatlarının dünyada düşürülmesine rağmen, Türkiye'de akaryakıta zam yapıldı.

"Yeter artık. "Doların hızlı değer kazanmasından şikayet eden tek ülke Türkiye değil. Başta Fransa olmak üzere Almanya, İngiltere ve Japonya'da bu değer artışına "yeter artık!" dediler. Ancak çeşitli Avrupa ülkelerinin ve Japonya'nın dolara olan talebi düşürmek amacıyla piyasaya sürdükleri dolar miktarının 1 milyarı aşmasına rağmen bir sonuç alınamıyor. Doların 8 Frank sınırını aşmasıyla paçaları tutuşan Fransa, ABD'yi batılı ülkelerin sorunlarını düşünmeden hareket ettiği için kınarken, ABD'de yayınlanan 'The Wall Street Journal", Fransız'lara, kabahati iş başındaki sosyalist yönetimin politikasında aramalarını tavsiye ediyor.

Avrupa ülkelerinin böyle hırçınlaşması nedensiz değil. Türkiye'de olduğu gibi bu ülkelerde de, doların hızlı değer artışıyla petrol faturaları kabarıyor. Bu da maliyetlerin ve fiyatların artmasıyla sonuçlanıyor. Ancak Avrupalıları asıl kızdıran, yatırıma bu kadar gereksinim duydukları bir dönemde, uluslararası finans sermayesinin, daha güvenilir ve kârlı buldukları ABD'ye kayması. Bu sermayenin tekrar Avrupa'ya dönmesinin de oldukça zaman alacağına kesin gözüyle bakılıyor.

Dolar Civanım. Doların değerinin sürekli artması, dolara olan talebin artmasının hem nedeni hem da sonucu olarak ortaya çıkıyor. Dolarda değer artışı 1980'den itibaren ABD'de faiz oranlarında görülen artışa bağlanıyor. Nitekim ABD'nin bütçe açıklarını kapatmak için piyasadan sürekli para çekmesi, hem dolara olan talebin artmasına hem de faiz oranlarında artış beklentisinin güçlenmesine yol açıyor. Bu nedenle geçen hafta da dolar hızla tırmanmayı sürdürdü. Böylece geçtiğimiz yıl faiz oranlarının düşürülmesiyle ABD de ekonomik canlanmayı başlatmış ve enflasyonu düşürebilmişti. Ancak 200 milyar doları bulan bütçe açığı nedeniyle Maliye Bakanlığı sıkı para politikasını sürdürünce faizler

TÜRKİYE'NİN BORÇLARININ DOLAR VE LİRA OLARAK KARŞILIKLARI

YILLAR	DOLAR OLARAK (milyon)	1 OCAK 1982 1 Dolar: 100 Lira	11 AĞUSTOS 1983 1Dolar:234.05 Lira
1983-2020	20.448.9	2 trilyon 0.44.6 milyar lira	4 trilyon 785.6 milyar lira

yeniden yükseliyordu. Bugün Amerikan Merkez Bankası FED'in dolardaki tırmanışı durdurmak için harekete geçmesi de bir sonuç yaratmıyor. FED, canlanmanın duracağı ve ABD ihracatının olumsuz yönde etkileneceği kaygısıyla harekete geçmiş ama bir sonuç alamamış durumda.

Dolardaki değer artışının başka nedenleri var. Geri kalmış ülkelerin borç ödemelerini gerçekleştirmek ve petrol ihracatçısı ülkelerin, büyüyen ödemeler dengesi açıkları için dolara olan talepleri de bu artışı körüklüyor. Ayrıca spekülatif yaklaşımlar da talepte şişme yaratıyor.

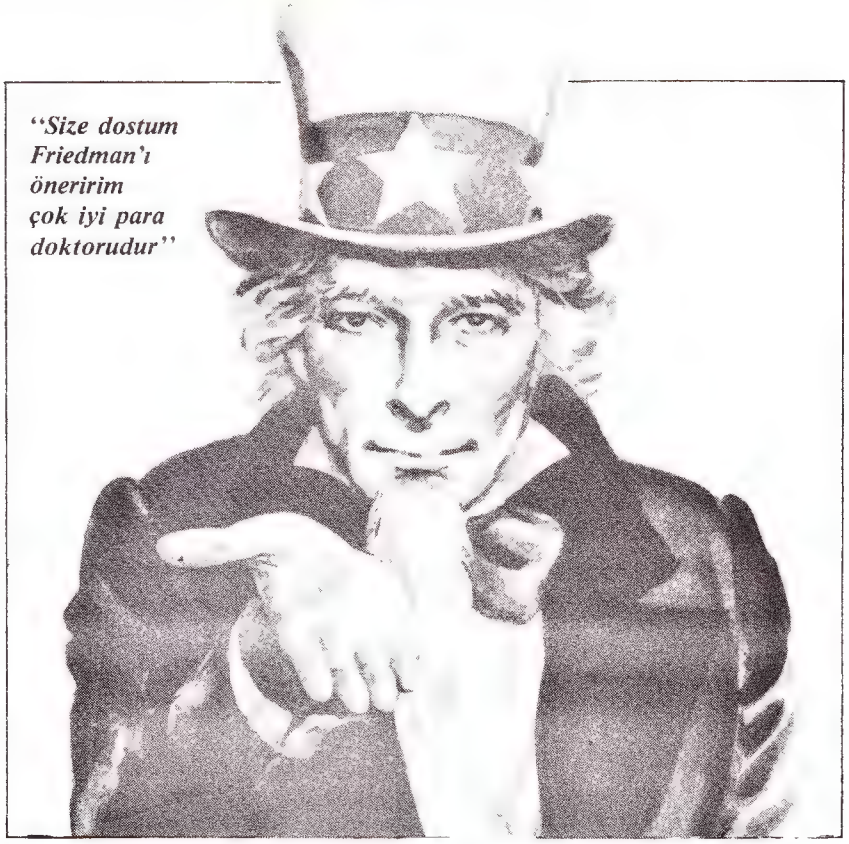

Ya Türkiye'de Günlük kur uygulamasının başlatılmasıyla Türk Lirası dolar karşısında yüzde 23'lük bir değer kaybına uğradı. Aralık 1982'de 189.89 kuruş olan dolar, 11 Ağustos tarihinde 234.05 Türk lirası olarak işlem görüyordu. Devalüasyonun ihracatı uyarıcı etkiler yaptığının savunulmasına rağmen ithalat bedelleri sürekli artmaktaydı. Ara malı ve yatırım malı yönünden büyük ölçüde dışa bağımlı olan Türkiye sanayii, ithalattaki fiyat artışlarını maliyete yansıtıyordu. Bu da maliyet enflasyonunun tırmanmasına neden olmaktaydı. Enflasyonu geriye çekmek için uygulanan sıkı para politikaları bu nedenle tam anlamıyla başarıya ulaşamıyordu. Fiyatlar ister istemez artıyor, kur farkları yüzünden bir dizi şirket kurtarılmayı ya da desteklenmeyi talep ediyordu. Enflasyonu önlemek için uygulanan sıkı para politikalarının sonucu da yatırımların durması ve işsizliğin artmasıyla sonuçlanmaktaydı. Devlet Planlama Teşkilatı verilerine göre, 1983 yılı içinde işsiz sayısı 3.5 milyona ulaşacaktı. Ayrıca, doların değer kazanması üzerine uygulamaya konulan zamlar ve enflasyon, reel gelirin düşmesi sonucunu da yaratıyordu. Her yeni ayarlamada, önce akaryakıta, sonra ona bağlı olarak bir dizi mal ve hizmete zam uygulanıyordu. Ayrıca, Türkiye'nin dış borç yükü durduğu yerde artmaktaydı. Türkiye önündeki 20 yıllık süreçte dış borçlarını ana para ve faiz olarak gecikmeden ödeme başarısını gösterse de doların değer kazanması, bu borçların da artmasına neden olacaktı.

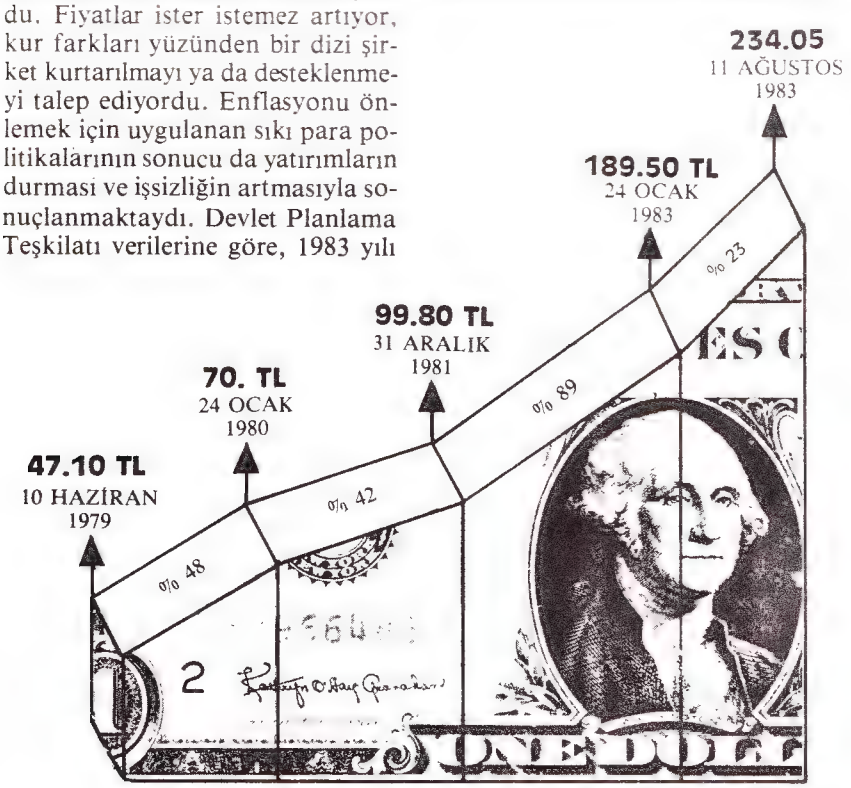

Bu arada uzmanlar uygulanan günlük kur politikasına rağmen serbest ve resmi kur arasında bir fark doğduğunu belirtiyorlar. Bu koşullarda da ya biriken kur farklarını bir "şok" devalüasyonla ortadan kaldırmak, ya da azalan ihracat gelirlerine razı olmak gerekecek.

Artış duracak mı? Doların değerinin artmasının öteki ülkelerde yarattığı darboğazlarla fazla ilgili gözükmeyen Reagan, "Bir çok kişi doların yükselişini tepkiyle karşılıyor ve suçu ABD'deki faiz oranlarının yüksekliğine bağlıyor. Oysa, birçok ülke var ki, orada da faiz oranları yüksek. Buna rağmen paraları bizimkine nazaran sürekli değer yitiriyor" dedi. Uluslararası gözlemciler başta Fransa olmak üzere Avrupa ülkeleri ve Japonya'nın "doların durdurulamayan yükselişi"ne karşı aldıkları önlemlerin, en azından kısa vadede yeterli olamayacağını ve doların gücünü ABD başkanlık seçimlerine kadar sürdüreceğini savunuyorlar. Türkiye ekonomisi açısından ise dolardaki değer artışı hastalıklı bir bünyenin bir salgın hastalık karşısındaki konumundan pek de farklı olmayacak.●

GÜNLERİN GETİRDİĞİ

Anavatan Partisi Beşiktaş İlçe Başkanı Fenni Sünnetçi **Kemal Özkan,** Uzakdoğu ülkelerinde yaygın olan bir modayı Türkiye'de başlattı. Daha çok sosyete kızları arasında yaygınlaştığı belirtilen "delinen buruna altın halka takma" modasının Türkiye'deki öncüsü olan Özkan, deldirme operasyonu konusunda şunları söyledi: "Burun deldirme, kulak deldirme kadar basit bir operasyon. Üç beş dakika bile sürmüyor, üstelik hiç acıtmıyor"

Özkan'ın yarattığı bu yeni modanın haberini TAN gazetesi, **"Bir Orası Kalmıştı: Sosyete kızları şimdi de burunlarını deldiriyor" başlığı altında yayınladı.**

Özkan üç dakikada burun deliyor

Monte Carlo'da sinema ve televizyon yıldızları arasında düzenlenen tenis turnuvasında Brooke Shields, Charlton Heston, Sidney Poitier, John Forsyth, George Peppard ve Flamingo Yolu'ndan tanıdığımız Morgan Fairchild katıldılar. Ünlü Wimbledon Tenis Turnuvası kadar ilgi gören yarışmada Brooke Shields ile Morgan Fairchild arasındaki rekabet sinema dünyasının diğer ünlülerinin gözünden kaçmadı. Turnuvanın düzenleyicilerinden olan Prens Albert ilk günlerdeShields ve Fairchild'a yakın ilgi gösterdi. Daha sonra genç prensin ilgisi Morgan Fairchild üzerinde yoğunlaştı. Flamingo Yolu'nun yıldızı, Brooke Shields'i teniste de yenince durum daha da vahimleşti.

Şu günlerde Monaco'da Brooke Shields'in her iki konuda da yenilgisi konuşuluyor. Eğer Prens Albert, Fairchild'i kendisine eş olarak seçerse Monaco Sarayı, bir prensin bir film yıldızı ile evlenmesi geleneğini sürdürmüş olacak.

AIESEC diye bilinen İktisadi ve Ticari İlimler Talebeleri Staj Komitesi ile İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi işbirliği ile düzenlenen "Uluslararası Yaz Okulu", çeşitli ülkelerden gelen öğrencilerin de çabaları ile renkli günler yaşıyor. Günümüz dünyasının ekonomik sorunlarının tartışıldığı ve araştırıldığı Yaz Okulunda 9-11 Ağustos günleri arasında yerli ve yabancı bilim adamları çeşitli konferanslar verdiler. Konuların güncelliği yüzünden ilgi gören konferanslarda, Prof.Necati Mumcu, Prof.Gülten Kazgan, Prof.Haluk Ülman ve Almanya Trier Üniversitesi'nden Prof.Peter Jureca ekonomik sorunlar hakkında görüşlerini belirttiler.

Aşağıdaki haber "asparagas" olmayıp, olayları ve kişileri açısından tümüyle gerçektir:

Amerikalı bir "köpek"in Mogadişu'daki Türk Büyükelçiliği'ni basması, bir ataşenin görevden ayrılmasıyla, iki bakanlık soruşturması ve iki adet de dava açılmasıyla sonuçlandı. Pişti ve tavla meraklı nedeniyle Türkiye'nin Somali Büyükelçiliği mensupları ile "sıcak" ilişkiler kuran Amerikalı diplomat David Mathewson, yaz tatilini geçirmek üzere Avrupa'ya giderken küçük köpeği Peanut'ı, Türk Ataşe Hasan Türüdü'ye emanet etti. Köpek, büyükelçiliğin mensuplarına ve bahçesine alışık olduğu için yabancılık çekmeyecekti! Oysa Büyükelçi Sıtkı Coşkun'un köpeklerden hoşlanmadığı düşünülmemişti. Gerçi dışişleri mensuplarımızın çoğu hayvan sevgisiyle doluydu ama, konsolosluk bahçesinde horoz tavuk besleyen konsoloslarımızın yanısıra, köpeklerden hoşlanmayanlar da vardı. Büyükelçi Coşkun, küçük Peanut sefaretin bahçesinde "hacet"ini görmeye başlayınca, eline sopayı almak zorunda kaldı. Henüz dört aylık olan Peanut, böylece hayatındaki ilk önemli dersi aldı: "Elinde sopa olan büyükelçilerden uzak dur!" Büyükelçi Coşkun'un geleneksel Türk konukseverliğine ters düşen bu hareketi, Ataşe Türüdü'yü eyleme zorladı. Türüdü, önce ikaz et-

Fairchild ve Prens Albert geleneği sürdürecekler mi?

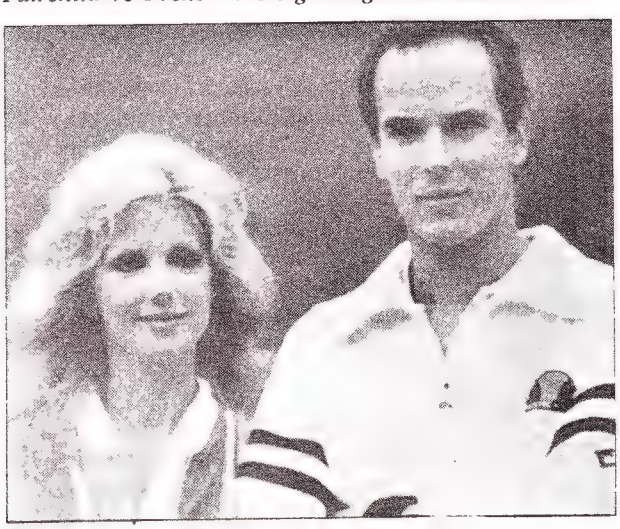

Prof. Mumcu ve Yaz Okulu öğrencileri

"Köpek olayı"na sahne olan elçilik binamız

ti.. Baktı olmuyor bu kez sert çıktı. Ama Büyükelçi Coşkun, kuru gürültüye pabuç bırakacaklardan değildi. Tartışma kavgaya dönüştü. Çok geçmeden de tüm Mogadişu, büyükelçi ile ataşenin kavgasını öğrendi. Mogadişu öğrenince Dışişleri de duydu tabii. Ataşe Türüdü merkeze alındı. Bakanlık müfettişleri soruşturmaya giriştiler. Ama "köpek davası" burada bitmedi. Ataşe Türüdü istifa ederek teşkilattan ayrıldı ve hem kişisel hem de kamu davası açılması için mahkemeye başvurdu. Bu arada Peanut'un Avrupa'dan dönen sahibini görünce kuyruğunu sallayarak havladığı da gelen haberler arasında.

Tercüman gazetesinin köşeyazarlarından Mukbil Özyörük, İçişleri Bakanına yazdığı "açık mektup"ta, "penceresinden bakıldığı zaman içersi görülebilen diskotekler" sayesinde Türk gençliğinin kurtulabileceğini belirtti. Özyörük, "Ana Baba Ne Yapsın" başlıklı makalesini diskotekte yakalanan yaşı küçük bir kızın "Suç bizi sokağa bırakan ana babamızdadır" şeklinde konuşması üzerine kaleme almış. Mukbil Özyörük, yazısında ana ve babaları savunarak, "taharri memuru gibi duvardan duvara, köşeden köşeye seyirterek takipte mi bulunsunlar" diye soruyor. "Hâlâ öyle midir bilemem ama, vaktiyle diskoteklerde içki de olduğunu söylemişlerdi" diye makalesini sürdüren köşeyazarımız, İçişleri Bakanının bir emir çıkartmasını istiyor. Özyörük'ün "şeffaf diskotekler" konusunda "en gerçekçi tedbir" olarak tanımladığı ve yayınlanmasını istediği emir aynen şöyle: "Diskoteklerin içi ve her köşesi gece gündüz dışardan ve geniş birkaç pencereden ve kapısından bakıldığı zaman herkesçe görülebilir şekilde olacaktır. Pencereleri ve kapısı perdeli yahut kapalı diskotek işletilemez."

Tercüman gazetesi köşeyazarı Mukbil Özyörük, şeffaf diskotek öneriyor

"En çok saygı duyduğu tarafının güzelliğinden çok aklı olduğunu" söyleyen Banu Alkan, ŞEY gazetesine yaptığı bir açıklamada köşeyazarı olarak Güneri Cıvaoğlu'nu okuduğunu belirtti. Gazete muhabiri Ayhan Gökçer'in "kitap okumasını sever misiniz?" sorusunu böyle bir alışkanlığı olmadığı şeklinde yanıtlayan Alkan, film çalışmaları yüzünden gazete okumaya da fırsat bulamadığını vurguladı. "Takip ettiğiniz köşe yazarı var mı?" sorusuna ise Alkan'ın yanıtı şöyle oldu: "Hımmm.. Öyle pek yok.. Gürbüz Bey (Alkan'ın nişanlısı) arada sırada Toker'in yazılarını okumamı tavsiye eder. Neydi.. Hah.. Metin Toker. Bir de benim yaşıma hitap ettiği için Cıvaoğlu'nun yazılarını takip ediyorum. Zaten politika ile pek alakam yoktur. Ama Cıvaoğlu gençliğe hitap ediyor."

Banu Alkan'ın kitap okuma alışkanlığı yokmuş.

İlk kez birlikte sahneye çıkan sanatçılar, izleyicilere bir doğu- batı sentezi sunabilmek için çaba harcadılar

Farklı bir dinleti

Çeşitli engelleri aştıktan sonra Timur Selçuk ve Nükhet Duru ilk kez birlikte sahneye çıktılar

"Ben bu yargıya katılmıyorum. Timur'un da, benim de benzer duygulara sahip bir dinleyici kitlemiz var. Şarkılarımızın sözleri de, 'ben sana hayran, sen cama tırman' türü saçmalıklardan değil... Bizler bir şeyler söyleyen, dinleyene bir şeyler veren şarkılardan hoşlanan bir kitleye sesleniyoruz..."

.....

"Gerek Nükhet, gerekse ben, söylediğimiz şarkıların ezgilerinin, sözlerinin seçiminde son derece titiz davranıyoruz. Bu bir ortak yan. Her ikimizin okuyuşunda da lirik ögeler söz konusu ve sesin yaptığı çağrışımlarda sansüel (çekici) bir yan ağır basıyor. Bu da ikinci bir ortak yan. Üçüncüsü; şarkıların konusu ne olursa olsun, gırtlak kullanımı açısından, baş kaldıran bir tavır söz konusu..."

Timur Selçuk ve Nükhet Duru - nun bir dizi konser vermek üzere birlikte sahneye çıkacaklarını öğrenir öğrenmez sorduğumuz, "Bugüne kadar oldukça farklı dinleyici kesimlerine seslendiğiniz biliniyor. Bu durum, ortak bir dinletide bazı sakıncalar yaratmayacak mı?" sorusuna, sanatçılar yukarıdaki yanıtları veriyorlardı.

Farklı bir dinleti. Geçen cuma, cumartesi, pazar akşamlarında bilet alacak kadar paraları olup da Şan Müzikholünde yer bulabilenler, konser duyurusu öncesinde bir araya gelebileceklerini pek ummadıkları bir ikiliyi dinlediler. Timur Selçuk ve Nükhet Duru'nun sunduğu dinleti, Egemen Bostancı'nın USG'sinin (Uluslararası Sanat Gösterileri A.Ş) sıkça düzenlediği müzikallerden, solo ve karma konserlerden oldukça farklı özelliklere sahipti. Timur Selçuk'un piyanosu, Hilmi Rit'in kanunu ve kimi zaman da orkestra eşliğinde sunulan şarkılarda, Timur Selçuk'un deyimiyle, "değişik bir doğu-batı sentezi" uygulanıyordu. Selçuk bu sentezi açıklayabilmek için, "ben teknik olarak batıyı uygularım, ama doğu tat ve lezzetlerini batıya her zaman tercih ederim" diyordu.

Münir Nurettin Selçuk. Selçuk-Duru dinletisinin toplam süresinin yaklaşık yüzde 70'inde, iki sanatçı da sahnede birlikteydiler. Bu süre içerisinde birlikte söylenen şarkıların sayısı üçü geçmiyordu. Bunlar, sözleri Ümit Yaşar Oğuzcan'a, müziği Timur Selçuk'a ait olan "İspanyol Meyhanesi", sözleri Sabahattin Ali'ye, müziği Ali Kocatepe'ye ait olan "Melankoli" ve sözleri Yahya Kemal Beyatlı'ya, müziği Münir Nurettin Selçuk'a ait olan "Endülüs'te Raks"tı. İki sanatçı, "Endülüs'te Raks"ı, Selçuk'un piyanosu ve Hilmi Rit'in kanunu eşliğinde yorumladılar. Bu şarkılar dışında kalan sürede Nükhet Duru, Münir Nurettin Selçuk - un kimi bestelerini yine Hilmi Rit ve Timur Selçuk'un eşliğinde, bu kez yalnız başına seslendirdi. Klasik Türk Musikisi kalıplarının batı armonileriyle yorumlandığı yapıtlar, Timur Selçuk'un sözünü ettiği

doğu-batı sentezinin ilginç örnekleriydi.

Sahne dışı dostluktan sahnede beraberliğe. Duru ve Selçuk'a "ortak konser verme düşüncesi nereden aklınıza geldi? sorusuna Nükhet Duru, bu düşüncenin, öncelikle, ortak menajerleri Mustafa Oğuz'dan çıktığını belirtti. Duru, Timur Selçuk'la dostluklarının 1975 yılında başladığını söyledi. 1975 yılında, ilk çıkışını yaptığı iki 45'lik plağının müzik direktörlüğünü Timur Selçuk'un yaptığını anımsatan Nükhet Duru, bunun "uğurlu bir beraberlik" olduğunu ve Selçuk'a çok şey borçlu olduğunu sözlerine ekledi. Timur Selçuk ise, sahnede beraberlik için müzik dili açısından da ortak yanlara sahip olmak gerektiğini belirtti. "İkimizde de ne koyu alaturkalık, ne de batı özentiliği hâkim. Bu ortak özellik olmasaydı, o zaman yalnızca dostluk böyle bir programın yapılması için yeterli olmayacaktı" dedi.

Niçin Açıkhava'da değil. Timur Selçuk ve Nükhet Duru başarılı üç dinletiye imzalarını atarlarken, ortada yanıtlanamayan bir soru kalıyordu: Bu dinleti ağustos sıcağına karşın neden Şan Müzikholü gibi kapalı bir salonda yapılmıştı? Bu sorunun muhatabı ise, konser organizasyonunu üstlenen Egemen Bostancı'ydı ve Bostancı hayli üzgündü. Yılların kazandırdığı deneyimle, her koşulda profesyonelce "sükûneti" elden bırakmayan Bostancı, dinleti öncesi kendisiyle yaptığımız kısa söyleşi sırasında üzüntüsünü ve kızgınlığını gizlemeyi ilk kez başaramadı. Bostancı, Timur Selçuk ve Nükhet Duru ile bir dizi dinleti düzenlemek üzere anlaştıktan sonra, hemen organizasyon çalışmalarına girmişti. Ancak "garip bir şanssızlıkla", meslek yaşamında ilk kez elini neye attıysa boş çıkıyor, çaldığı bütün kapılar yüzüne kapanıyordu!

Yanlış hesap bakanlıktan döner. Egemen Bostancı, "Bizim Şarkılarımız" adlı Timur Selçuk-Nükhet Duru dinletisini, başlangıçta, yaz nedeniyle Açıkhava'da düzenlemeye karar vermişti. Açıkhava Tiyatrosu'nda SET (Sanat Etkinlikleri, Turizm Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti) adlı rakip kuruluş tarafından düzenlenen "Zülfiye Zülfü" adlı gösteri sergilendiği için, Rumelihisarı'na başvuran Bostancı'ya, Hisar'ın "Polis Yetimleri ve Şehitleri Vakfı" tarafından 20 ağustosa kadar tutulduğu yanıtı verilmişti. Bostancı, "Belediye ve kamu yetkilileri, Açıkhava'nın ve Hisar'ın vakıf tarafından tutulduğunu zannediyorlardı, oysa buraları bizim gösterimiz kendi işlerini baltalamasın diye vakfı paravan olarak kullanan SET tarafından tutulmuştu" diyordu. Bu sonuçtan yılmayan Bostancı, bu kez İstanbul Festivali'nde hizmete giren Yıldız Sarayı Has Bahçe'si için başvurmuştu. Ancak "şanssızlık!" bitmemişti. Bir süre sonra, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın, "güvenlik" gerekçesiyle Has Bahçe'de konser düzenlenmesine izin vermediği öğrenilecekti! Ne var ki, yılların Bostancısı kolay pes edeceklerden değildi. Kısa bir araştırmadan sonra, Rumelihisarı ile ilgili herhangi bir protokol ve hazırlık olmadığını öğrenince Vilayetten aldığı bir yazıyı cebine koyup, uçağa atladığı gibi Ankara'ya, Kültür ve Turizm Bakanlığı'na koşmuştu.

Bakan İlhan Evliyaoğlu ile görüşen Egemen Bostancı, "peki tahkik edip size verelim" yanıtını alınca, "tahkikatın" sonucunu beklemeye başlamıştı. Daha sonra yanıt almak üzere yeniden bakanlığa gittiğinde, bir süre Özel Kalem Müdürlüğü'nde bekletilmiş, sonra dışarıya çıkan müsteşar muavininden, "Bakan maalesef veremiyor, 4 Eylül'e kadar Polis Yetimleri ve Şehitleri Vakfı adına anlaşmışlar, para bile vermişler" yanıtını alıyordu. Bostancı, şöyle demekteydi: "Şimdiye kadar beni hiç bekletmeyen Bakan, bu kez beni kabul etmedi ve biz de ardımıza baka baka çıktık."

Gökçer ailesi ve Şan Müzikholü. Egemen Bostancı "biz karar verdik ne olursa olsun bu gösteriyi yapacağız" diyordu ve 12-13-14 Ağustos akşamlarında Şan Müzikholünde Selçuk-Duru dinletisi müzikseverlere sunuluyordu. Rumelihisarı ise hâlâ boştu ve SET adlı kuruluş buradaki ilk dinletisini 19 Ağustos Cumartesi gecesi sunacaklarını bir basın bildirisi ile duyuruyordu.

Böylesi fırsatları hiç kaçırmayan kimi çevreler ise, dedikodu kazanlarını hemen kaynatmaya başlamışlardı. Birbiri ardına sıralanan bu olayların temelinde, Ayten Gökçer'in başrolünü üstlenip Cüneyt Gökçer'in yönettiği "Zülfiye Zülfü" adlı oyunun "işinin" rakip bir gösteri tarafından engellenmemesi kaygusunun yattığı öne sürülüyordu. Bu kayguyu Gökçer ailesine duyduğu sempati yüzünden Kültür ve Turizm Bakanı Evliyaoğlu'nun da paylaştığı söylentisi ise, dedikoduların odak noktasını oluşturuyordu. ●

Duru, "birşeyler veren şarkılar"

Selçuk, "baş kaldıran bir tavır"

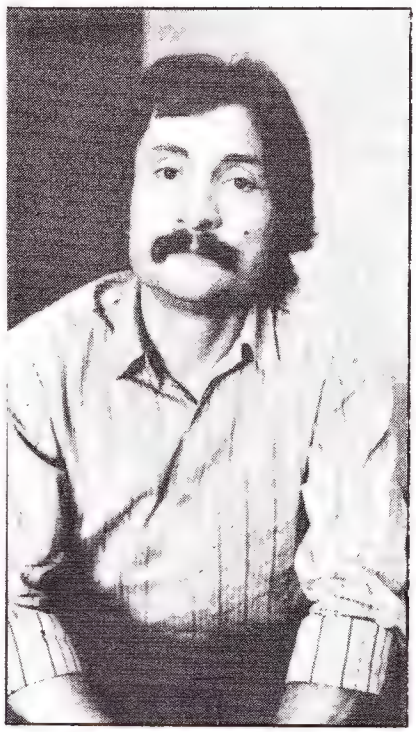

"Hakkari'de bir mevsim": Ödül ve ceza

Wajda'nın "Danton"u hangi sınıfa girecek?

Film ne zaman kopacak?

Yeni Sinema Yasa Tasarısı Yeşilçam'a sansür ve cezadan öte pek yeni birşey getirmiyor

"Bugün Türk sineması kanunsuzdur. Sinema alanındaki işlenen suç mahiyetindeki fiillere karşı, yeterli cezai müeyyedelerin bulunmaması en büyük sorunlardan biridir. Meselâ, denetimden geçmemiş bir film, yurt dışına çıkarılıp oynatılabilmekte, hattâ bu filmin ödül aldığı günlük basın organlarında ilan edilebilmektedir"

Bu sözler, Turizm ve Kültür Bakanlığı'nca yeni hazırlanan ve halen Bakanlar Kurulu'nun gündeminde bulunan "Sinema Yasa Tasarısı"nın "Gerekçeler" bölümünde yer alıyor. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca 'kanunsuz' olarak ilan edilen Türk sineması, uzun süredir kendi haklarını savunan bir yasanın çıkarılmasını bekliyordu. Tasarı yasallaşacak olursa, Türk sinemasına taze bir kan mı gelecek, yoksa damarlarındaki birkaç damla kan da kuruyup gidecek mi? **Nokta** tasarıyı inceledi.

Tasarı neler getiriyor? Yeni tasarı, işe sinemanın çok önemli bir kitle iletişim aracı olduğunu kabul etmekle başlıyor ve bu aracı "milli şuur ve ülküler etrafında toplayıp yaygınlaştırmak" için bir genel müdürlük kurulmasını öneriyor. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olan bu genel müdürlük, sinema ile ilgili tüm çalışmaları tek elden yürütecek. Yeni Yasa Tasarısı'na göre genel müdürlüğün en önemli görevleri arasında, devlet film stüdyolarının film arşivlerinin kurulup üretici bir biçimde çalıştırılmaları ve sinema filmlerinin denetlenmesi geliyor.

Devlet Film Stüdyoları. Tasarıda sinemanın kurtarıcısı olarak gösterilen Sinema Hizmetleri Genel Müdürlüğü, bu kurtarma işlemine Devlet Film Stüdyolarını kurmakla başlayacak. Yasa tasarısı, bunun için pratik bir çözüm de öneriyor. Bugüne kadar kamu hizmetinde bulunan ve çeşitli nedenlerle çalıştırılamayan bütün stüdyolar ve Laboratuvarlar Genel Müdürlüğe bağlanacak ve onun tarafından işletilecek. Tasarının 18. maddesinde kamu kuruluşlarının elinde bulunan stüdyolar şöyle anlatılıyor. "...Bunların hemen hemen tamamı hali hazırda gayri faaldir. Herhangi bir şekilde üretimde bulunmamaktadır. Buralarda bulunan ve milyonlara varan dövizle ülkeye sokulan âletler ve cihâzlar âtıl vaziyettedir..."

Tasarıya göre, stüdyolarının çalışamamasının nedeni kaliteli elemanların daha çok para kazandıkları için özel sektöre geçmeleri. Tasarı, piyasada çalışan kaliteli elemanların Devlet Film Stüdyolarında görevlendirilebilmelerini sağlayacak, çözümü 14. madde de şöyle dile getiriyor: "Madde metninde, kamu kuruluşları içinde özel bir sistem uygulayan ve hizmet bakımından benzerlik taşıyan Türkiye Radyo Televizyon Kurumu'nun uygulaması esas alınmıştır. Böyleyse hiç değilse aynı hizmeti gören kamu kuruluşları arasında eşit işe eşit ücret verilmesi prensibinin gerçekleştirilmesi hususu da gözetilmiştir."

Televizyonda çalışan teknik elemanların 20-30 bin lira civarında maaş aldığı düşünülürse, bu yüksek maaşla (!) DevletFilm Stüdyoları'na alınacak kaliteli elamanların, TRT ayarında kaliteli yapımlarına (!) imzalarını atacakları, kesinleşmiş oluyor.

En büyük yenilik: Sansür. Bütün dünya ülkelerinin sansür konusunda, bünyelerine uygun önlemleri aldığı belirtilen tasarıda "en büyük yenilik" olarak sansürün el değiş-

tirmesinden söz ediliyor. Artık filmler, 1934 yılında çıkarılan 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyetleri'' Yasası'na göre sansür edilmeyecek. Tasarıda şöyle deniyor: ''Malum olduğu üzere filmler, sanayiye dayanan bir sanat eseri yapısında olduğu için, bundan böyle Polis Kanunu'na göre sansür edilmeyip, yedi kişilik bir 'denetim kurulu' tarafından 'denetime' tâbi olacak.''

Yenilikler bu kadarla da bitmiyor. Halen uygulanmakta olan sansür kurallarına göre, filmin senaryosu sansür kurulundan geçtikten sonra çekime başlanır ve son şekli ile sansür kurulu tarafından bir kez daha izlenir. Film eğer senaryoya bütünüyle uygunsa, gösterimine izin verilir. Tasarının, denetim konusunda getirdiği yeniliklerden biri de 25. maddede şöyle belirtiliyor: ''Film senaryoları ve özetleri, filmin çekiminden önce Film Denetleme ve Değerlendirme Kurulu'nca incelenir. Kurulun senaryo hakkında vereceği karar, sonradan filmin tamamı hakkında vereceği kararı bağlamaz. Kurul, müracaatları üç ay içinde değerlendirmek zorundadır.''Bu büyük'yenilik'film yapımcılarını şöyle bir durumla karşı karşıya bırakacak. Yapımcı, denetimden geçmiş senaryosunu filme almak için yaklaşık 20 milyon lira harcayacak, denetimin ikinci aşamasında 'red' kararı ile karşılaşırsa hiç bir hak iddia edemeyecek .

Suç ve Ceza. Adalette her suçun bir cezası olduğu düşünülürse, Film Denetleme ve Değerlendirme Kurulu'nun işlenen suçları cezalandırmayacağı düşünülemez. Tasarı, cezalar konusunda da yeni öneriler getiriyor. 43. maddede yer alan öneri aynen şöyle: ''Denetimden geçmeyen filmleri yurt içinde gösterenlere, bulundukları belediye sınırları içinde uygulanan en yüksek sinema bilet bedelinin üç bin ile beş bin misli para ve bir ilâ üç yıl ağır hapis cezası verilir. Yurt dışına denetimden geçmemiş kopya çıkaranlara yurt içindeki cezaların iki katı hükmolur.''

Bu maddeye göre örneğin, denetimden geçmeden yurt dışında ödül kazanan ''Hakkari'de Bir Mevsim'' adlı filmi yurt dışına çıkartan, aynı suçu bir başka filmde tekrarladığı takdirde 6 yıl hapis yatabilecek.

Tasarıda, yurt dışına çıkarılan denetimsiz filmler konusunda da oldukça 'hassas' davranılmış. ''Filmlerin Uyrukluğu'' başlığını taşıyan 24. madde, bu 'hassas' davranışı şu cümlelerle somut bir hale getiriyor: ''Türk film yapımcılarının yurt dışında yaptıkları filmler sermayesinin % 51 hissesinin yapımcıya ait olduğu, senaryo yazarı, filmin başrol sanatçıları ve yönetmenin Türk vatandaşı olması şartıyla filmin yapıldığı stüdyo ve laboratuvarların uyruğuna bakılmaksızın Türk filmi sayılır.''

Filmin uyruğu, labaratuvarının uyruğuna bakılmaksızın belirlenebildiği için, aslında bu maddeyi de tasarının 'yenilikler' bölümüne aday olarak göstermek gerekiyor.

Sıra ödüllerde. Sinema Yasa Tasarısı bazı cezaların yanısıra, bazı ödülleri de içeriyor. Doğrudan doğruya yapımcıları ilgilendiren bu ödüllendirme, filmin belediye rüsumunun indirimi şeklinde olacak. Ama cezalar gibi, ödüller de bazı koşullarla sınırlandırılmış: Ödüllendirilecek filmlerin kültür ve sanat filmleri olması zorunlu. Tasarının ''Rüsum Takdiri'' başlığı altında 38. maddesinde bu konuda şöyle deniyor: ''Film Denetleme ve Değerlendirme Kurulu'nun değerli olduğuna karar verdiği filmlere ait sinema biletlerinden alınan eğlence resmi, aşağıdaki esaslara tabidir: A) Kültür ve Sanat Değeri (K.S.) olan Türk filmleri % 50; yabancı filmler % 25; B) Üstün Kültür ve Sanat Değeri (Ü.K.S.) olan Türk filmleri % 75; yabancı filmler % 50; oranında rüsum indiriminden faydalanırlar.''

Tasarıda bu üstün sanatsal ve kültürel filmlerin çizgileri kesinlikle belirlenmemiş. Örneğin, Ahu Tuğba'nın sanatına ve kültürüne % 75; indirim yapılıp yapılmayacağı görüşü ise, ''Film Denetleme ve Değerlendirme Kurulu''nun değerlendirmesine kalacak. Aynı kurulun yabancı filmleri değerlendirmesi de oldukça ilginç sonuçlara yol açabilecek. Örneğin, bir Fellini'nin ya da Wajda'nın filmi, ''sanat ve kültür yoksunu'' damgasını yiyerek ''rüsum indiriminden'' yararlanamıyacak!

Sinema sanatına kesin bağımlılıklar getirmeye çalışan tasarı, bu haliyle yasalaşırsa, İbrahim Tatlıses'ler Banu Alkan'lar Ahu Tuğba'lar ile ayakta durmaya çalışan Türk sinema endüstrisi, oldukça zorlanacağa benzer.Yeşilçam'ın yapısal çarpıklığına el atmadan sadece katı bir sansür, katı cezalar ve sözde ödüllerle sinemamızın içinde bulunduğu çıkmaza çözüm arayan tasarı bu olanaksızlıklar içinde çırpınan yönetmen ve yapımcıları daha güç durumlara sokacak.●

Ahu Tuğba'nın filmleri (U.K.S) ya da (K.S) olacak mı?

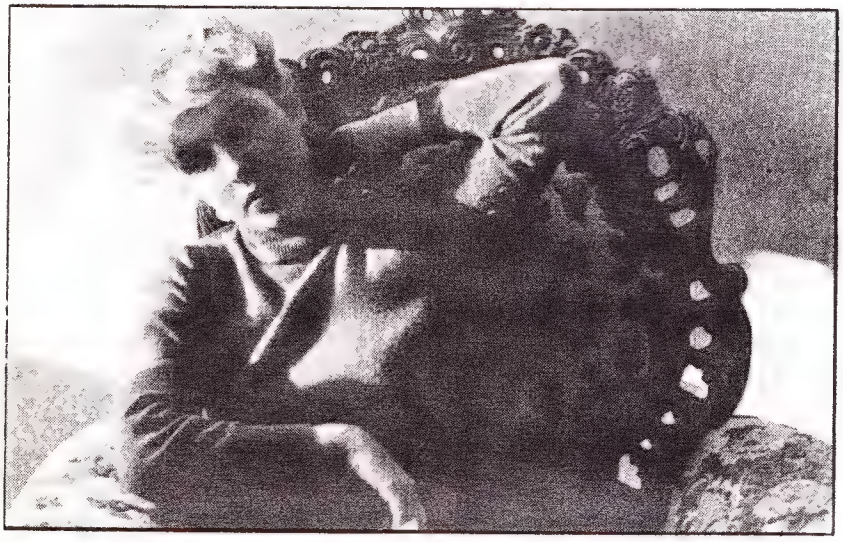

Nokta, Türk Sineması'nın geleceği açısından çok önemli olan Yeni Sinema Yasa Tasarı'sı konusunda kamuoyunun yeterince aydınlatılması gerektiğine inanmaktadır. Bu nedenle sinemayı sanat, eğitim ve eğlence aracı olarak değerlendiren tüm sinema sanatçılarına, yazarlarına ve okurlarımıza sayfalarımız açıktır. Görüşler, sütünlarımızın olanakları oranında sırayla yayınlanacaktır.

Kula'da 3 Gün'ün Öyküsü

Üniversite soruyor: Film kitap gibi bir eser midir?

Kula, Manisa'ya bağlı bir ilçe. Kültür ve Turizm Bakanlığı - nın belirlediği tarihsel sit alanlarından biri. Bundan bir süre önce Bakanlık Kula'nın tarihsel özelliklerinin tanıtılması amacıyla bir senaryo yarışması açtı. Senaryo yarışmasını AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın-Yayın Yüksek Okulu'ndan (YÖK, bu iki okulu daha sonra ayırdı) bir grup öğrenci kazandı. **Kula'da Üç Gün**'ün öyküsü de böyle başladı.

Bu senaryoyu kim filme alacaktı? Bakanlığın Sinema Dairesi, Süha Arın yönetiminde BYYO'ya teklifte bulundu. BYYO'da, filmin yönetmen, kameraman, yapım yönetmeni, laboratuvar ve diğer yapım giderlerini içeren maliyet raporunu Ankara Üniversitesi ve Bakanlık Sinema Dairesi yetkililerine sundu. Bu onaylandıktan sonra, 17 Temmuz 1982 tarihinde bir protokol imzalandı ve **Kula'da Üç Gün**'ün çekimine başlandı.

BYYO'nun filmi geleneksel düğün aracılığıyla Kula mimarisini anlatıyor

Ancak çekimle birlikte bazı sorunlar da ortaya çıkmıştı. Çekimde görev alan her öğrenci başına yeme-içme-yatma masrafı olarak günde 55 liradan fazla ödeme yapılmıştı ve Ankara Üniversitesi bunu "mevzuata aykırı" bularak soruşturma açıyordu. Soruşturmanın şaşırtıcı yanı, başta sunulan maliyet raporunu eski yönetim onayladığı halde, YÖK yasasıyla birlikte gelen yeni yönetimin bunu mevzuata aykırı bulmasıydı. Ekip, çekimi profesyonel elemanları dışında, ortalama 40 öğrenciyle gerçekleştirmekteydi. Günde 18 saat çalışılarak, bu süre içinde hem çekim hem de eğitim yapılıyordu.

Film "eser" sayılır mı? Sorun filmin bir "eser" sayılıp sayılmadığı ya da kitaba eşdeğer sayılıp sayılmayacağı noktasında düğümleniyor. Ankara Üniversitesi maliyet raporları önceden imzalanmış olmasına rağmen yönetmen ücretini hâlâ ödeyemiyor. **Kula'da Üç Gün,** 38 dakikalık bir film. Geleneksel bir düğünü izleyerek Kula mimarisini anlatıyor. Film, Kına gecesi, Çendekli gecesi ve Gelin alma ile tamamlanıyor.

Film çekimi 30 günde bitti. Öğrencilerin de katıldığı kurgu aşaması BYYO'nda gerçekleştirildi. Laboratuvar işlemlerine hazır hale getirildikten sonra yaklaşık 170 gün önce Mimar Sinan Üniversitesi Sinema Televizyon Birimi'ne teslim edildi. Ama film, laboratuvardan çıkmadı! Ne zaman çıkacağı da belli değil... Laboratuvar giderleri peşin ödendiği için nedeni para olamazdı. Üstelik, laboratuvar işlemlerinin zamanında bitmemiş olması, filmin 11. Uluslararası İstanbul Festivali'nde gösterilmesi şansını engellemişti. "Kula'da Üç Gün"de, eylül ayı içinde Bükreş'te gerçekleşecek olan 7. Uluslararası Balkan Film Şenliği'ne, ardından, aynı ay içinde Antalya'da düzenlenecek olan Film Şenliği'ne katılma şansını da kaybetmek üzereydi.●

Ornella Muti "Odette de Crécy"yi başarıyla oynuyor

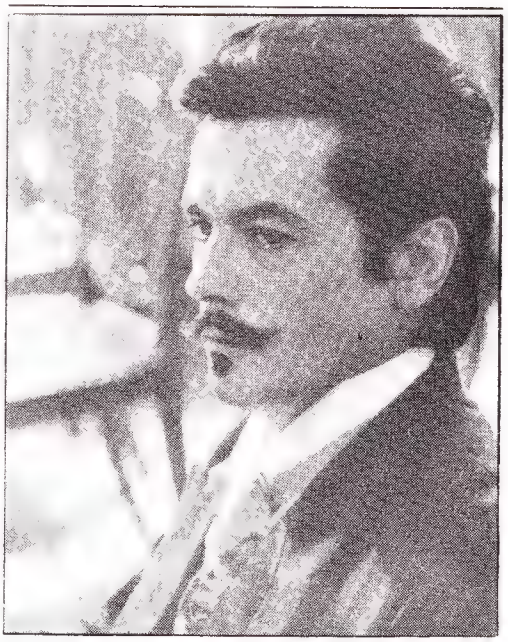

Alain Delon: Eşcinsel baron rolünde

Schlöndorff zorun peşinde

Ünlü Alman sinemacı "Teneke Trampet"ten sonra bu kez de Proust'u sinemaya uyarlıyor

"Sen mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin?" diye soruyordu yıllar önce Nazım...

Mutluluğun ne de mutsuzluluğun resmi yapılabilir miydi? Mutsuzluk, mutluluk, kıskançlık, yiten zaman, umutsuzluk, yalnızlık dışlaştırılarak bir yerlere yansıtılarak gözler önüne serilebilir miydi?

Bu yüzyılın başında yaşayan Fransız romancısı Marcel Proust, insanların mutluluklarını, mutsuzluklarını, umutlarını, umutsuzluklarını, yalnızlıklarını anlatır. Yaşadıkları toplumun kokuşmuşluğuna kendilerini bırakan ve sonradan yitip giden zamana acıyan insanları... "Yaşam kendi akışı içinde yitip gitmiş bir zamandır. Zamanı bu akıştan kurtarmamız gerekir.Bu da ancak onu sonsuzlaştırmakla olur.

Yalnızca sanat insanoğluna bu sonsuzluğu sağlar" der Proust.

Proust'un romanında gerçekleştirmeye çalıştığı "Yitik Zaman Ardında"ki bu arayışını bugün ünlü bir film yönetmeni Schlöndorff, sinemada gerçekleştirmeye savaşıyor. Yıllardır Fransa'dayaşayan Alman yönetmen, bugünlerde Joinville'de Proust'un "Swann'ın Aşkı"nı filme alıyor. Belki de bu ünlü yönetmen mutluluğu, mutsuzluğu gözler önüne serebilecek..

Proust'u sinemaya uyarlamayı daha önce de birçok yönetmen denemişti. 1962 yıllarında İtalyan yönetmen Visconti, Marlon Brando ve Alain Delon'un başrollerini oynayacağı bir Proust filmi yapmak istemişti. Son derece hevesle başladığı bu işten 15 günlük bir çalışma sonunda vazgeçti. Sonra Joseph Losey denedi, o da başlamadan bitirdi. 1981 yılında ise Peter Brook aklından hiç çıkmayan "Proust'u filme almayı" düşünecek, karar verecek ve 8 ay sonra Schlöndorff'la birlikte yedikleri bir akşam yemeğinde bu olayı başaramayacağını ve vazgeçtiğini söyleyecekti. O akşam yemekten sonra, "Teneke Trampet"in yönetmeni Volker Schlöndorff, uzun uzun düşündü ve "Swann'ın Aşkı"nı sinemaya uyarlamaya karar verdi. Kendisine bunun çok zor olduğunu söyleyenlere ise "Teneke Trampet'i de yaparken böyle söylemişlerdi. Ama sanırım başardım. Belki film tam anlamıyla Proust'a sadık olmayabilir ama 'film' olacak" diyordu.

Marcel Proust, yaşarken üne kavuşan ender yazarlardan. Bugünlerde yapımı tamamlanmak üzere olan "Swann'ın Aşkı", yazarın dev yapıtı "Yitik Zaman Ardında"nın sadece küçük bir bölümü. Filmde zengin, oldukça genç, kibar koleksiyon meraklısı, yakışıklı Swann, geçmişi karışık bir salon yosmasına Odette de Crécy'ye aşık olur. Ancak Odette onu aldatmaktadır. Kıskançlık, umutsuzluk ve akıp giden yitik zaman.. Filmin sonunda Swann "Yıllarımı uğruna zehir ettiğim, ölümü bile düşündüğüm, delicesine sevdiğim kadın, hoşlanmadığım ve hiç de tipim olmayan biriydi" diye bağırır. Swann, yitik zaman peşindedir.

Filmde Swann rolünde İngiliz aktör Jeremy İrons, Odette rolündeyse İtalyan Ornella Muti var. Eşcinsel Baron Charlus'u Alain Delon, Mme Verdurine'i Marie Cristine Barrault, Guermantes düşesini de Fanny Ardant oynuyor. Görüntü yönetmeni de İsveçli ünlü kameraman Sven Nykvist.

Çekimine 20 yılı aşkın bir süre önce Visconti tarafından başlanan "Proust", sonunda bugünlerde tamamlanıyor. Visconti'nin başladığını Schlöndorff bitirdi... Bu zorlu çalışmanın sonuçlarını, önümüzdeki sinema sezonunun seyircileri değerlendirecekler. ●

Kartallar Yüksek Uçar

Kartallar Yüksek Uçar'ın en az Dallas ya da Flamingo Yolu kadar büyük ilgi görmesi bekleniyor

Sahnedeki dansöz, müziğin kıvrak ritmine uygun olarak raksediyordu. Masalardaki müşteriler bir yandan içkilerini yudumlarken, bir yandan da dansözü alkışlıyorlardı. İkide bir yanıp sönen güçlü spot ışıkları, kimsenin umurunda değildi. Ama salondan tahta kafeslerle ayrılmış bölümde, mum ışığında garip bir tempoyla çalışanlar güçlü spotlarla yakından ilgiliydiler: Sağlıklı çalışıyorlar mıydı, nereleri aydınlatabiliyordu, yeterli miydiler, isteneni veriyor muydu?..

"Ana-oğul": Selda Alkor ve Selçuk Özer. Otoriter bir anne, atak bir oğul

Yer, Maçka Taşlık Gazinosu. Tahta kafeslerin ardında çalışanlarsa TRT çekim ekibi: Yeni bir televizyon dizisi, **Kartallar Yüksek Uçar**'ı çekiyorlar. Yönetmen Hüseyin Karakaş'ın söylediğine göre, "Televizyon izleyicisini **Dallas** ya da **Flamingo Yolu** gibi, ekran başında tutabilecek bir dizi" olacak.

Senaryoyu Attila İlhan yazmış. Daha önce, yine aynı senarist ve yönetmenin **Paranın Kiri** ve **8 Sütuna Manşet** dizi çalışmalarına bir yenisini daha eklenmiş oluyor böylece. Üstelik bu son çalışma, ileri bir aşamayı da getirecek. Yönetmene göre, daha önceki iki çalışma, "Türkiye koşullarında uluslararası standartlara uygun televizyon dizisi çekme" çabalarının örnekleri. Şimdiki çalışmayla daha ileri giderek bundan ötesi başarılmaya çalışılacak.

Kartallar Yüksek Uçar dizisi, 50 dakika süreli 12 bölümlük bir dizi olacak. Dizi, renkli çekiliyor. 12 hafta boyunca ekrandan geçenlerin sayısı da yaklaşık 2 bin 200'ü bulacak. Buna bir de senaryonun yoğunluğunu ve yönetmenin titizliğini eklemek gerekiyor.

Yeni dizi, iki zengin ailenin çatışmasını konu ediniyor. Senarist Attila İlhan'ın söylediğine göre, fondada Cumhuriyet'in ilk yıllarından bugüne geliş anlatılıyor. İki ailedenbirisi Banazhlar grubu: Bun-

"Sinemasal eleştiri yok"

Hüseyin Karakaş: "Ben yaptım oldu diyemezsiniz"

Televizyonda gösterilen Yılkı Atı, Paranın Kiri, 8 Sütuna Manşet filmlerinin ve gelecek yayın döneminde yayına gireceği tahmin edilen Kartallar Yüksek Uçar'ın yönetmeni Ankara TV'si yapımcılarından Hüseyin Karakaş Nokta'nın sorularını yanıtladı.

Nokta: "Kartallar Yüksek Uçar" dizisinin çekim öyküsünü kısaca anlatır mısınız?

Karakaş: Attila İlhan ile ilişkimizden başlamak gerek. 1979'da ilk kontakt kuruldu. Kendisi eski bir sinemacı. "Paranın Kiri" ile başladık, sonra "8 Sütuna Manşet"i yaptık. Bu bizde Türkiye koşullarında uluslararası standartlara uygun TV dizileri çekilebilir inancının doğmasına neden oldu. Bu işi yaparız dedik. Buna giriştik.

Nokta: Çektiğiniz diziler için yapılan eleştirileri nasıl değerlendiriyorsunuz?

Karakaş: Gelen eleştiriler daha çok Attila İlhan'ın romanlarındaki tiplere dayanarak yapılan eleştirilerdi. Örneğin, Ümit eleştirildi. Türk basınında Ümit tipinde bir gazeteci yokmuş. Neden yok? Olması gerekmez mi? Biz birşeyler anlatmaya çalıştık... Basit günlük gerçekleri değil.. Sinemasal eleştiri ise hiç gelmedi.

Nokta: Bu neden sizce?

Karakaş: Eleştirisizlik bizim dramımız aslında... Sinema aka-

Taşlık gazinosunda bir sahne: Çekim çalışmalarında kimsenin kılı kıpırdamıyor, müşterilerin umurunda bile değil gazinodaki farklı hava

Banazlı Sadri Alışık: Masada viski olmayacak ama bu provadan bir plan...

lar kentte ticaretle uğraşan zenginler. Karşıtları olan Hanımağa grubu ise, kasabalı ve "kasaba zenginliği"nden sermaye birikimiyle birlikte "kentli zenginliğe" geçişi sergiliyorlar. Bunların arasındaki ekonomik çatışma kültürel alana, ilişkiler düzeyine de yansıyacak; bu çatışmalar çerçevesinde de Türkiye'nin ekonomik ve kültürel alanda bugüne gelişi sergilenmiş olacak. Attila İlhan, senaryoda Doğu-Batı çelişkisine de parmak basıyor: Hanımağa grubu, kasabalı oluşu nedeniyle Doğu'yu simgeliyor, Banazlılar da kentli oluşlarından gelen "bakışları ve ilişkileri ile" Batı'yı simgeliyor.

Dizinin çekimine İzmir'den başlanmış; çekimler Turgutlu, Foça, Kuşadası ve Çeşme'de bitirilmiş. Mücadelenin başlangıç dönemleri buralarda çekilen 4 bölümle bitiriliyor. Daha sonra, metropole, İstanbul'a geçiliyor. Bu aşamadan sonra tümüyle İstanbul'da çalışılacak.

Kartallar Yüksek Uçar'ın kamera önünde ve arkasında çalışanlarda hoşnutsuz bir hava esmiyor; herkes birbiriyle çalışmaktan zevk alıyor gibi. Örneğin, sinemaya 14 yıl ara verdikten sonra bir televizyon dizisiyle yeniden öne çıkan Selda Alkor şöyle diyor: "Başlangıçta hayli heyecanlanmıştım. Ama "oğlum" Selçuk Özer, sinemada pekçok arkadaşa ağabeylik yapan Sadri Alışık, yönetmenimiz Hüseyin Karakaş ve rol alan diğer arkadaşların tümü beni çok rahatlattılar." Selda Alkor, Hanımağa rolünün de kendi mizacına çok uygun olduğunu söylüyor: "Sinema seyircileri beni çok yumuşak uyumlu bir kadın olarak tanıdılar, oysa bu rolde kendim de varım" diyor. Ama yine de heyecanlı Selda Alkor.

Hanımağa'nın üç çocuğundan biri, giderek yıldızı parlayan Selçuk Özer ise, rolün havasına girmek için hayli uğraşmış: "Çünkü oynadığım genç, son derece dışa dönük, kabadayı, atak, üçkağıtçı; benim tam

---

demik bir olaydır. Bizdeki eleştirmenler daha çok yabancı filmleri eleştirirler, çünkü yabancı dergilerdeki eleştirileri okurlar. Yerli film eleştirilerinde de kendi beğenileri ön plana çıkar. Sinema dili olarak birşey söyleyemezler. Çünkü sinema akademik bir olaydır, bilmeyen kullanamaz. Eleştiri yapabilecek kişi azdır Türkiye'de, onlar da kamerayı yanlış kullanmış, efektin şöyle kullanılması isteneni daha iyi sağlardı, oyuncu yanlış kullanılmış, doğrusu böyle olmalıydı diyebilirler. Ama hepsine işin ölçüsünü biçisini bilimsel olarak gösteririm, haklılarsa da ellerini değil ayaklarını öperim. Bu sözler tepki çekebilir, sırtını TRT'ye dayayınca insan böyle konuşur denebilir. Ama hiç unutulmasın ki herkesin bir gücü vardır. Eleştirmenin değerlendirmesini beğenmeyen kişi sayısı, taş çatlasa 200 bin kişi olur. Biz başarılı olamazsak tüm televizyon izleyicisi tepki gösterir...

Nokta: Bu bizim dramımız derken, Yeşilçam çalışanlarını da mı katıyorsunuz? Yeşilçam ürünlerinde eleştirisizliğin rolü var mı?

Karakaş: Kısmen Yeşilçam'ı da katıyorum. Orada da bu işin akademik bir olay olduğunun farkında kişiler var ve yapılabilenin üstünde çaba harcıyorlar. Ama diğerleri, yani çoğunlukta olanlar hâlâ naif bakıyorlar. Önce kuralları öğrenmek gerekir ki, sonra onları değiştirebilme ya da yeni kural getirebilme aşamasına gelinsin. Ben böyle yaptım oldu, diyemezsiniz; çünkü o sinema olmaz. Picasso kübik resme başladığında klasik resmi özümlemişti. Durup dururken kübik resim yapamazdı.

Nokta: Naif olarak gördüğünüz kişiler kimler?

Karakaş: Şerif Gören ve Zeki Ökten dışındakiler. Elbette yeni gelişen yönetmenler olarak..

Nokta: Naif diye niteledikleriniz Batı'da ödül alıyorlar...

Karakaş: Batı, Türkiye'ye hâlâ Haçlı gözüyle bakıyor. Cannes'da ödül alan filmde de bunun rolü vardır sanıyorum. Yanlış mesaj veren filmlere prim veriyor Batı. Somut örneğini TRT'de yaşadık. Batılı geliyor, film çekelim diyor, olur diyoruz, öneriler getiriyoruz, beğenmiyor, şunu çekelim diyor. Ama "şu da var" dediğimiz zaman da, "olmaz" diyor.

tersim'' diyor. Selçuk Özer bu havaya girdikten sonra, dinlenme dönemlerinde bile rolünü oynamaya başlamış.

Dizinin başını çekecek olanlardan Banazlı rolü de Sadri Alışık için farklı bir rol: ''Şimdiye kadar komedi ya da dramda hep küçük adamları, kravatsızları oynadım. Bu değişik güçlü bir adam Banazlı'' diyor. Attila İlhan, Sadri Alışık'ı düşünerek yazmış olabilir mi diye soruyoruz: Alışık'ın yanıtı çok kesin: ''Beni düşünerek yazmadığı kesin!'' Çünkü, yönetmen Karakaş seçiyor oyuncuları, Attila İlhan'a da ''Sana bir sürprizim var'' diyerek gitmiş. Bilindiği gibi Attila İlhan, Alışık'ın kayınbiraderi.

Sadri Alışık'ı bir televizyon dizisinde oynamak kadar sevindiren başka faktörler de var: Örneğin, ''eski silah arkadaşlarından'' Selda Alkor ile 12 yıldır bir kez bile karşılaşamamışlar. Sinemada 38 yıllık bir geçmişten sonra, yaşı 35 olan, ''işi çok iyi bilen bir yönetmenle çalışmak ise bir mutluluk kaynağı'' olmuş. Sadri Alışık da bu dizinin ''En az **Dallas** ya da **Flamingo Yolu** kadar ilgi çekeceğini'' umuyor. Çorbada kendi tuzunun bulunması ise Sadri Alışık için başlıbaşına bir mutluluk.

Dizide sinema ve televizyondan tanıdık bir çok isim var. **Banazlı'nın oğlunu** tiyatro sanatçısı Can Gürzap, gelinini Devlet Balesi sanatçılarından Serap Aksoy, torununu da manken Nilgün Dizdar oynuyor. Hanımağa Selda Alkor'un büyük oğlunu Selçuk Özer, küçük oğlunu tiyatro sanatçısı Bülent Bilgiç, kızını da Özlem Onursal canlandırmakta. İki ailenin arasında gidip gelen takımın başını çekenler de Hamit Yıldırım (Zülficilo), Hüseyin Peyda (Rasim Karanfil), Meral Gökçe (Şükran Alev), Yurdanur Gerçeker (Nimet Şakrak), Nuri Tuğ (memur emeklisi).

Kartallar Yüksek Uçar'ın çekiminin toplam 7 ay süreceği sanılıyor. Şimdiye kadar yapılan harcamaları da 6-7 milyon lira civarında. Yönetmen Karakaş, ''TRT'nin çektiği en ucuz film olacak belki de'' diyor. Filmin çekilmesi planlanırken, dış pazar da düşünülmüş; iyi bir kazanç sağlanabileceği tahmin ediliyor. Bir terslik olmazsa dizi önümüzdeki sezon ekranlara gelecek. ●

Gerçekler'in beş aşı: Donna Mills, Lee Grant, Bruce Boxleitner, Francis ve Linda Evans

Gerçekler

''Gerçekler'' dizisinin bu akşam son bölümünü izleyeceğiz. Parfümün formülü çalınıp, başka bir şirket tarafından piyasaya çıkarılır. İşler bozulur ama yine Tyger bir çözüm yolu bulmayı başarır.

Dizi bitti ama TV izleyicisi Tyger rolünü oynayan Genie Francis'i çok sevip, benimsedi. Dizinin tüm kadınları, Linda Evans, Donna Mills ve Lee Grant da çok güzeldiler ama ''masum ve akıllı''yı oynayan Genie Francis parsayı topladı. Zaten kendisi de bu rolünü, ''gerçekçi ve iddialı'' bir kadını oynayacağı ve

Genie Francis: Tyger rolüyle TRT izleyicilerinin sevdikleri arasına girdi

böyle tipleri de izleyicilerin sevdiğini bildiği için kabul ettiğini söylüyor. Türkiye'deki izleyici tercihi açısından bakılırsa Genie Francis amacına ulaşmış oldu.

(15 Ağustos Pazartesi)

Tuesday Weld, ''Tatlı Zehir''de başrolü Anthony Perkins'le paylaşıyor

TV'DE HAFTANIN FİLMLERİ

Tatlı Zehir

(Pretty Poison) Yönetmen: Noel Black, Oynayanlar: Anthony Perkins, Tuesday Weld, Beverly Garland

Kısa filmler yapan yönetmen Black'in ilk uzun metrajlı filmi. Üstelik oldukça da başarılı. Kendisini CIA ajanı olarak tanıtan ekolojist gençle, annesiyle sorunları olan bir genç kızın öyküsü. Ruhsal dengeleri bir tür bozuk olan gençlerde Anthony Perkins ve Tuesday Weld bayağı başarılılar 1968 yapımı, 89 dakika. **(16 Ağustos Salı)**

Dedektif

(Gum Shoe) Yönetmen: Stephan Frears, Oynayanlar: Albert Finney, Billie Whitelaw, Frank Finlay.

İngiltere'de sevimli bir dedektif filmi. Başrolde İngiliz sinemasının harika çocuklarından Albert Finney'i seyretmek az bulunur zevklerden. Gece kulübünde çalışan küçük komedyen birden dedektif olmaya karar verir. Karıştığı ilk iş gerçekten karışıktır, çünkü işin içine kardeşler karışmıştır. 1972 yapımı, 88 dakika. **(20 Ağustos Cumartesi)**

Albert Finney ve Billie Whitelaw: İngiltere'nin tiyatro kökenli iki ünlüsü

Acı Zafer

(Bitter Victory) Yönetmen: Nicholas Ray, Oynayanlar: Richard Burton, Curt Jurgens

Amerikan sinemasının ünlülerinden Ray'in ününe pek yakışmayan bir filmi (Johnny Guitar ve Asi Gençlik'in de yönetmeniydi). İkinci Dünya Savaşı sırasında Afrika'da geçen bir öykü. Sinirleri bozuk iyi bir komutan aracılığıyla da filme psikolojik boyut kazandırılmak istenmiş. Zamanınız varsa. 1958 yapımı, 82 dakika. **(21 Ağustos Pazar)**

RADYO

Öğleden sonra evde olanlar için

TRT-1'de yayınlanan **"Öğleden Sonra"** adlı kuşak program, son derece değişik konularıyla oldukça geniş bir kesime seslenebilecek nitelikte. İster ev kadını, ister gece çalışan işçi ya da tatilde öğrenci bu kuşakta mutlaka sizi ilgilendirecek bir konu ve seveceğiniz bir melodi bulacaksınız. Örneğin Sezen Ünal'ın hazırladığı 16 Ağustos günü yayınlanacak olan programda, trafik, sağlık, beslenme, hukuk ve sanat konularına değinilecek. Programın içinde yer alan "İnsan ve Çevresi" adlı köşe özellikle ilginizi çekebilir. **(Öğleden Sonra, Pazartesi-Cuma, 13.45-16.00, TRT-1)**

Leningrad Senfoni'yi kaçıranlara

Leningrad Flarmoni Derneği Senfoni Orkestrası'nın İstanbul Festivali'ndeki konserini izleyemeyenler bu şansı Üstün Duruel'in hazırladığı bir programda yakalayacaklar. Konserin solisti İdil Biret. Alexander Dimitriev yönetimindeki orkestra Krenikof'un 1. senfonisi, Prokofief'in 3 numaralı piyano konçertosu ve son olarak da Ravel'in La Valse'ini seslendirecek. Fırsatı kaçırmayın.
(18 Ağustos Perşembe, Saat 19.12 TRT-3)

BULMACA

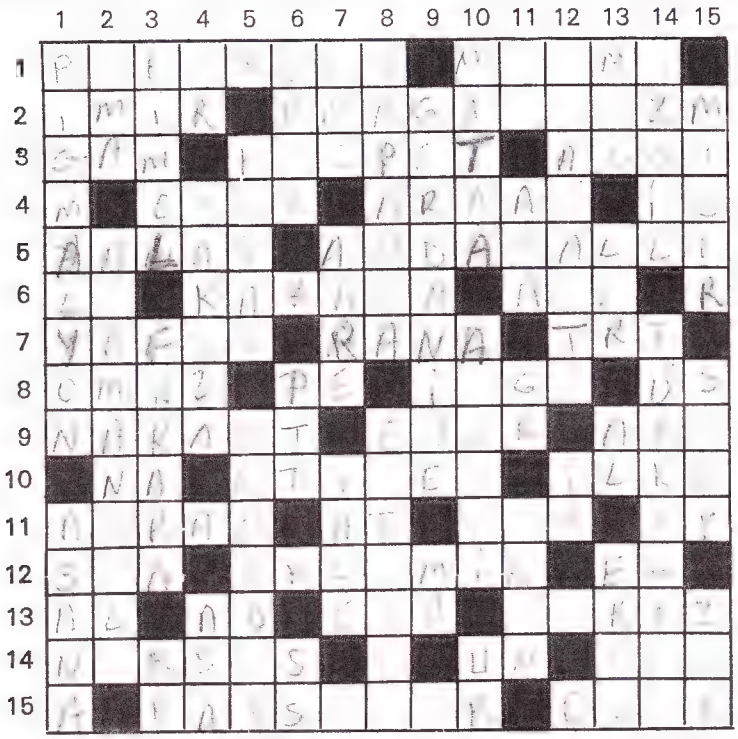

SOLDAN SAĞA : 1. Denizcilikteki başarılarından dolayı Kızıldeniz ve Hint Denizindeki donanmaya komutan olmuş, Güney Arabistan kıyılarını Osmanlı ülkesine katmış, ancak Portekiz donanmasına karşı başarısız kabul edilerek Mısır'da idam edilmiş (1553), "Kitab-ı Bahriye" adlı eseriyle haritaları Avrupa'da uzun süre en önemli başvuru kaynağı olarak kullanılmış Türk denizcisi - Yeniçerilerin kayıtlı oldukları defter. 2. İskandinav mitolojisine göre evrenin yaratılışında meydana gelen ilk canlı - Bir inancın başarısı oranında ve başarısı süresince doğru olabileceğini ileri süren öğreti. 3. Tasa, kaygı - Pehlivanların giydiği meşin pantolon - Duyular yoluyla edinilen bilinç. 4. Bir kadın giysisi - Uranus gezegeninin ilk uydusu - Duman lekesi. 5. Bir dağın şu ya da bu yöne doğru alçalıp giden yanlarından her biri - Argoda bön ve görgüsüz kimse. 6. Bir nota - Geyiğe benzer bir av hayvanı - Arapça "ben". 7. Gerçeğe ulaştırıcı güçlü seziş - Güzel, hoş - Radyo ve televizyon kuruluşumuzun kısa yazılışı. 8. Kolların gövdeye bağlandığı bölüm - Tepenin yarısı - Hayal, imaj - Herhangi bir sefer için merkez olarak kullanılan yer. 9. Boksta kullanılan bir terim - At sırtındaki oturmalık - Arka, geri. 10. Kimyada sodyumun simgesi - Toplum içindeki davranışlarda izlenecek yol - Prensip. 11.Bir içecek - Bir hayvan - Tahıl yığını - Latince'de "eser" anlamına gelen bir müzik teriminin kısa yazılışı. 12. Kadınların boyunlarına aldıkları dar ve uzun kürk atkı - Yağı alınmış sütten yapılan peynir - Yabancı. 13. Aldatma işi, hile - İsim - Bir göz rengi - Gökçeada'nın eski adı.14. Yunan mitolojisinde, kendi kendisine âşık olan efsane kişisi - Öğütülmüş tahıl - Tırnak boyası. 15. Çok dikkatsiz ve dalgın kimseler için kullanılan bir sözcük - Tutsak.

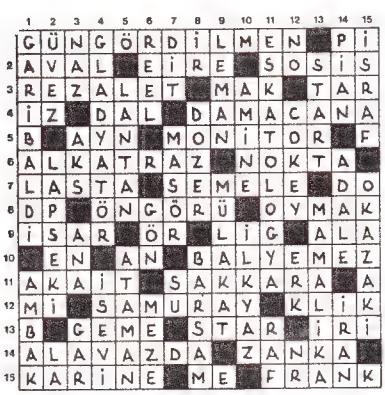

YUKARIDAN AŞAĞIYA : 1. Yunan mitolojisinde, yaptığı **"Galatea"** adlı heykeline aşık olup Tanrıça Afrodit'e yalvararak heykeline hayat vermesini sağlamış ve onunla evlenmiş Kıbrıslı heykeltıraş - Kastamonu'nun turistik bir ilçesi. 2. Dolaylı olarak anlatma - Kent içinde ıssız yolda ölümle korkutarak yapılan soygunculuk. 3. Kadınların kirpiklerine sürdükleri boya - Yoksul - Kimyada rubidyumun simgesi. 4. Kimyada iridyumun simgesi - Başa kakma - Baston. 5. Filistin topraklarına eskiden verilen ad - Gondollarıyla ünlü İtalyan kenti. 6. Konusu kahramanlıkla ilgili şiirlere verilen ad - Posta hizmetlerini yürüten kuruluşumuzun adı - Nazi partisinin hücum kıtası. 7. Soyaçekim - İsviçre'nin en önemli ırmağı - Yedirip içirme. 8. Yurdumuzda bir göl - Asalaklık. 9. Doğu müziğinde bir makam - Su. 10. Ticaret konusu olan taşınır mallar - Osmanlılar'da, divanın çeşitli kalemlerinde görev yapan başkâtiplere verilen ad - Tümör. 11. Bazı İslam ülkelerinde kullanılan bir tahıl ölçeği - Havva'nın Batı dillerindeki adı - Gramın kısa yazılışı - Kültür. 12. Yunan mitolojisinde hızlı koşmasıyla tanınmış kadın kahraman - Dışın karşıtı. 13. Selin getirdiği kumlu ve çamurlu toprak - Bir çoğul eki - Bir renk - Yunan mitolojisinde aşk tanrısı. 14. Bir çeşit küçük muşmula - Türk dili, tarihi ve edebiyatı ile uğraşan bilim dalı. 15. Afrika'da bir ülke - Bozkır - Altın.

SATRANÇ

Türkiye 18'inci Satranç Birinciliği, "İstanbul Satranç Derneği 1943"de 1 Ağustos'ta başladı. 1983 Türkiye Birincisi'nin yanı sıra önümüzdeki uluslararası karşılaşmalarda yurdumuzu temsil edecek takımın da belirleneceği birinciliğe 15 oyuncu katılıyor...

Aşağıda ilk turda karşı karşıya gelen iki genç ustamız arasındaki bir oyun yer alıyor.

Can YURTSEVEN - Adnan ŞENDUR
Türkiye Birinciliği-1983
Fransız Savunması

1- e4, e6	23- Ac5, Fc8
2- d4, d5	24- Ab3, Af5
3- Ac3, Fb4	25- Kxe5, Ae3
4- Fd2, Fxc3	26- Kdel, Kgl
5- Fxc3, dxe4	27- Kxgl, Vxgl+
6- Vg4, Af6	28- Acl, Vxh2
7- Vxg7, Kg8	29- Ke7, Ff5
8- Vh6, Ac6	30- Fb3, Kc8
9- Ae2, Kg6	31- d6, cxd6
10- Vd2, Ad5	32- Vb4, Fc2+
11- Ag3, Vh4	33- Şal, Fe4
12- 0-0-0, Fd7	34- Vxd6+, Şa8
13- Fc4, 0-0-0	35- Vc7, Vh3
14- Kdel, Axc3	36- Fe6, Vxe6
15- Vxc3, f5	37- Kxe6, Ac2+
16- Şbl, Vf6	38- Şbl, Aa3+
17- Kdl, e5	39- Şal, Ac2+
18- d5, Ad4	40- Şbl, Aa3+
19- Khel, Şb8	41- Şal, Ac2+
20- f3, exf3	Sürekli Şah
21- gxf3, f4	diyerek
22- Ae4,Vg7	beraberlik.

Problem: Geoffrey Mott-Smith

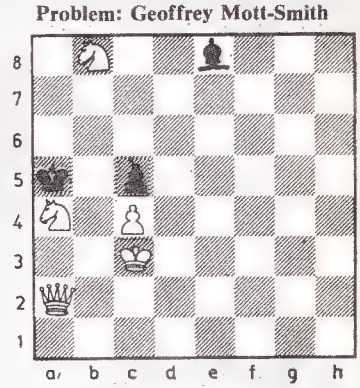

İki hamlede mat.

Geoffrey Mott-Smith, özellikle az taşlı, çözümleyici sıkmayan kurgular yapmıştır. 150 dolayında iki hamlelik problemi yediden daha az sayıda taştan oluşmaktadır.

Yukarıdaki problem de onun pek zor olmayan, ama ince kurguları arasında yer alıyor...

Geçen haftaki problemin çözümü:
Anahtar: 1- Ka3!

1- ..., Kb1+	1- ..., Kxb3
2- Fxb1+ mat	2- Fxb3+ mat
1- ..., Axa2+	1- ..., Kxc2+
2- Şd2+ mat	2- Şxc2+ mat
1- ..., Kxa2	1- ..., Adl
2- Fxc3+ mat	2- Fbl+ mat

KİTAP

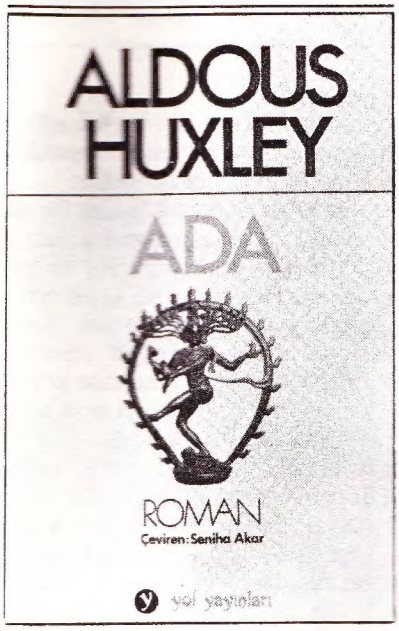

ADA, Aldous Huxley, Çev. Seniha Akar, Roman, Yol Yayınları 1983, 347 sayfa 450 TL. (2. Basım)

Huxley (1894-1963) bu romanında, mutluluğun alabildiğince özgürlüğe dayandığı bir dünya sunuyor.

Çizdiği Pala toplumu düşüncenin özgür olduğu, umudun gölgelenmediği, insan yetenekleri ile yaratıcılığın hiçbir engelle karşılaşmadığı bir düzeni yansıtıyor.

Pala Endonezya takımadaları yöresinde, gerçek haritaların yazmadığı, zengin petrol, altın ve bakır yataklarına sahip düşsel bir adadır.

Adadaki temel ilke halka elden geldiğince özgür, mutlu bir yaşam sağlanmasıdır. Bu amaçla Batı dünyasının bilimiyle tekniği Uzakdoğu'nun yaşama bilgeliği kaynaştırılır.

Pala'lılar doğuştan barışçı, ordusuz ve silahsız bir ulus. Ülkede cezaevleri, basın tekelleri yok. Toplumda en önemli kurumlardan biri, eğitim. Onbeş-yirmi aileden oluşan büyük aile öbekleri içinde çocuklar istedikleri çifti anne baba seçebiliyor, istedikleri an başka bir anne babaya gidebiliyorlar. Böylece çocukların ezilmesi önleniyor.

Kitaba bir "sunuş" yazısı yazan Prof. Dr. Akşit Göktürk, "Bir düşünce romancısıdır Huxley. **Ada** ile bir yaşam felsefesini, kurmaca bir düzenleme ile sunmaya çalışmıştır. Üstelik çağımızda pek az ütopya yazarı onun **Ada**'da sergilediği gerçek coşkuya, aydınlanmaya, etkiye erişebilmiştir" diyor.

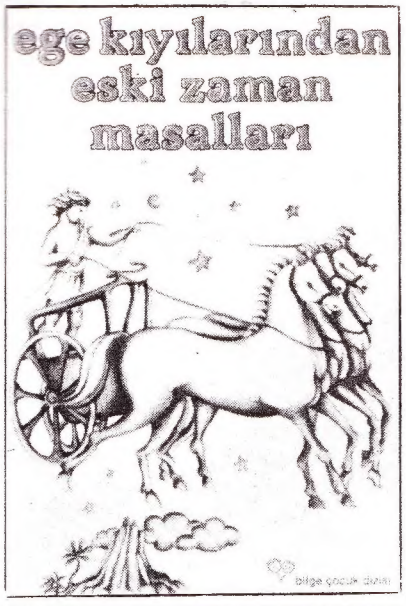

EGE KIYILARINDAN ESKİ ZAMAN MASALLARI Ahmet Günlük, Resimleyen: Nural Birden Bilge çocuk dizisi, 1983, 102 sayfa

..."Aklını, bilgeliğini, biliciliğini hep özgürlük için kullanırdı. Bütün özgürlükseverler gibi, yalnız kendinin değil, başkalarının özgürlüğünü de sever, sayar, korurdu. Ne köle olsun isterdi, ne efendi!

...İnsanlar ölümlü kardeşlerim! Zorba Zeus'un köşe bucak sakladığı ateşi getirdim size.. Ateş yandığı sürece içinizi bilginin sıcaklığı, güveni saracak. Tanrıların yapabildiği şeyleri siz de yapmayı öğreneceksiniz. Yeter ki ateşe sahip çıkın! Söndürmeyin, günden güne daha parlak yansın! Alevleri hergün daha yükseğe çıksın, her gün daha fazla ısıtsın, daha çok aydınlatsın sizi..."

İnsanlığa, aydınlığı getiren Ölümsüz Prometheus'la ilkokul çocukları böyle tanışıyor.

Ege Kıyılarından Eski Zaman Masalları. Bilge çocuk dizisinin 20. kitabı. Nural Birden'in resimleri çocukların hayal güçlerini zenginleştiriyor. Mitolojiden derlenen 7 masal yalın, akıcı bir dille anlatılıyor. "Feton ve Güneş arabasının Atları" masalında bilmekle yapabilmek arasındaki fark Feto'nun sonuyla anlatılıyor. "Yankı ile Nergis", birbirini sevmeyen iki aşık, Altın tutkunu Midas'ın elinin değdiği herşey altın oluyor.

İlk bakışta birbirinden bağımsız görünen masallar birbirini bütünlüyor.

Düzeltme

Burçak Evren'in hazırladığı Sinema Ansiklopedisi'nin ilk paragrafında bazı atlamalar olmuş, düzeltir özür dileriz:

"Bu ansiklopedide, sınırlı da olsa, sinemaya emek veren ... ama pek bilinmeyen sanatçıların da bir derlemesi yapılmış".

PLAK

BODY WISHES , Rod Stewart, Melodi Plak

Dünyanın en ünlü İskoç'u arka arkaya belli bir standartın üstünde plaklar çıkarmayı sürdürüyor. Daha "Tonight I'm yours" unutulmadan, bu kez "Body Wishes" piyasada. Rod Stewart, iyi bir şarkıcı olmanın yanı sıra iyi bir ticaret adamı da. Tüm uzunçalarlarında herkes için birşeyler var: Plağın A yüzüyle coşmuşken, B yüzüne geçince romantikleşebiliyor.

Rod Stewart "seksi" şarkıcı olma haklı iddiasından bu uzunçalarda da vazgeçmiş değil. "Move me" ve "Body Wishes" bunun güzel örnekleri. Gerçi "Do you think I'm sexy" kadar açık davetler yok ama, temel mesajı ortak. 38 yaşındaki delikanlının bu uzunçalarını dinleyin. Dansedeceksiniz, yanınızda sevgiliniz varsa "uçacaksınız". Yaşı 30'un üzerindekilere gelince, Rod Stewart'ın Small Faces ve Faces'le yaptığı plakları anımsayıp hayıflanacaklar ama "Body Wishes"de kötü bir teselli ödülü değil.

Politikacı bostan tarlasında yetişmiyor

NOKTA'NIN KONUĞU / **Murtaza ÇELİKEL**

Murtaza Çelikel 1931 yılında Konya'da doğdu. Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. İ.Ü. Hukuk Fakültesi profesörlerinden Aysel Çelikel ile evli olan işadamı Çelikel, halen İstanbul Sanayi Odası Meclis Başkan Vekilliği görevini yürütüyor.

Nokta: Sayın Çelikel sosyal demokratlıkla iş adamlığını nasıl bağdaştırıyorsunuz?

Çelikel: Türkiye'de ekonomik ve politik olaylara hâlâ çok yanlış ve çarpık ön yargılarla bakılıyor. Bugün esas sorunumuz, demokrat olmaktır. Demokrat olabiliyor muyuz, önce bunun cevabını verelim. Esas sıkıntımız orada. Partilerde, kurumlarda sözde demokratlar kol geziyor. Rakip şahıslara ve fikirlere hiç tahammülü olmayanlar, hep bu sözde demokratlar. Demokrat olmayı öğrendikten sonra, sosyal demokrasinin hiçbir toplum katının ya da şahısların tekelinde olmadığını görürüz.

İnsanlar çıkarları için, sosyal demokrat olamazlar. Sosyal demokrasi bir siyasi projedir. İnsanca yaşamak, özgürlük, sevgi, humanizma ve fırsat eşitliği temelinde bir proje. Ben iş adamlarımızın bütün bu değerlerden yoksun olmadığını biliyorum. Bunu çok açıkca ifade etmek istiyorum. Benim anladığım anlamda sosyal demokrasi ile işadamlığı arasında hiçbir çelişki olamaz. Bu inançta olan binlerce işadamı vardır. Yani ben yalnız olduğum kanaatinde değilim. Sayın Koç, Sayın Sabancı sosyal demokratım derlerse, hayır mı diyeceksiniz?

Nokta: Gene de sosyal demokrasinin önerdiği iktisat politikaları ile bir işadamının çıkarlarının bağdaşmadığı kanısı yaygın...

Çelikel: Neden? Batıdaki işadamları sosyal demokrat olabiliyor. Bizde, sosyal demokrat olmak fukaralık amblemi mi? İnsanca yaşamak arzu ve isteği grupların ve şahısların tekelinde olamaz. Bunu bir politik ticaret konusu, bundan önceki dönemlerde yaşadığımız gibi, başarısız insanların sloganı ve adeta asalet ünvanı haline getirmemeliyiz. İşadamı işsizlik sigortasına neden karşı olsun? Adil bir vergi sistemine, okul, hastane gibi alt yapı hizmetlerinin düzeltilmesine, çalışanların işyerlerinde söz sahibi olmalarına, işsizliğin önlenmesine, gelir dağılımındaki adalete, refahın yaygınlaştırılmasına, tekelciliğin önlenmesine, tüketicinin korunmasına, niçin karşı olsun? Vatandaşına insanca yaşamak olanakları sağlayan bir Türkiye'ye neden katkıda bulunmasın, neden karşı olsun? Demokrat olan her işadamı, olaya bir işadamı gözüyle değil, vatandaş olarak bakmak zorundadır.

"Oyun veresiyesi, taksitlisi olmaz"

Nokta: Bu durumda neden yeni kurulan sosyal demokrat partilerden birinde aktif bir görev almıyorsunuz?

Çelikel: Türkiye'nin gündeminde birinci madde, normal rejime, yani demokrasiye geçmektir. Herkes kendi sorumluluğu içerisinde bu geçişe katkı ve destek olmalıdır. Kurulan partileri ve kurucularını bu arzu ve gayret içerisinde değerlendiriyorum. Ancak dönemin özelliği bahanesi ile, bana göre politikaya ve politikacıya aşırı baraj kondu. Eski ustaların hepsi tasfiye edildiği gibi (ki, bunu da yanlış buluyorum), yeni hevesler kırıldı. Başarılı insanların heves ve talepte bulunamayacağı ortam yaratıldı ve ortaya öyle bir tablo çıktı ki, politika emekliler için ek bir gelir müessesi haline gelmek üzere. Böyle bir ortamda en azından şahsım için, kişiliğim için, beğenilip beğenilmemeyi politik kontrolü sakıncalı gördüğüm için politikayı düşünmedim.

Nokta: Yani siz, bu koşullarda sosyal demokrat parti olamaz diyenlerle aynı görüştesiniz...

Çelikel: Hayır. Mevcut iki sosyal demokrat parti kurucuları da dostumdur. Girişimlerini ve gayretlerini demokrasiye geçiş açısından saygı ile karşılıyorum. Sosyal demokratlığı ve sosyal demokrat partiyi kimsenin tekelinde görmüyorum. Ayrıca bu ortamda sosyal demokrat parti olamaz tezi de tartışılabilir. Normal zannettiğimiz dönemlerde, kurulan ve kurulacak sosyal demokrat partiler kazaya uğrayabilir, ya da bugünküne benzer olayları yaşamak zorunda kalır. O zaman ne olacak? Bu sorunun cevabı araştırılmalıdır. Bu soruya cevap bulamazsak Türk halkının geleceği açısından tarihi sorumluluk doğar. Benim kararım kişisel bir yorum ve ertelemedir.

Nokta: Bir de "ödünç oy" tartışması vardı...

Çelikel: Bence, vatandaşın seçimde kullandığı oy çok önemlidir. Oyun ödüncü, veresiyesi, taksitlisi olamaz. Mevcut partileri içlerine sindiremeyenler başka alternatifler aramalı ve bunu açıkça söylemelidirler. İnanılmayan partilere ve şahıslara verilen oyların, daha sonra milletin başına ne belalar açtığını önceki dönemlerimizde hep birlikte yaşadık. Bu açıdan ben oyumu çok önemsiyorum. Kimseye de ödünç vermeyi düşünmüyorum.

Nokta: Bir yerde "Politikada ve damatlıkta dublör kullanılmaz" demiştiniz. Bununla neyi kastediyorsunuz?

Çelikel: Politikacı için Türkiye'de söylenmedik laf kalmadı. Politika bir "çamur", politikacı da "madrabaz" olarak görüldü. Bizi yöneten insanlar için bu büyük bir haksızlıktır. Politikacı bostan tarlasında yetişmiyor. Politikacıyı ve politikayı yarınımız için, ülkemiz için saygın hale getirmek mecburiyetindeyiz. Bunun yolu politikayı başarılı insanlara açmaktır. Yani, işadamları, politikacı kullanmak ve öğütmekten vazgeçip politikaya kendi inançları istikametlerinde bizzat girmelidirler. ●

EGAT·TOUR

Zürich-Istanbul-Zürich

Her çarşamba saat 17.00 Istanbul-Zürich
Her cumartesi saat 9.00 Zürich-Istanbul

Son model, orjinal, tuvaletli
0330 Mercedes
Telex ile, dönüş rezervasyonunuz katileştirilir,
otel rezervasyonunuz yapılır.
Zürich'den Avrupa'nın
dilediğiniz şehrine tren biletiniz sağlanır,
(Zürich büromuz, merkez tren
istasyonunun yanındadır.)

522 77 71

Zürich bürosu: Hafnerstrasse 13 8005 Zürich CH
Tel. 01/44 77 11/44 77 33 Telex: 8 230 40

EGAT-TURİZM SEYAHAT NAKLİYAT ve T.C. A.Ş.
İstanbul bürosu: Millet Caddesi 176/3 Şehremini/İstanbul
Tel: 523 06 80-524 46 83 Telex: 23422 EGAT TR.

İKİ MİLYAR KİŞİ
TELEFUNKENİN
YARATTIĞI
PAL SİSTEMİYLE

TELE FUN KEN

RENKLİ TELEVİZYON SEYREDİYOR.

®ELEKTRO AKUSTİK
sanayi ve ticaret anonim şti.
Bomonti Fırın Sokak. No 51. Şişli İstanbul
Tel: 148 50 77 (Üç Hat)

ÇÖZÜM

Daktilo kadar gerekli, daktilo kadar kolay.

PHILIPS

PHILIPS

BEYTUR

BEYNELMİLEL TURİZM SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

Serçekale Sokak No: 3 Topkapı–İstanbul Telf: 76 63 38 Telex: 22338 Tert tr.